

V menn

UKE 30 26. JULI 2024 kr 99

NATT-TOGETS HEMMELIGHETER

Skutt etter MELKESTREIK

Ukjent
drama i
Oslo

**+ Test: Ford Explorer
og Nissan Qashqai**

Helgelandskystens perler
I lundefuglens rike

Verdens
farligste
land

Annies (63) ville ferd
**I en tønne ned
Niagara Falls**

TRUE CRIME

**Var så interessert i sko at
han kunne drepe for et par**

Bestill
på nett:

Storytravel.no

post@storytravel.no
Tlf: 22 22 22 26

Storytravel.no

På denne reisen skal vi besøke mange fine attraksjoner, uten å gå på kompromiss med tid til å nyte det flotte landskapet.

Pris per
person fra
13 900,-

Ingen tur til Italia
uten god mat!

8 dager. Avreise: 27. august 2024

Kunst, mat og kultur i Toscana

«Det perfekte sted på jord» – slik beskriver italienerne sitt paradis. Det er ikke vanskelig å forstå hvorfor!

Toscana byr på kunst og kultur, god vin, mat i særklasse og fascinerende landskap, med blomstrende valmuer og gule åkre med solsikker så langt øyet kan se.

På denne gruppeturen skal vi innom den italienske storbyen, Firenze, hvor en av byens dyktigste, lokale guider viser oss de største attraksjonene, som for eksempel kopien av Michelangelos David-statue og brua Ponte Vecchio. Vi skal også oppleve

Pisa, Volterra og flere andre fabelaktige, historiske byer. Operakomponisten Puccinis fødeby, Lucca, er en av de best bevarte og hyggeligste byene i hele Toscana. Her vil en lokal guide innvie deg i byens mange hemmeligheter. Det blir også god tid til å slentre rundt i smale gater, nyte en god kopp kaffe og se på folkelivet.

Vår hyggelige og erfarne reiseleder møter deg på flyplassen i Pisa, og er med på hele reisens program. Bli med da, vel!

ALT DETTE FÅR DU INKLUDERT

- Fly t/r Oslo-Pisa.
- Buss t/r flyplassen – hotellet.
- Overnatting på Grand Hotel Tamerici & Principe i Montecatini i 7 netter.
- Hotellfrokost hver morgen.
- Lunsj på lokal vingård.
- Transport og utflukter som nevnt i program.
- Skandinavisktalende guide og reiseleder under oppholdet.
- Alle skatter og avgifter.

Pris per person i dobbeltrom fra 13 900,-

STORY TRAVEL
**Bli med i
reiseklubben**

Vinn reisegavekort verdt 3000,-
Meld deg inn i reiseklubben og få de beste tilbudene først.
Vinner av reisegavekort à 3000,- trekkes hver måned!
Send sms «reise» til 2205.

Finn din drømmetur blant våre tema- og langtidsreiser!

Pris per
person fra
17 750,-

Langtidsreise: Flytt sørover til vinteren

Unn deg et langtidsopphold – tilbring
3, 4 eller 8 uker i solrike Spania!

Flytt til sol og bedre klima i vinterhalvåret i én måned eller mer, og velg det langtidshotellet som passer best for deg.

I Santa Pola bor du i et flott hotell-rom i et populært område på Costa Blanca. Her er frokost inkludert og middagspakke kan bestilles fra restauranten. Dette hotellet er supert for deg som reiser alene, da det kan bookes helt uten singelt tillegg!

Albir Hills er et leilighetshotell i et naturskjønt område av Albir, hvor du bor i egen leilighet med kjøkken, og står for matlagingen selv. Du har tilgang til både utendørsbasseng, boblebad og treningsrom, og har flotte turområder like utenfor døren.

Caleyro og Playa ligger i Fuen-

girola, førstnevnte i byen og sistnevnte ved stranden. Begge hotellene har egne leiligheter med utendørsbasseng og flotte fasiliteter.

Felles for alle våre langtidshoteller er at de ligger på noen av Spanias mest populære feriesteder – det er lett å komme seg ut og sjekke ut lokalområdet, stranden, spisesteder, butikker, turområder og annet.

Våre reiseledere snakker norsk og bor på samme hotell som deg. De arrangerer aktiviteter, som utflukter, rusleturer i nærområdet, kaffeslaberas, spill og annet. Programmet vil variere og det er helt valgfritt å delta.

Finn alle langtids hotellene på Storytravel.no, les nøye og velg det feriestedet som passer best for deg.

CALEYRO I FUENGIROLA

Her bor du i en topp moderne leilighet, med kort vei til butikker og gode restauranter. Fuengirolas vakre strand ligger kun en kort rusletur unna.

PLAYA I FUENGIROLA

Leilighetshotell helt inntil strandpromenaden, et stykke fra byens larm og leven. Nyt egen leilighet, og fra balkongen har du spektakulær sjøutsikt.

OBS!
Uten tillegg
for singelrom!

SANTA POLA UTENFOR ALICANTE

Ditt langtidsopphold i den sjarmerende fiskerbyen, Santa Pola, varer i tre uker, og frokost er inkludert i prisen, mens middagspakker kan bestilles i tillegg.

ALBIR HILLS PÅ COSTA BLANCA

Leilighetshotell som passer godt for deg som ønsker en ferie i rolige omgivelser, med et klima som gjør godt for kropp og sjel. Kort vei til turområder, og tilgang til treningsrom.

*Finn din
drømmereise:*

AKTIV FERIE

Ferie med aktiviteter som gjør godt for både kropp og sjel.

LANGTIDSREISE

Nyt livet på et herlig leilighets-hotell i Spania i 4 eller 8 uker!

HOBBYTURER

Fordyp deg i håndarbeid, foto, maling, hageliv, mat, med mer.

TEMAREISER

Gruppetur med inspirerende temaer og dyktige guider.

STORY TRAVEL

www.storytravel.no

REPORTASJER

8 Bergensbanen «by night»

Vi ble med nattoget mellom Oslo og Bergen og snakket med de som sørger for å få deg trygt frem mens du sover.

20 Fabeldyrene på Madagaskar

Mesteparten av Madagaskars eventyrlige reptiler, planteliv og pattedyr eksisterer ingen andre steder på kloden. Men mange av artene står nå i fare for å utryddes, rapporterer Johnny Haglund.

28 «The Lust Killer»

Jerry Brudos var både sko-fetisjist, seriemorder, voldtektsmann, torturist, nekrofil og schizofren.

34 Henrettet etter melkemangel

Da læringer ved Akers Mekaniske Verksted protesterte mot at melken uteble til lunsj, endte det i storstreik, unntakstilstand, henrettelser og lange fengselsstraffer.

46 Den ville tønneferden

63 år gamle Annie Taylor satte utfor Niagarafossen i en tønne av eiketre – og overlevde.

58 Mesterverket under Trolltunga

Fjellformasjonen Trolltunga har de siste årene fått status som en av de mest populære turistattraksjonene her til lands. Men 700 meter under Trolltunga befinner en annen spektakulær formasjon seg, formet av menneskehender.

66 Prøvekjørt: Ford Explorer

Hyggelig, småsportslig kjørefølelse pakket inn i stram karosseridesign.

70 Prøvekjørt: Nissan Qashqai e-Power

Er blant svært få folkelige nybil-alternativer med bensinmotor.

76 I lundefuglens rike

På noen av de vakreste øyene på Helgelandskysten kan du få nærkontakt med Nordens papegøye. Eller hva med å oppleve den eneste båten fra middelalderen som er bevart og stilt ut i Norge?

I DENNE UKENS VI MENN ...

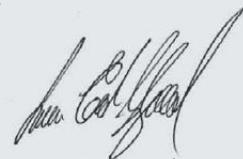
... kan du lese om en fascinasjon som har fulgt meg hele livet: Toget. Hva det er ved jernbanen som alltid har tiltrukket meg, er ikke godt å si. Kanskje er det størrelsen, tyngden, reisen blant ukjente frem til en farmor på Voss.

Kanskje er det møtet mellom det uforanderlige som stadig er i endring. For om toget følger samme spor dag ut og dag inn, er landskapet og omgivelsene forskjellige hver gang. Særlig beta-

gende er reisen gjennom natten. Nattog på Bergensbanen har gått siden 1912 og kommer til å trafikkere linjen inn i evighet, mener jernbanefolk. Ta turen.

Men ikke sov før du kommer hjem.

Takk for at du leser Vi Menn!

Lars-Erik Nygaard

8

«Utsikten, sommernatten mens alle andre sover, fargene, solen, fjellet – inntrykket av Norge du får fra toget er et annet enn folk flest får med seg.»

58

76

66

34

EVENTYRLIG BILKJØP! DOBBEL KAMPANJE!

165.000,- & 0,99%

Du får både 165.000,- i rabatt og 0,99% rente.

**BEGRENSET
ANTALL**

5 seter og enorm bagasje plass

**Kampanjepris med vinterhjul,
metallic lakk og ladekabel**

T90EV kr 467.900,-

Egenkapital kr. 100.000,- Rente 0,99% Lån med subs.
rente 36 mnd. Månedspris kr. **3.362,-** i 36 mnd.

Eller Egenkapital kr. 0,- Rente 0,99% Lån med subs.
rente 36 mnd. Månedspris kr. **4.238,-** i 36 mnd.

5 seter - Perfekt som arbeidsbil og familiebil. Med stort batteri, høyt marktrykk og bakhjulsdrift sitter T90 EV som støpt på norske vinterveier. Utstyr til en verdi av 44.000,- + vinterhjul til 22.800 inkl. i prisen. Rekkevidde inntil 471 km

Europas første elektriske Pick Up lanseres nå i Norge. Etter stor forhåndsinteresse er bilen nå tilgjengelig på lager for rask levering. Pick Up modeller er i mange land den mest solgte biltypen. Det er en utrolig stor, romslig og praktisk bil for alle formål - som jobb, fritid og ferie. Drømmen om en 5 seters Pick Up er stor også i Norge, men med Norges høye bilavgifter har det blitt med drømmen når en 5 seters Pick Up fort koster over 1 million kroner. **Les mer på [Maxus.no](https://www.maxus.no)**

MAXUS
Electrifying the future

Månedsbetale til 113 år kr. 3.362, Månedsbetale til 17 år kr. 4.094, Bilpris kr. 467.900, Egenkapital kr. 100.000, Etablerings-/tinglysingsgebyr kr. 5225, Termingebyr kr. 95, Lånebeløp inkludert etablerings-/tinglysingsgebyr kr. 373.125, Nedbetalingstid 10 år, Flytende nominell kampanjerente i 3 år f.t. 0,99 %, deretter flytende nominell produktrente i 7 år f.t. 6,99 %, Effektiv rente f.t. 4,67 %, Kostnad kr. 95.739, Totalt å betale for lånet 463.639 kr. Både kampanje- og produktrente er flytende og følger normal renteutvikling i hele låneperioden. Renten kan endres ved utbetalingstidspunktet, hvis det har vært rentendringer mellom søknadstidspunktet og utbetalingstidspunktet. Lånet ytes av DNB Bank ASA og det tas pant i bilen som sikkerhet. Forbehold om endelig kredittgodkjenning og

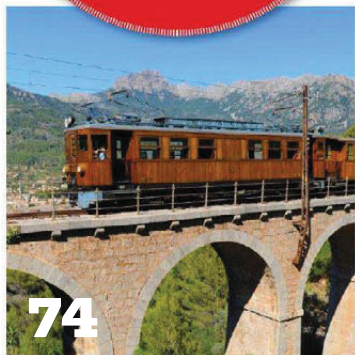
INNHOOLD

FASTE SIDER

- 16 Blinkskudd**
Fargeriket under vannet.
- 18 Sløseriombudsmannen**
600 000 kattekroner i Bergen.
- 26 TimeOut**
Verdens farligste land.
- 32 Grafikk**
Przewalskis hester tilbake på steppene i Kasakhstan.
- 40 Ny viten**
Honningbier kan lukte kreft.
- 42 Kule sider**
Lunch, Pondus, Radio Gaga, Rutetid, Absurdgalleriet m.fl.
- 52 TimeOut**
Vi Menn for 50 år siden.
- 54 Quiz**
Mesterquizling Tormod Løkling serverer tolv nye spørsmål – og svar.
- 55 Kryssord**
Vinn én million!
- 56 Sudoku**
- 57 Spør advokaten**
Du spør, Ali svarer.
- 64 Flåkløya**
VM-ekstra fra Vest-Tyskland.
- 74 Reisemix**
Perle i Sunnmørsalpene, smak av Kanariøyene, klassisk togtur og Johnnys hjørne.
- 82 Neste uke**

18

«Så komisk kan det bli når kommune og stat deler ut millioner til organisasjoner uten føringer eller tanker om hva pengene skal brukes til.»

74

54

LEDER

Må revideres

I politiske kretser i hele Europa foregår det en debatt om hvordan strømmen av økonomiske migranter fra fattige land til Europa skal møtes. Asylinstituttet er opprettet for å gi beskyttelse, men det er stort sett bare Europa som praktiserer det, og det er vanskelig å peke på store fordeler, hverken for asylsøkeren eller for mottakerlandet.

Ifølge sosiolog Halvor Fosli kan den nederlandske migrasjonsforskeren Ruud Koopmans tolkes slik: «Det er ikke de som trenger det mest som får asyl eller opphold i Europa. Det er unge, friske menn fra, relativt sett, bedrestilte familier, mens de som trenger hjelpen vår mest, ikke har en sjanse.»

Det er gode grunner til å revidere asylinstituttet. Ikke bare fordi vi kan hjelpe flere mennesker ved å bistå dem i nærområdene, men også fordi mye av integreringen i Skandinavia er mislykket. Spesielt i Sverige har masseinnvandringen fra Midtøsten vært helt ødeleggende for sikkerhetssituasjonen i mange byer.

Norge er et multikulturelt land – vi har statsborgere med en mangfoldig bakgrunn, og det er positivt. Men vi har et ansvar for å hjelpe dem som trenger det mest, ikke unge, friske menn.

Redaktør:
Alexander Øysta
alexander.oysta@egmont.com

Story House Egmont er en del av Egmont. Egmont er et av Nordens største mediekonsern med 6300 ansatte og aktivitet i 30 land. Vi er en stiftelse, og Egmont Fondet deler årlig ut over 90 millioner kroner til et bedre liv for barn og unge. Vårt motto «We bring stories to life» har sterke publisistiske verdier. Vi står bak mer enn 700 magasiner, tegneserier, Klikk.no, TV 2, Nordisk Film, kinodrift, samt flere deleide selskaper.

Vi Menn arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale i bladet oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presse-etiske spørsmål.

Adresse: PFU, Postboks 46 Sentrum, 0101 Oslo. E-post: pfu@presse.no

REDAKSJONEN

Markedsansvarlig:

Kristine Lone
kristine.lone@egmont.com

Redaksjonssjef:

Lars-Erik Nygaard
lars.erik.nygaard@egmont.com

Redaksjonssjef:

Per Ivar Gaarden Johansen
perivar.johansen@egmont.com

Redaksjonssjef:

Mats Ulshagen
mats.ulshagen@egmont.com

Redaksjonssjef:

Martin Jansen
martin.jansen@egmont.com

Art Director:

Cecilie E. Åserud
cecilie.aaserud@egmont.com

VIKTIG INFORMASJON OM ABONNEMENT!

Bli abonnent på bladkiosken.no
På minside.egmont.no kan du enkelt se på og administrere ditt abonnement.

KUNDESERVICE:

Tlf. hverdager 08-16: 22 58 52 30
E-postadresse: abo-vm@egmont.com
Fint om du har ditt kundenummer klart ved henvendelse til oss.
Abonnementet løper til du sier det opp.
Abonnementspriser: 1 år kr 2198,- (pristillegg utenfor Norden)

Reportere: Jørgen Johannessen Kind, Terje Bjørnsen.

Grafisk designer: Tore Strøm.

Produksjonsansvarlig:
Ingunn Elise Kristiansen,
ingunn.elise.kristiansen@egmont.com

Ansvarlig redaktør/direktør:
Axel Walø, axel.walo@egmont.com

Teamleder:
Knut Brevik, knut.brevik@egmont.com

ANNONSESALG:

Salgssjef Christian Dannevig, tlf: +47 90 40 92 89
christian.dannevig@egmont.com

UTGIVER:

Story House Egmont
ISSN 0042-4951

Besøksadresse redaksjon, markedsavdeling, annonseavdeling: Nydalsveien 12, Oslo

Postadresse: Vi Menn,
Postboks 4980 Nydalen, 0441 Oslo
Tlf: 22 77 20 00

Redaksjonen overtar intet ansvar for manuskripter og bilder som ikke er bestilt. Vi Menn publiserer også digitalt og betaler i utgangspunktet ikke flere honorarer for samme artikkel. Dette blad må ikke utleies i ervervsmessig øyemed.

TRYKK: Egmont Printing Service

story
house
EGMONT

Helt nye SWIFT 4x4 er her!

Introduksjonspris 339.900,-

SUZUKI

Som skapt for norske forhold!
www.suzuki.no

PRIS OG AVGIFTSVINNER
FIREJULSTREKK 2024

SUZUKI
connect
App for litt enklere hverdag.

Helt nye Suzuki Swift 4x4 er endelig her. Med sin unike fremkommelighet året rundt, har den blitt en venn å stole på. Velg fargen på din nye hjertevenn blant mange alternativer. Safetechpakke inkludert i prisen. Spar 30.000,-

PÅ SPORET AV DET VAKRESTE NORGE

DE UTSKJELTES HEMMELIGHET

Egentlig mangler bare trollet, hastende langs Hallingskarvet på et siste ærend før solen renner. Likevel er bare en håndfull mennesker i stand til å ta inntrykkene innover seg. ►

TRADISJONSRIKT: Nattoget mellom Oslo og Bergen er et av de mest tradisjonsrike tilbudene til reisende. Likevel bærer toget med seg en hemmelighet om Sommer-Norge som de færreste er klar over.

Tekst og foto: **Lars-Erik Nygaard**

Syv mennesker vet sitt eget beste.

Seks av dem er i uniform, godt kjent med både æreskjelling og hjerteløse vittigheter.

Én er som en sjømann preget av lang reise gjennom livet. En stripe størknet blod leder fra sår øverst på leggen ned mot et par slitne badesandaler. Sjømannen med bergensdialekt er ubarbert, kledd i shorts, dressjakke, caps bak-frem påtrykket «Thailand», og er mildt stemt.

Man blir gjerne mildt stemt på nattog.

De syv er fordelt på to tog. Tre jernbaneansatte på toget fra Bergen til Oslo. Tre jernbaneansatte og sjømannen på toget fra Oslo til Bergen. Alle syv følger på sitt vis pålegget fra lyrikeren Aslaug Låstad Lygre:

« ... Vi skal ikkje sova bort sumarnatta, ho er for ljøs til det.»

Hun skrev teksten på tuberkulose-sanatorium i Luster i Sogn, omgitt av døende mennesker.

Ved foten av Hallingskarvet er ikke menneskene døende, denne sommernatten. Men mye fult er det ikke i de fleste av dem.

Med unntak av de syv, kan menneskene deles i to grupper: De som sover, vugget i søvn av vognenes krenging gjennom utallige svinger til sangen av hjul mot skinnegangen. Og de som prøver å sove. Noen i fosterstilling, heldige som har fått et dobbeltsete for seg selv. Andre i omfavelse av ryggsekken. Noen i full strekk, andre med hodet på skulderen til sidemannen, kjent eller ukjent.

Felles for alle er at deres øyne er lukket, noen under jakker og caps, andre bak masker. Eller bare lukket i fredsommelighet.

Akkurat her ligger det uforståelige:

Folk elsker å reise nattetid i Norge om sommeren. Turister stimler sammen på dekket til Hurtigruten uansett vær i søken etter det forjettede nattelyset.

Men ikke på toget, underlig nok. På toget er bare kjennerne våkne.

– Her får vi igjen for alt, sier overkonduktør Alexander Falstad.

«Alt» begynner å bli mye nå.

Motbakke

For norsk jernbane sliter. Pendlere rundt byene protesterer. Til og med Riksrevisoren hytter med neven. Gamle NSB er borte, rundt 15 ulike selskaper er nå involvert i driften av norsk jernbane – alle med egne direktører og administrasjoner. De har verdier, visjoner og bygger merkevare, men klarer ikke å få togene til å gå i rute eller i det hele tatt.

Slitte skinner utgjør enkeltsporet i traseer stukket ut for over hundre år siden, dengang da

damp drev togene og farten var beskjeden. Forgjent signalanlegg, slitne sporveksler og manglende spor der stadig flere tog kan passere hverandre, bidrar til utfordringene.

Uttrykket «alt går på skinner» har langt på vei mistet sin betydning.

Vognene som trekkes over fjellet er rundt 40 år gamle. Lokomotivene nærmer seg 30 år. De er alle tydelig preget av at de tilbakelegger 1000 kilometer i døgnet. «Vedlikeholdsetterslep» er forklaringen som går igjen. Enda vedlikehold er jernbanens eget ansvar.

Nattoget fra Oslo denne sommernatten var en periode 68 minutter forsinket. Grunnen var at lokomotivet som tidligere på dagen trakk dagtoget fra Bergen, brøt sammen i Drammen. Mens passasjerene ble skyssset videre med andre tog, måtte et nytt lokomotiv dra fra Oslo, hente

det tomme toget i Drammen og trekke vognene tilbake til Oslo, slik at de første fire passasjervognene kunne snus, ryddes, rengjøres og så hektes på fire sovevogner – og slik bli til nattog.

Alt dette mens teknikere jobbet mot klokken i Bergen for å få kontroll på inngangsdører. Uten kontroll på inngangsdørene, ingen togavgang. Sikkerheten kommer alltid først.

– Ironisk nok er slike episoder veldig gøy. Da må vi sjonglere med mange baller. Å lande alle gir mestringsfølelse, sier overkonduktør Alexander Falstad.

– Folk skulle bare visst.

Men folk flest vet ikke.

I gamle dager hadde misforståede reisende mange å klage til: Personen bak «tal her»-platen i billettluken, stasjonsmestere, togekspeditører og godsekspeditører. I dag er bare konduktørene igjen. De andre er enten automatisert bort eller erstattet av data-apper.

– Kjeft kan føles litt urettferdig til tider. Men personlig kan vi ikke gjøre så mye mer enn å hjelpe folk dit de skal, sier overkonduktør Jan Kongsund (se egen sak).

Alene i verden ingen ser

En lett vind fra sydvest sender myggen ned blant dvergbjørk og vierkratt langs jernbanesporet, nesten 1000 meter over havet. En dyptblå himmel har lysere toner over Hallingskarvet i nordvest, akkurat der solen tok en pause for noen timer siden. En fugl syn-ger allerede den nye dagen velkommen.

Et enslig gult lys blinker rytmisk fra toppen av en stolpe før det brått skifter til grønt. Ikke lenge etter skimtes et sterkt lys i horisonten. Lyden kommer etter. Hundrevis av tonn stål i et 228 meter langt grå-grønt nattog lager forbløffende lite lyd på sin vei mot høyfjellet.

«Menneskene sover inde i nattoget, Trygt i den venlige, varme kupeen Vugget tilhvilte fra sangen av hjulene Bæres de frem gjennom natten og sneen.» skrev Nordahl Grieg i diktsamlingen «Norge i våre hjerter» fra 1929.

I det minste prøver folk å få sove.

Uforståelig nok.

Holder du øynene åpne og følger med gjennom vinduene, er du

SOVENDE FREM

Tre ansatte jobber om bord på Vys nattog mellom Oslo og Bergen.

To konduktører følger 250-300 passasjerer, én med ansvar for sovevognene og salg i kafévognen, den andre har ansvar for sittevognene. Konduktørene følger toget helt frem til endestasjonen. De kjenner passasjerene, vet om spesielle behov eller utfordringer og kan følge opp.

Lokomotivførerne får avløsning på Ål og får hvile noen timer på jernbanens internat før de overtar et nytt tog på veien hjem.

så godt som alene med noe av det vakreste Norge kan by på. For de aller fleste passasjerene på Bergensbanen krøker seg helst sammen for å sove i stillinger som ingen skulle tro var forenlig med restitusjon.

Plyndret i natt

Nattog har en egen atmosfære, skapt av et skjebnefellesskap der

reisende er tett på hverandre, men samtidig overlatt til seg selv i stille kamp for egen søvn. Nattogene har inspirert søvnløse kunstnere i fleng. Musikk-legenden fra jazzpianisten Oscar Peterson til rap-artister i Public Enemy har gjort nattog til tema i sine verker. Den norske påske-krim-tradisjonen startet med lanseringen av spenningsromanen

«Bergensstoget plyndret i natt», palmehelgen i 1923.

Første nattog på Bergensbanen gikk i 1912. Bare Hurtigruten har lengre tradisjon med nattlig langdistanse persontransport i Norge. Gullalderen var i årene Oslo hadde nattestengt flyplass på Fornebu. Men fortsatt forlater tog våre største byer ved 23-tiden hver kveld, unntatt lørdag, med ankomst i andre store byer neste morgen. Om du ikke kommer frem uthvilt, kommer du i hvert fall frem tidlig.

Tre-fire sittevogner utgjør halve nattoget. 12 timer tidligere inngikk de i dagtoget over Hardangervidda. Men nå er trengselen foran vinduene borte. Ingen

«Ironisk nok er slike episoder veldig gøy.

LANG NATT VENTER: –

Blandingen av natt- og dagturnus er greit. Foreløpig går det greit å sove på dagtid mellom skiftene, sier Jan Kongsund. – Natten blir veldig stille og rolig. Jeg liker nok bedre dagtog med mer folk, mer prat og mer å henge fingrene i, sier Monica Hatmosø.

sjangler gjennom midtgangen på vei fra kafévognen med kaffekopper og pølser som truer med å skli ut av pølsebrød såpeglatte av ketchup. Ingen turister med høyt tyngdepunkt på leting etter plassen sin risikerer å falle på fanget ditt i en krapp kurve. Det franske ekteparet med fisk på nistepakken er borte. Det amerikanske paret har kanskje fått lagt babyen

som sutret med en djevelsk utholdenhet. Ingen kjemper heroisk for å få igjennom en telefonisk meddelelse på asiatiske eller arabiske språk mellom tunneler og dype daler.

Mellom sittevognene for allmuen og vogner spesialdesignet for soving, er kafévognen – nattogets hjerte. Her har konduktørene også sin base.

– Hit kommer alle slags mennesker, og her får du høre livshistorier om du treffer den rette. Noen sitter her hele natten, de er stort sett nordmenn, sier Jan Kongsund.

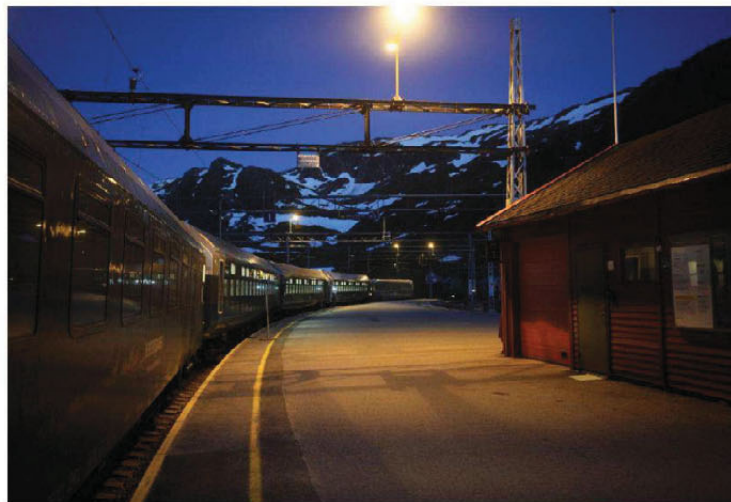
Ved 02-02.30-tiden går de siste stort sett og legger seg.

– De er jo ikke opptatt av det fine med Bergensbanen, sier

TRENGSEL: Myrdal stasjon er metropolen i fjellheimen når turister med solbriller, munnbind og dunjakker i 19 varmegrader skal bytte til og fra Flåmsbana.

ALENE I NATTEN: Overkonduktør Jan Kongsund signaliserer klart til avgang fra sovevognseksjonen i nattoget. Turisttrengselen på Myrdal stasjon på dagtid virker med ett veldig fjern.

NYVINNING: Tyske liggevogner er kjøpt inn for å tilby rimeligere horisontalovernatting og transport av sykler og varer. Et populært tilbud, ifølge konduktør Monica Hatmosø.

OPPTATT AV ALT ANNET: Daniel Ødegård (t.v.) og Dan Aamot møttes tilfeldig i kafévognen på nattoget, men begge er på vei til samme festival i Oslo. Aamot skulle kjørt bil over fjellet, men farmors bil brøt sammen på Voss. Natten er for vakker til å sove, slår Aamot fast, før han går til plassen og sovner.

KONTRAST: Turisttogene over Hardangervidda har gjerne med seg mer enn 400 mennesker over vidda på dagtid sommerstid. Begeistringen er stor hos Sarah Smith og Guy Furniss fra England (ved vinduet midt på bildet). Utsikten fra toget blir en solid trøst etter at Sarah ble skadet i Oslo og fotturen til fjells måtte avlyses. Men den lyse sommernatten trodde de at de måtte kjøre nordover for å oppleve.

overkonduktør Monica Hatmosø, lett oppgitt.

– Noen burde laget reklame for nattoget, fått folk til å reise for å se speilblanke vann, solnedgang og soloppgang.

– Utsikten, sommernatten mens alle andre sover, fargene, solen, fjellet – inntrykket av Norge du får fra toget er et helt annet enn det folk flest får med seg. Utsikten endrer seg hele tiden, fargespektret om høsten rett før snøen kommer; jeg blir aldri lei, sier overkonduktør Mustafa Bedrihan.

De våkne om bord på nattogete mellom Oslo og Bergen vet akkurat dette.

For seks av dem veier inntrykkene i den lyse natten opp for

utskjelling, vitsing, klaging, krav til tålmodighet, overbærenhet, og behovet for forsvarstaler på vegne av norsk jernbane.

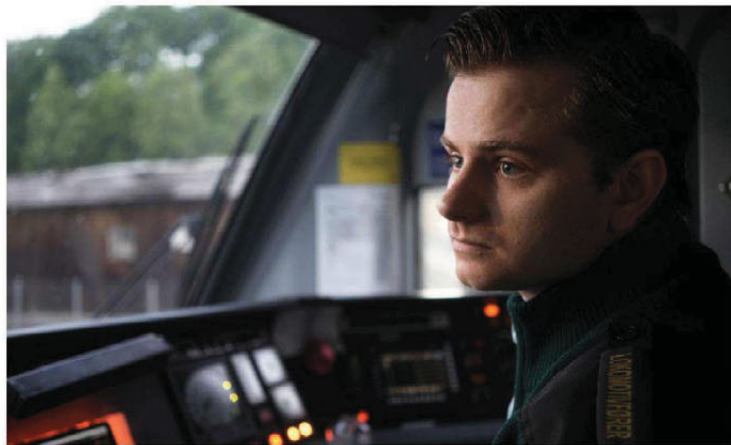
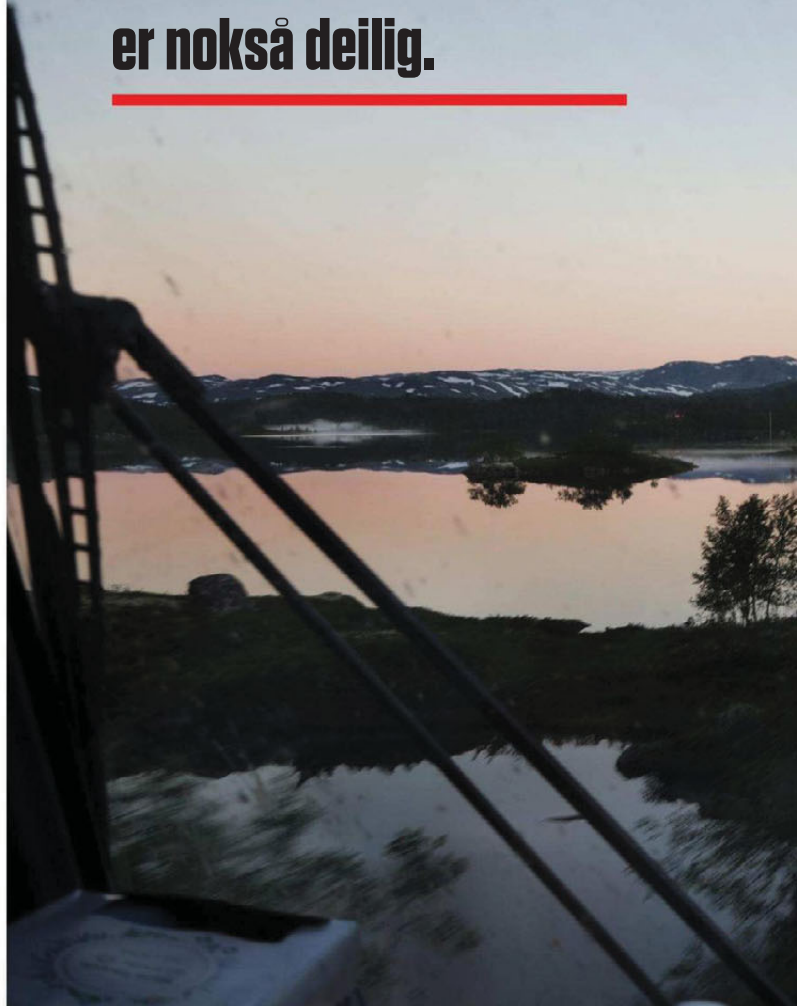
For dem er Hardangervidda om natten en av sommer-Norges mest spektakulære hemmeligheter.

Usikkerhetsmoment

Så kommer stillheten, bare brutt av sangen fra hjulene og knirking i vognene – og inspeksjons- og vekkerunder.

– Vi lytter etter lyder som ikke skal være der eller lukter etter fremmede lukter. Tåfis og tarmgass når det er fullt, er normalt. Men nå er toget ikke stappfullt. De fleste har to seter hver, sier Monica Hatmosø.

« Å flytte 500 tonn stål i 160 kilometer i timen er nokså deilig.

Jan Kongsund har treningsklokke på armen. Etter en natt på sjanglende, gyngende underlag kan den gjerne vise 10–14 000 skritt.

– Nattarbeidet og skiftene tar på. Fire turer etter hverandre gjør med årene at det er vanskeligere å omstille seg til vanlig døgnrytme, sier Kongsund.

ALDRI I TVIL: Tobias Cumo Høisæter (28) er både nybakt lokomotivfører og småbarnsfar. Arbeidsgiver Vy har lagt til rette for at han kan ta skiftene sine på toget over Hardangervidda. En karriere på mekanisk verksted ble byttet ut med lokomotiv og jernbane. Det lureste han har gjort ved siden av valget av ektefelle, sier han.

SKÅNSOMT

Å kjøre nattog krever følsomhet.

Lokaltogsettene på norske linjer er tettere koblet sammen enn fjerntogene, og kan akselerere og bremse kjappere.

Nattoget består av åtte-ni vogner som er koblet slik sammen at bremsing og akselerasjon må skje mer kontrollert og rolig for å bevare komforten til de mange hundre passasjerene.

På enkelte strekninger, som mellom Haugastøl og Finse, er skinnegangen dårlig og traasen svingete. Her holder lokomotivførerne lavere fart enn fartsgrensen åpner for.

Gule og svarte skilt langs linjen forteller lokførerne når de skal dra i fløyta for å varsle foran planoverganger. Lokfører Tobias Cumo Høisæter blåser så kort som mulig av hensyn til dem som sover.

ENESTÅENDE

«KONTOR»:

Strekningen mellom Ustaoset og Haugastøl ved 04-tiden inviterer til møter med Nøkken, Huldre eller et troll fra Hallingskarvet.

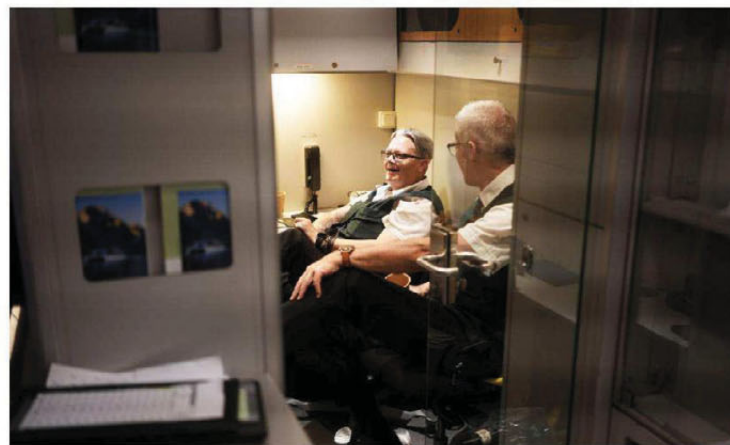
KJÆRKOMMEN PAUSE: Vanja-Olivia Magnussen og Kim Robin Valikainen er bekymret for at røykemulighetene kan bli få på veien til Oslo. Men når de må holde seg våkne i tilfelle muligheten byr seg, får de natten på fjellet som ren bonus.

Godstog utgjør et usikkerhetsmoment for nattogene. Og folk som sniker seg ut av toget for å ta en røyk under opphold på stasjoner. Forsinkelser forplanter seg.

– Om vi kommer frem klokken

07 i stedet for klokken 06.30, gjør ikke så mye for de fleste. Likevel legger vi stolthet i å komme frem i rute, sier Alexander Falstad.

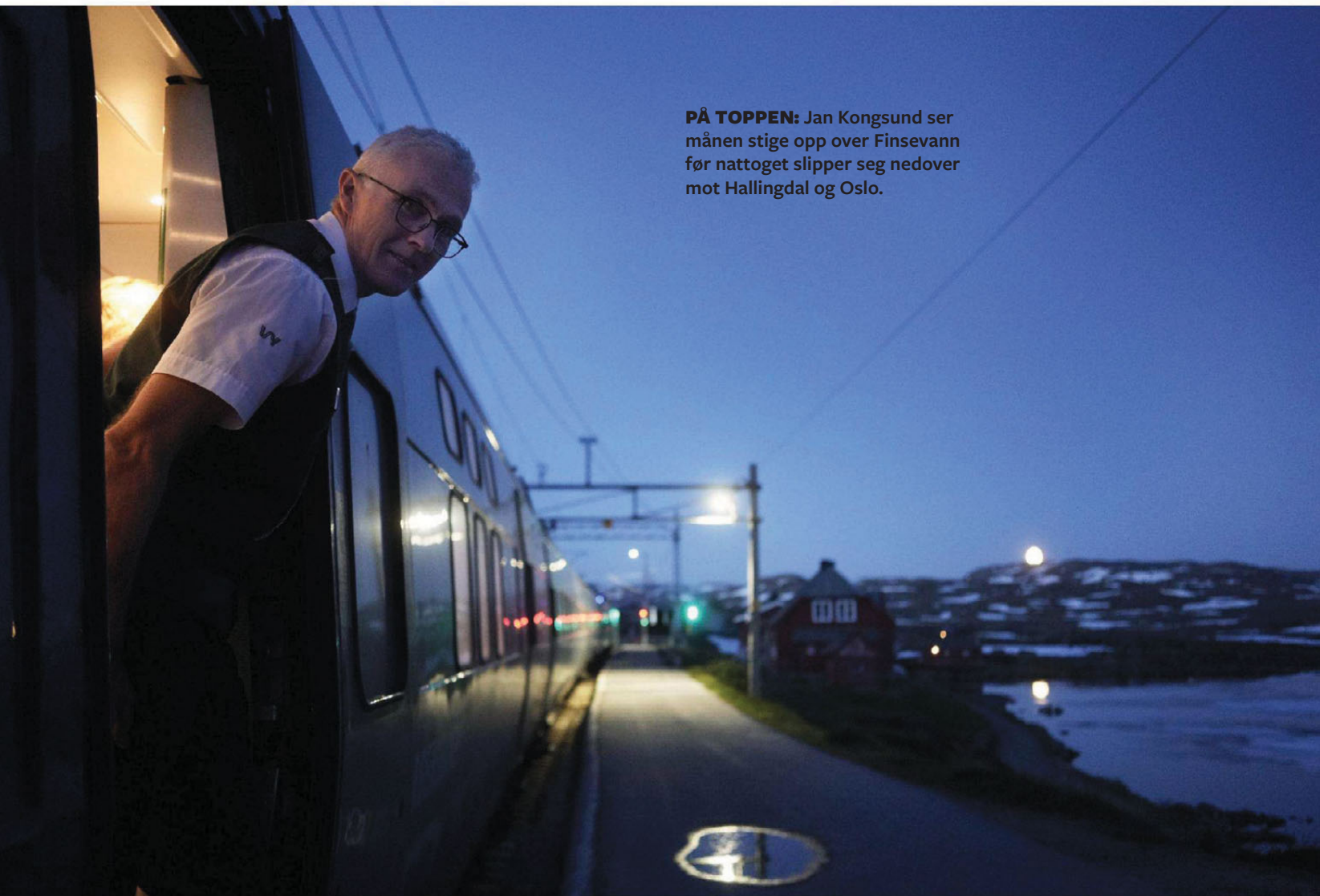
– Jeg liker nok dagtogene bedre. Da er det mer folk, mer

prat, mer å henge fingrene i. Og turistsesongen er artigst. Da kan vi ha med 430-450 passasjerer fra Oslo, sier Monica Hatmosø.

– Vi får bedre tid til de reisende og får sett Norge på en annen måte gjennom natten, men er mye mer alene. Jobb på natten er tyngre. Men selv om vi kjører gammelt materiell på gamle

VELDIG SOSIALT: Når toget sover og alt er under kontroll, har personalet mer tid enn på dagen. Natten går med til prat, fleip, kanskje en bok eller et kryssord. – Arbeidet sammen med kolleger blir veldig sosialt, sier Jan Kongsund og Monica Hatmosø.

PÅ TOPPEN: Jan Kongsund ser månen stige opp over Finse vann før nattoget slipper seg nedover mot Hallingdal og Oslo.

TAR KJEFTEN PERSONLIG

Konduktørene er blitt jernbanens buffer mot misfornøyde reisende.

De må tåle kritikk for mangler og forhold de ikke kan gjøre noe med eller har ansvar for.

- Yrkesstoltheten har vi med oss fra gamle NSB, sier Jan Kongsund.
- Vi er stolte av hva vi driver med. Personlig kan jeg bli litt gretten av folk som gnåler om jernbanereformen og hvor forsinket vi er. Til og med hjemme på Smøla har folk sterke meninger, enda de ikke har noe tog å ta, sier Monica Hatmosø.
- Stort sett er det vi som får kjeften, fordi vi er synlige. Jo nærmere vi kommer Oslo, dess mer kjeft får vi. På Bergensbanen klager ikke folk så mye, her har vi en annen kundegruppe som ikke er pendlere. De forstår at om vi er forsinket, så er det en grunn til det. På bygda er folk vant til at man får ta imot det tilbudet man får. Folk som bor i byen har så mange tilbud, kanskje er de skjemt bort litt, sier hun.

Lokfører Tobias Cumo Høisæter prøver så godt han kan å holde ruta og kjøre effektivt for å ta inn forsinkelser.

- Jeg kjenner strekningen og materiellet, togleder har oversikt over andre tog. Å få togene frem er laginnsats, påpeker han.
- Men det er jo alltid noen som skal trekke meg opp ved å kritisere jernbanen og arbeidsplassen min, sier 28-åringen.
- Vi bryr oss om kritikken. Passasjerene er alt for oss. Så når kritikken kommer, tar vi den personlig. Jeg synes det er synd at kritikerne ikke ser hva en lang og hektisk arbeidsdag uten noe særlig med tid til mat og drikke, består i, sier Alexander Falstad.

NÆRMER SEG: Overkonduktør Alexander Falstad liker å vekke de reisende med en hilsen over høyttaleranlegget før han skruer på lyset i vognene. Oppvåkningen blir mer behagelig slik.

skinner, har vi en fantastisk arbeidsplass. Hvilken annen jobb kan by på et slikt kontor? spør Falstad.

– Kanskje er miljøet blant oss som jobber på jernbanen i overkant godt. Kolleger reiser til og med på ferie sammen, sier han.

Barnehageerfaringer

De uniformskledde var på sporet av andre karrierer før livet endte på skinner. Jan Kongsund jobbet på støperi og med plate- og sveiararbeid. Monica Hatmosø jobbet i barnehage og i videobutikk. En kunde foreslo at hun kunne søke seg til jernbanen. De trengte folk, sa han. Det var lurt. Videobutikkene er døde, jernbanen fortsatt i live 22 år etter.

– To erfaringer fra barnehagejobben er greie å ha med seg: Tålmodighet og evne til å tåle støy. Jeg har aldri angret, sier hun.

28 år gamle Tobias Cumo Høisæter er alene om inntrykkene på den beste plassen i toget: Fra førerplassen i lokomotivet har han panoramautsikt når den korte sommernatten blir morgen.

– Å bli lokomotivfører er det smarteste valget jeg har tatt – bortsett fra kjerringa, sier han.

Linjen gjennom den trange dalen ned mot Voss er ikke mindre imponerende ingeniørkunst i sommernatten. Men blålig natte-lys gjør i tillegg at man venter en hilsen fra Nøkken, Fossegrimen eller en hulder fra en stille bak-veje i den frådende Raundalselva.

Tobias Cumo Høisæter var i ferd med å bli mekaniker da en kamerat tok ham med i lokomotivet på et godstog over fjellet.

– Da var jeg solgt, sier 28-åringen.

– Å flytte 500 tonn stål i 160 kilometer i timen er nokså deilig.

I ett år har han jobbet som lokofører med ansvar for hundrevis av passasjerer – mange av dem sovende som barn i blind tillit til at de kommer frem dit de skal.

Som ferskeste tilskudd til stallet av lokomotivførere, står Tobias sist i køen når turnuser skal fordeles. Men etter at han ble far i april, har arbeidsgiver Vy lagt til rette for at han kan jobbe mer tilpasset hjemlige oppgaver.

Han ser for seg en lang fremtid i jernbanen. Han er ikke redd for at kunstig intelligens, nytt signal-system og fjernstyring skal ta fra ham jobben.

UTKJØRTE SLITERE:

Sittevognene på Bergensbanen går frem og tilbake mellom Oslo og Bergen to ganger hvert døgn. 1000 kilometer daglig gjennom 40 år har satt sitt preg, men ikke mer enn at overkonduktør Monica Hatmosø er trygg på at de reisende er trygge om bord.

– Skal jeg tippe, kommer kjøretiden mellom Oslo og Bergen til å være den samme om 20 år som i dag, sier han.

Kaffe-klare

Ute er morgenen over Vestlandet uvanlig klar. En kvinne kommer inn i kafévognen med ønske om kaffe til å skylle ned ettervirkningene av dårlig søvn. Og så kommer sjømannen tilbake. Fortsatt med blodstrime på leggen etter møter med skarpe kanter på vandring mellom kafévogn og sitteplass gjennom natten, Thailand-capsen bak frem, skjeggstubber, Bergensdialekt – og et udekket behov som indikerer at en lang reise nærmer seg slutten:

– Kaffe? Du skal få en kaffe av meg, sier konduktør Alexander Falstad.

Nattoget dundrer inn i den nye delen av Arna-tunnelen og inn på Bergen stasjon. For de som ikke «sov bort sumarnatta» sitter opplevelsen i, slik lyriker Aslaug Låstad Lygre oppsummerte:

«Og kjenna at vi er i slekt med jorda, med vinden og kvite sky, og vita at vi skal vera saman like til morgongry.»

DROPPER FLYPLASS-STYR: Rønnaug Kvamme (70) fra Drøbak unner seg et glass vin før hun tar kvelden i sovevognen. – Tog er all right, ikke minst for ryggen. Å reise med fly er mer stressende. Med toget slipper jeg alle flyplassgreiene.

NY DAG VENTER: Overkonduktør Mustafa Bedrihan (t.v.) kasserer seks pølser som har rotert på pølsestekeren gjennom natten. Den langveisfarende får kaffe på vei ut av kafévognen av overkonduktør Alexander Falstad. Store deler av forsinkelsen fra natten er kjørt inn. Et Bergen i sol venter.

BLINKSKUDD

FINN FISKENE

Du er unnskyldt hvis du ikke umiddelbart ser hva dette er. Du er også unnskyldt hvis du, etter at vi har røpet at det er bløtkoraller, heller ikke ser de tre små fiskene på bildet. For de har gjemt seg godt.

– Dette bildet betyr mye for meg, fordi det fanger selve kjernen i det man kan oppleve ved å utforske korallrev. Alle vet hvor vakre revene er på litt avstand, med fargerike fisker som piler over koralene. Men jo nærmere du kikker, desto mer skjønnhet og liv finner du, sier fotograf Alex Mustard.

De hvite, stjerneformede polypene på bløtkorallene filtrerer organiske partikler fra de passerende vannstrømmene. Tre små kutlingfisker, av typen spøkelses-goby, befinner seg altså i bildet, som er tatt i det koboltblå havet i Lembeh-stredet ved den indonesiske øya Sulawesi.

– En uventet bonus var at fisken nede til venstre har en parasitt på seg, noe som ytterligere understreker mangfoldet av liv i revet, sier Mustard. Bildet fikk hederlig omtale i kategorien «Undervann» i Wildlife Photographer of the Year 2023.

ALEX MUSTARD/NATUREPL.COM

KOMMENTAR

Hva går skattepengene dine til? Følg Sløseriombudsmannen på Facebook og i Vi Menn.

Har du ris, ros eller henvendelser til Sløseriombudsmannen? Skriv til redaktør Alexander Øystå: alexander.oysta@egmont.com

Skattekroner ble katterkroner

Dyrebeskyttelsen i Bergen mister offentlig støtte – brukte 600 000 kroner på å redde en katt.

DET ER INGEN hemmelighet at det øses ut skattepenger til spon-sing av diverse NGO-er – for eksempel Dyrebeskyttelsen. Bergens Tidende meldte nettopp at næringsbyråden har stanset alle utbetalinger til organisasjonens avdeling i Bergen etter en rekke merkelige disponeringer. Lokalavdelingen risikerer også å måtte tilbakebetale midler hvis det avdekkes ytterligere lovbrudd.

Saken dreier seg om at den tidligere styrelederen sammen med sin datter er blitt anklaget for å ha overført rundt tre millioner kroner til en annen stiftelse som de to sto bak. Dyrebeskyttelsen Norge sentralt har engasjert konsulentfirmaet PwC for å granske denne pengebruken, og kommunen har også satt igang egne undersøkelser. Dette fordi det er fremsatt en rekke varsler om dårlig dyrehold (ironisk nok!), vanskelige samarbeidsforhold og uenigheter om økonomiske disponeringer.

DET GIKK SÅ langt at Dyrebeskyttelsen Norge sentralt tok turen til lokalavdelingens kontorer i Bergen, brøt seg inn i lokalene,

skiftet låser og overtok omsorgen for noen hundre katter som var i lokalavdelingens varetekt.

Byrådsavdelingen for næring, kultur og idrett i Bergen hadde egentlig budsjettert med å overføre 511 000 skattekroner til Dyrebeskyttelsen Norge avdeling Bergen. Disse pengene kan lokal-laget antagelig se langt etter. Det er fremkommet at Bergen kommune også betalte ut et tilsvarende beløp i fjor, derfor forsøker kommunen å finne ut hva pengene er blitt brukt til.

DET ER MER. Dyrebeskyttelsen i Bergen har en interessant historikk rundt dette med sær bruk av tildelte skattekroner. La oss spole tilbake til juni 2023, da NRK kom over historien om katten Cy. Katten er fra Kypros og kom til Norge i 2021 som blindpassasjer på et skip. Cy gikk i land, møtte ikke opp i tide da skipet kastet loss, ble akterutseilt – og havnet dermed i Dyrebeskyttelsens trygge armer.

Det utløste selvfølgelig byråkratisk kaos. Mattilsynet mente at Cy burde avlives, noe Dyrebeskyttelsen motsatte seg på det

DET KOSTER Å VÆRE KATT

«Men nyleg tok saka ei uventa vending: Mattilsynet gjekk vekk frå avlivingsvedtaket.

Grunnen var at styremaktene på Kypros opna opp for at Cy kunne bli send til middelhavsøya, uavhengig av opphavsland.

Alt det veit han sjølv ingenting om, der han ligg på sofaen mellom mor og dotter Graff. Og dei vil ikkje senda han vekk.

– Me skal gjera alt me kan for at han skal bli verande her i landet, seier den daglege leiaren.

Ho klør Cy under haka.

– Sant du er bergensar no? seier ho mildt.»

«– Uansett har me vel no bestemt oss for at me ankar dommen til Høgsterett, seier styreleiar Graff.

– Utan tvil. Og me hadde gjort det same ein gong til. Så pass er dyra våre verd, repliserer dagleg leiar Graff.»

(Fra nrk.no 13. juni 2023)

AVVISER: Dyrebeskytter Inger Johanne Graff avfeier anklagene om økonomiske uregelmessigheter. Her avfotografert med katten Kommandøren tilbake i 2008.

Over en halv million kroner er stanset. – Dersom det avdekkes brudd, vil vi sanksjonere. Da vil det være høyst aktuelt med krav om tilbakebetaling.

PUBLISERT: 14. JUNI

DYRENES HUS: Dyrenes hus på Tertnes, en av Graffs hjertesaker. Nå undersøker kommunen hvordan skattepengene er blitt brukt her.

Har brukt 600.000 kroner på katten Cy – no tar dei saka til Høgsterett

Mattilsynet ville avlive katten. Dyrebeskyttelsen har brukt store summer på å redde livet hans, og krev at staten tar rekninga.

Tony Ågotnes
Journalist
Lidvard Sandven
Journalist
Leif Røe Leland
Journalist

PUBLISERT 13. JUNI 2023 KL. 13:29
Oppdatert 13. juni 2023 kl. 13:58

DYRET DYR: Den kjærlige katten Cy har utlært ei skikkelig katterpine for Dyrebeskyttelsen, Mattilsynet, lagmannsretten og no kanskje Høgsterett.

FLYKTNING: Stor nyhetssak i 2023, da Dyrebeskyttelsen i Bergen øste ut skattepenger for å redde en katt fra hjemsendelse til den idylliske middelhavsøya den opprinnelig kom fra.

sterkeste. Her var det duket for advokater på frisk timelønn. Etter en del tautrekking foreslo Mattilsynet at katten skulle utleveres til Kypros! Kostbart, men gjennomførlig. Slutten på visa? Selvfølgelig ikke.

DYREBESKYTTTELSEN SATTE POTENE i bakken. Kypros var et uverdig sted for katter, det var noe alle visste, så de nektet blankt å utlevere pus. EU-landet Kypros, populært feriemål for nordmenn, en økonomi helt på EU-gjennomsnittet, litt bak Fin-

land, men foran land som Italia og Spania. Men altså ikke bra nok for katter, i henhold til Dyrebeskyttelsen – som dermed i praksis hadde definert katten som flyktning.

På det tidspunktet var advokatregningene til Cy kommet opp i astronomiske 600 000 (s) katterkroner. Dyrebeskyttelsen ga full gass videre, og ba lagmannsretten om å få staten til å dekke disse 600 000 kronene. Ikke snakk om. Da kjørte de på mot Høyesterett. Her skulle kjempes, koste hva det koste ville. Hva advokatregningen

endte på, er ikke kjent.

Siste nytt i saken er at katten Cy i en redningsaksjon ble smuglet over grensen til Sverige, for å unngå deportasjon til middelhavsøya.

Under krigen ble mennesker som flyktet fra nazistene smuglet gjennom de samme grensetraktene. Over 70 år senere er det altså ny aktivitet der. Nå dreier det seg om katter som for enhver pris må beskyttes mot et liv i Syden. Dette er problemene vi sliter med i verdens rikeste land i dag!

Hvilken parodi! Så komisk kan

det bli når kommune og stat deler ut millioner av skatte kroner til organisasjoner uten føringer eller tanker om hva pengene skal brukes til.

DET NYE BYRÅDET i Bergen, representert ved kulturbyråd Reidar Digranes, snakker om at folk i byen bør få mest mulig tjenester ut av pengene sine. Han vil rydde opp. Dårlig nytt for sløserne som øser ut skattepenger for å redde en katt fra den grusomme skjebne: Å bli sendt til en varm og behagelig middelhavsøy.

JOHNNY HAGLUND I MADAGASKARS REST-JUNGEL

BANAN PÅ GANG: En kronmaki-hann kommer ned fra trekronene for å studere de fremmede i jungelen.

FABELDYRENE JUNGEL-REST

I barnefamilier ble Madagaskar verdenskjent gjennom tegnefilmene med samme navn. Og om lemurene i Hollywood-filmene er småle og morsomme, er de ekte lemurene i regnskogen på Madagaskar, ikke langt unna. Men det høyst spesielle dyrelivet har en usikker fremtid. ►

Tekst og foto:
Johnny Haglund

Med bananer i sekken står Nestor musestille. Så lirer av seg noen høylytte smattelyder.

– Jeg forteller lemurene at her er det mat, hvisker Nestor, min lokale kjentmann. Samtidig beveger noe seg i trekronene over oss. Et lite, underlig dyr titter ned. Uredd spretter den apelignende skapningen rundt i trærne, og brått henger den i treet en meter unna. Skapningen stirrer på oss med små, fargerike og vennlige øyne.

Regnskogen på Madagaskar er grønn, fuktig og stinn av mygg. Men øya utenfor østkysten av Afrika har mistet nærmere 90 % av sin opprinnelige skog. Likevel er Nestor og jeg omgitt av noe som for oss fremstår som et enormt område med uberørt regnskog. Her er så langt unna folk at dyrene rundt oss ikke er redd mennesker.

Enestående dyreliv

– En kronmaki, forteller Nestor og serverer det ville dyret en banan.

Selv om lemuren både ser ut som og oppfører seg som et kjæledyr, har vi med et vilt jungeldyr å gjøre. Den litt over en kilo tunge skapningen tar imot, og ser på oss med et blikk en uerfaren nordmann tolker som «takk for bananen».

Men egentlig er det jeg som skal være takknemlig. Det å stå ansikt til ansikt med en vill lemur i en tjukk jungel, er nesten uvirkelig. Men ikke for Nestor.

– Jeg har vært guide for forskere, fotografer og andre som vil oppleve Madagaskars fabeldyr i 30 år, forteller han. Han legger ut om et dyreliv som ikke finnes noen andre steder på jorda.

– Omtrent 95 prosent av Madagaskars reptiler, 89 prosent av plantelivet og 92 prosent av pattedyrene eksisterer ingen andre steder på jorden. Den ville kronmakien en meter fra oss, er en av Madagaskars unike beboere. Men ikke alle i skogen ser ut som små teddybjørner.

Når natten senker seg, våkner jungelen til liv. Da bør du normalt være litt forsiktig med hvor du trækker for å unngå slanger, edderkopper og annet giftig kryp. Men på Madagaskar kan du slappe mer av:

– Her finnes ingen dyr som er farlige for mennesker, forteller

USIKRE UTSIKTER: Brokettmakien er kritisk truet.

Nestor og går inn i den mørke, tjuke vegetasjonen med sandaler på beina og glede i blikket. For selvsagt er det en grunn til at denne mannen har vandret i jungelen i tre tiår – han elsker det. Og da blir man også flink.

– Ser der! Nestor setter lykten mot en sovende kameleon. Så fortsetter han innover og finner de underligste skapningene hvilende, klatrende, spisende og kravlende på jungelgulvet og i trærne.

– Tomatfrosk, spøkelsesgekk, neseslangen, et tusenben og selvsagt; kameleoner. Turisten Haglund fra Norge jubler. Nestor derimot, virker nesten litt lei seg.

Han forteller at rundt halvparten av verdens kameleonarter finnes på Madagaskar. Men det blir stadig færre av dem.

– Da skulle du vært her for 30 år siden. Da jeg var ung, så jeg kameleoner overalt. Hvis ikke noe blir gjort, kan de forsvinne.

« Men stolthet setter ikke mat på bordet til barna mine.

Han ramser opp flere årsaker, men spesielt én er svært dramatisk – en plante.

– Vi kaller den desmojon, men forskerne kaller den *Tradescantia Pallida*, forklarer Nestor. Han forteller at planten, som han tror er importert fra Europa enten med vilje eller ved et uhell, er dødelig for kameleonbabyer.

– Kommer en liten kameleonbaby borti et av bladene, kommer den ikke løs igjen. Dyret blir nærmest limt fast og vil til slutt dø, forteller Nestor og hevder denne planten har spredd seg til store deler av landet.

– Vi har et unikt dyreliv, men hvor mye kommende generasjoner vil oppleve av det, vet jeg

SLENGER IKKE MED LEPPA:

En kameleon fanger ei gresshoppe og demonstrer hvor lang tunge den har. – Den er like lang som kroppen, forteller Nestor.

ikke, sier Nestor. Han understreker at fremmede planter langt ifra er kameleonenes eneste trussel.

Kan forsvinne

Madagaskar er verdens fjerde største øy, og ble skilt fra Afrika for 165 millioner år siden og fra India for 88 millioner år siden. Der ligger ifølge vitenskapen, årsaken til øyas unike dyreliv. Mye av mangfoldet er bygget på arter som kom fra Afrika og som deretter har utviklet seg på egen hånd over millioner av år. Men ►

**MERKER
ENDRINGER:**
Min kjentmann
Nestor er
bekymret for
fremtiden.

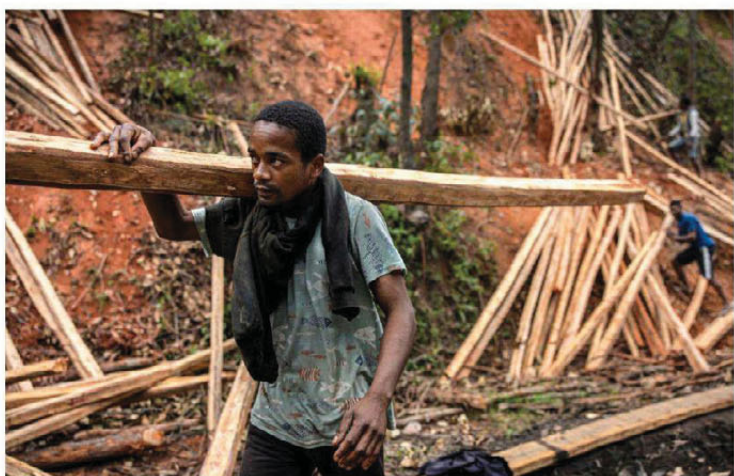
**TOMAT-
FROSK:** Lett å
se hvor den har
fått navnet fra.

HARMLØSE:
Jungelmannen
Tusla, kaller
denne slangen
for Sansanja. Og
den er ikke
giftig.

DÅRLIGE MINNER: Da jeg var på Madagaskar første gang i 1997, fant jeg en slik mark i soveposen min. Jeg ble dårlig etter turen. Om marken hadde skylden ved at den hadde sugd på foten min, aner jeg fortsatt ikke.

I GRENSELAND: Syv menn sjauer tømmer i jungelen. Ikke fordi de vil skogen til livs, men fordi å finne jobb og tjene penger er vanskelig på Madagaskar.

forvaltningen av land og dyreliv siden mennesker ankom øya for rundt 2500 år siden, har ført til at veldig mange av øynas unike innslag i dag er sterkt truet.

En fersk studie anslår at mer enn halvparten av øyas unike pattedyrarter er truet av utryddelse. Forskerne lagde et dataoppsett med alle pattedyrarter som for tiden lever på øya og de som levde her da menneskene ankom.

Trusler i fleng

– Av de 249 artene som er identifisert, er 30 utryddet, samtidig som mer enn 120 av de 219 pattedyrartene som lever på øya i dag er truet av utryddelse, slår forskerne fast.

Lederen av studien, Dr. Luis Valente fra Naturalis Biodiversity Centre i Leiden, Nederland, antar at noen av disse artene kan være utryddet allerede om 10 – 20 år. Årsaken er blant annet hugging av skog og tørke. I sør er dette svært synlig, forteller han i det viten-

skapelige tidsskriftet Nature Communications.

Løpet til Fiherenana-elven munnner ut i Det indiske hav, sørvest på Madagaskar. Men nå renner ikke en dråpe ut i havet. Selv om regntiden knapt er over, er elveleiet knusk tørt.

Klimaforandringer har endret i nedbørsmønstre og temperaturer, og påvirker habitatene og matforsyningen til mange arter – inkludert mennesker. Tørkeperiodene har blitt hyppigere, noe som reduserer tilgjengeligheten av vann og øker risikoen for branner, som igjen ødelegger store skogområder.

For kameleonene, som er avhengige av spesifikke mikroklima for å trives, kan slike endringer være katastrofale.

SPRETTE SNACKS: Sør på øya, kan denne snacksen kjøpes – grillede, eller ristede gresshopper. Store svermer oppleves ofte på øya, og disse dyrene er ikke utryddingstruet.

Disse reptilene har ikke evnen til å forflytte seg over store avstander for å finne nye habitater, og mange arter risikerer å dø ut hvis klimaet blir for ugunstig. I tillegg kommer belastningen fra menneskene som er bosatt på øya.

Madagaskar er et av verdens fattigste land. Å være dyreverner,

samtidig som du skal forsørge familien din i et land som opplever den verste tørken på 40 år, er ikke lett. Ofte har ikke folk noe valg.

Bevarer restene

Øst i landet står en stor trailer i veikanten. Syv menn laster opp nylig felte trær. Avskoging er den alvorligste trusselen mot Madagaskars biologiske mangfold.

Men mennene smiler og ler, men de er ikke onde karer som vil skogen til livs.

Gutta, og særlig sjefen, blir litt

TØRRLAGT: Fiherenana-elven renner ut i Det indiske hav. Men selv rett etter regntiden, var elven knusktørr.

bryske når han ser mitt kamera, noe som indikerer at de muligens gjør noe ulovlig. Min kjentmann Nestor forteller dem at jeg ikke er her for å angi noen. Da mykner sjefen litt opp og innrømmer:

– Det finnes ingen jobber, vi har ingen valg.

Han er glad i landet sitt og stolt av det unike dyrelivet.

– Men stolthet setter ikke mat på bordet til barna mine, påpeker han.

Flere tiltak er satt i sving for å bevare det som er igjen av Madagaskars ville verden. Både lokale og internasjonale organisasjoner jobber for å beskytte Madagaskars dyreliv. Mange prosjekter skal bevare habitat, redusere ulovlig handel og jakt og øke bevisstheten blant lokalbefolkningen.

Viktig er også jobben med å

forbedre innbyggernes levekår. Flere av prosjektene går derfor ut på å involvere lokalbefolkning ved at de for eksempel kan tjene penger som guider. Slik får innbyggerne et økonomisk motiv for å bevare skogen i stedet for å ødelegge den.

– Du vet, Madagaskars biologiske mangfold har gitt øya kallenavnet «Det åttende kontinent», og ikke minst er vi hovedkulisser til tre av Hollywoods største tegnefilmsuksesser. Alle liker oss, slår Nestor fast.

– Likevel er øya vår et av verdens mest truede økosystemer, sukker den erfarne jungelguiden og røper en drøm han håper ikke er for urealistisk.

– Når mine barnebarn blir like gamle som jeg er nå, vil jeg at de skal kunne stå i jungelen slik vi gjorde og møte ville lemurer, ansikt til ansikt, mens kameleoner og slanger kryper uforstyrret rundt føttene deres.

ULOVLIG HANDEL

Madagaskars unike arter er ettertraktet på det internasjonale markedet. Kameleoner og andre reptiler fanges og selges som eksotiske kjæledyr, mens visse planter, som noen orkideer, blir ulovlig samlet inn for salg.

Ulovlig handel med ville dyr og planter er en alvorlig trussel.

Lemurene, som det finner mer enn 100 ulike arter av, står også overfor trusselen fra ulovlig jakt. Selv om de er beskyttet ved lov, blir de ofte jaktet på for kjøtt.

FAGER I FARGER: En kameleon titter ut fra den grønne vegetasjonen.

SNAKKER I FARGER

Kameleoner er små til mellomstore reptiler, kjent for sin evne til å dramatisk endre farger.

Men en kameleon skifter vanligvis ikke farger for å tilpasse seg omgivelsene. I stedet brukes farger vanligvis til å formidle følelser, forsvare territorier og til å kommunisere med.

Kameleoner spiller en viktig rolle i Madagaskars økosystem. Dessuten bidrar de små reptilene også til Madagaskars reiselivsnæring, siden de er noen av landets mest populære innbyggere.

Panterkameleonen (bildet) er ettertraktet av mange på grunn av dens fargeskiftende evner.

NYTT FRA NETT

➤ DET ER OGSÅ EN MÅTE Å GJØRE DET PÅ

 chinesedonutboy
Forslag til deg

Følg

@traderjoeslut

Something that's non-negotiable for me is

1. I want my remains scattered around Disney World.
2. I do not want to be cremated.

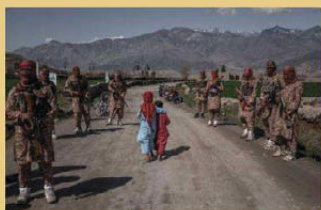
(CHINESEDONUTBOY/INSTAGRAM)

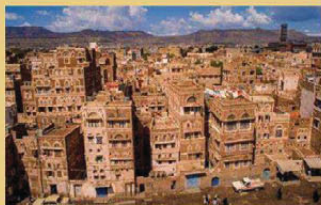
Plutselig ble dronningen oppmerksom på snabelskapet til vesle Otto. Adjutanten klarte bare med nød og neppe å forhindre utveksling av telefonnummer.

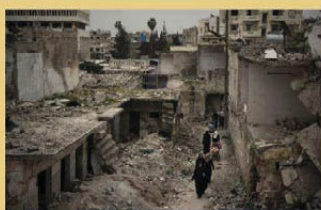
Verdens farligste

1. Afghanistan 3.55

41,1 millioner innbyggere. Forventet levealder: 58,9 år (menn), 65,3 år (kvinner), dødsrate: 7,3%. Fjell, leire, ørken. Og vold. Praktiserer dødsstraff.

2. Jemen 3.39

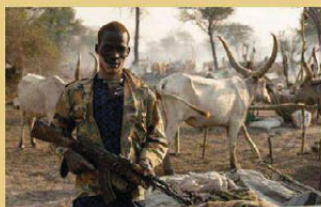
Fjelland med kystlinje. 33,7 millioner innbyggere. Forventet levealder: 60,6 år (menn), 67,1 år (kvinner). Dødsrate: 6,8%. Praktiserer dødsstraff.

3. Syria 3.36

Har kystlinje mot Middelhavet. 22,2 millioner innbyggere. Forventet levealder: 69,1 år (menn), 75,2 år (kvinner). Dødsrate: 5,1%. Ørken og sinte stemmer på påregnes. Praktiserer dødsstraff.

4. Russland 3.28

Verdens største land. 144,2 millioner innbyggere. Forventet levealder: 64,2 år (menn), 74,8 år (kvinner). Dødsrate: 16,7%. Landet er i krig. Dødsstraff ikke praktisert på over ti år.

5. Sør-Sudan 3.18

Ikke noe for pakketurister. 10,9 millioner innbyggere. Forventet levealder: 53,4 år (menn), 56,5 år (kvinner). Dødsrate: 11,1%. Ustabilit, varmt, praktiserer dødsstraff.

Verdens farligste land pr. 2024 (datapandas.org). Norge ligger helt nede på 146. plass, bak Sverige, foran Tyskland. Tallkoden angir farlighet; jo høyere, desto verre.

6. Den demokratiske republikken Kongo 3.17

Nest største land i Afrika. 99 millioner innbyggere. Forventet levealder: 57 år (menn), 61,5 år (kvinner). Dødsrate: 9,7%. Praktiserer dødsstraff.

7. Irak 3.16

Ikke det roligste området i verden. 44,5 millioner innbyggere. Forventet levealder: 68,2 år (menn), 72,4 år (kvinner). Dødsrate: 4,8%. Praktiserer dødsstraff.

8. Somalia 3.13

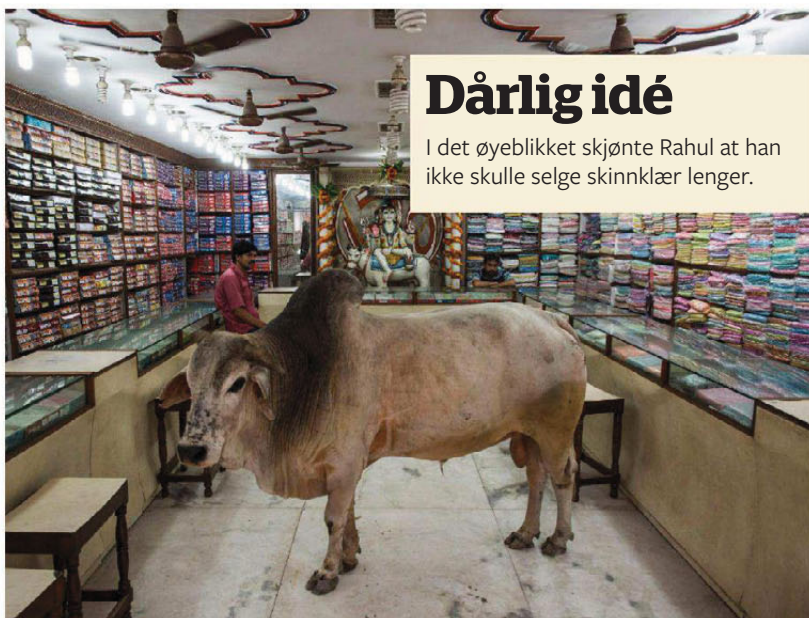
Volden har avtatt noe, men fortsatt farlig. 17,6 millioner innbyggere. Forventet levealder: 53,2 år (menn), 57,4 år (kvinner). Dødsrate: 11,6%. Praktiserer dødsstraff.

9. Den sentralafrikanske republikk 3.02

Ligger midt i hjertet av Afrika. 5,6 millioner innbyggere. Forventet levealder: 51,6 år (menn), 56,3 år (kvinner). Dødsrate: 11,4%. Dødsstraff avskaffet i 2022.

10. Sudan 3.01

Sudan byr på uro, har en befolkning på 46,9 millioner, forventet levealder er 62,7 år (menn) og 67,9 år (kvinner). Dødsraten ligger på 6,8%. Praktiserer dødsstraff.

Dårlig idé

I det øyeblikket skjønte Rahul at han ikke skulle selge skinnklær lenger.

NYTT FRA NETT

➤ MER SNITTVEKT I DAG

Fattest man in the World back in 1890
(people paid money to see him)

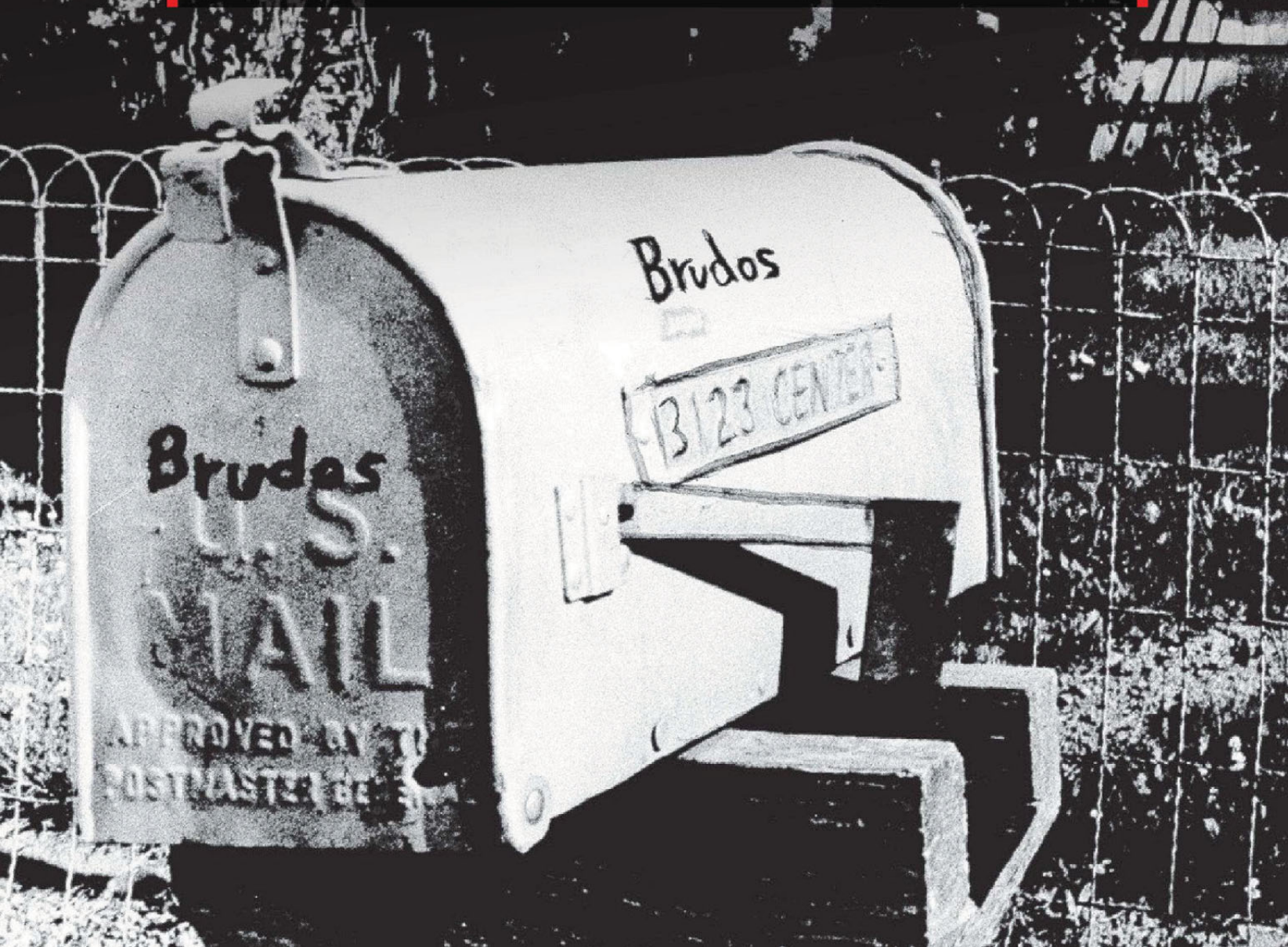
kneaders · 3h
That's not even the fattest guy I've seen this evening and I've been home alone all day.

(5 UNKNOWN FACTS/INSTAGRAM)

«THE LUST KILLER»

SKOFETISJ- MORDEREN

19 år gamle Linda banket på døren i håp om å få solgt et leksikon. Mannen på innsiden var ikke interessert i oppslagsverk, men sko. Veldig interessert i sko. Så mye at han kunne drepe for et par.

W TRUE CRIME

Tekst: Inge Lundereng

Forsøket på å få solgt et leksikon i Center Street i Salem, Oregon i januar 1968, var det siste den 19 år gamle Linda Slawson gjorde i livet.

For inne i huset satt skofetisjisten Jerry Brudos. Han likte å kle seg i kvinneklær, hadde enorm seksuell appetitt på damesko med stiletthæler, og fantaserte om vold mot kvinner. Før januardagen var over, skulle han bli drapsmann.

Hektet på damesko

Jerry Brudos var yngst av to brødre. Moren var dypt skuffet da Jerry kom til verden. Hun ønsket seg veldig sterkt en jente, og behandlet den yngste sønnen med avsky og mishand-

let ham gjennom oppveksten.

Lille Jerry ble hektet på damesko med stiletthæler allerede i femårsalderen etter å ha funnet ett par i søppelkassen. Etter hvert som han vokste til, utviklet hans interesse for damesko seg til en fetisj han tilfredsstilte ved å gjøre innbrudd i naboers hjem og stjele sko og brukt dameundertøy.

Som ungdom ble han fysisk voldsom mot kvinner. Han fløy løs på dem, holdt kvelertak til de besvimte før han stakk av med skoene deres. 17 år gammel ble han tvangsinnlagt på Oregon State Hospitals psykiatriske avdeling etter å ha truet en kvinne med kniv til å posere naken og så tatt bilder av henne.

Ni måneders utredning ledet til en konklusjon om at Jerry var en ungdom med behov for å få utløp for sine voldelige fantasier

mot kvinner, noe han ikke virket å være kurert for. Rapporten konkluderer også med at hans trang til å være voldelig mot kvinner kommer fra hans intense hat mot moren. I tillegg blir han erklært schizofren.

Likevel ble han skrevet ut fra psykiatrien.

Husarbeid er nakenarbeid

Jerry fullførte videregående skole i 1957 etter at han slapp ut fra psykiatrisk avdeling. Han fortsatte på yrkesskole og tok fagbrev innen elektroteknikk. I 1961 giftet den da 22 år gamle Jerry Brudos seg med 17 år gamle Darcie Metzler, som ble kalt Ralphene. Paret flyttet til en forstad utenfor byen Salem i Oregon og fikk to barn.

Den unge kona gikk med på Brudos krav om at alt husarbeid

ÅSTED: Ved hjemmet sitt i Salem forgrep Jerry Brudos (innfelt) seg på ofrene sine, både mens de levde og etter at han hadde drept dem. Hans første kjente offer var dørselger Linda Slawson (19).

skulle gjøres av henne – naken, kun iført høyhælte sko, mens han tok bilder av henne.

Men etter kort tid var ikke dette nok for Jerry Brudos, som snart begynte å dukke opp foran henne iført dametøy og sko med stiletthæler mens han gjorde seksuelle tilnærmelser.

Den unge kona reagerte med å nekte sex i hjemmet.

Kvinner forsvant

Konas avvisning gjorde at Jerry Brudos tilbrakte mer og mer tid i garasjen hvor han nektet resten av familien adgang. Under ▶

SERIEDRAPSMANN OG OFRE:

Jerry Brudos og ofrene (øverst fra venstre): Linda Slawson, Jan Whitney, nederst venstre: Karen Sprinkler og Linda Salee.

påskudd av lufteturer for å mildne migreneanfallet, dro Brudos ut om nettene og stjal damesko og undertøy fra naboenes hjem.

Men på tross av sex-nekt og at kona både fant bilder av nakne kvinner og til og med en avstøpning av et kvinnebryst blant tingene hans, forble paret gift.

I januar 1968 da Brudos hadde blitt 29 år, banket 19 år gamle Linda Slawson på døren for å selge leksikon.

Brudos var alene hjemme, dro henne inn, kvalte henne før han hugget av den ene foten hennes. Foten skulle brukes som modell for en kolleksjonen med stjalne damesko han hadde samlet opp. Drapet ga ham blod på tann.

Det neste offeret ble 23 år gamle Jan Whitney. Hun fikk motorhavari på vei hjem fra universitetet i november 1968. Jerry Brudos så henne i veikanten, stoppet, dro henne inn i hennes

egen bil, kvalte henne og hadde sex med den døde kroppen i baksetet. Deretter tok han liket med seg tilbake til sitt private gjemsted i garasjen, hang kroppen fra en krok i taket og forgrep seg på det helt til det begynte å gå i forråtnelse.

Men før han kvittet seg med liket, skar han av høyre bryst for å bruke det som modell til en avstøpning. Det støpte brystet kona Darcie senere kom over i huset.

Tatt på vei til lunsj

Jerry Brudos utviklet en plan for salg av vektskåler formet som kvinnebryster mens 1968 gikk over til 1969. Samtidig sto politiet i Oregon med to uopplarte forsvinningsaker med klare indi-

SCHIZOFREN: I tillegg til å være sko-fetisjist, seriemorder, voldtektsmann, torturist og nekrofil får han også diagnosen schizofren da han 17 år gammel blir underlagt psykiatrisk evaluering.

« **Hvordan visste du at jeg ville kjøre deg hjem igjen og ikke til elven for å kvele deg.**

ANKLAGET: Darcie «Ralphene» Brudos fortalte at hun hadde observert ektemannen i dameklær, men nektet kjennskap til drap da hun ble anklaget for å ha bistått Jerry Brudos i hans drapsraid.

i taket og drept.

Igen skjendet Brudos liket til lukten fikk ham til å kvitte seg med det. Men først skar han av begge offerets bryster. Og så oppsøkte drapsmannen på nytt en parkeringsplass utenfor et kjøpesenter.

I april 1969 ble 22 år gamle Linda Salee kidnappet fra en parkeringsplass utenfor et shopping-senter. Jerry Brudos tok henne med hjem, voldtok og kvalte

kasjoner på noe kriminelt hadde foregått. Ett av de få, viktige sporene var vitneobservasjoner av en mann i dameklær.

Så uteble 19-årige Karen Sprinkler fra en lunsjavgang med moren på et kjøpesenter. Jenta ble sist sett på parkeringsplassen utenfor senteret – samme sted Jerry Brudos sto parkert.

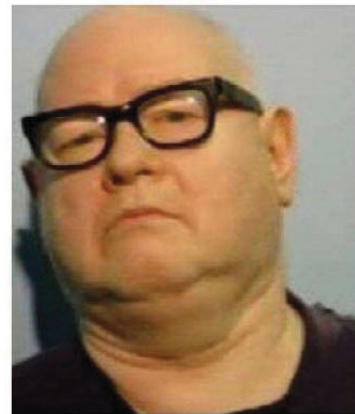
Brudos spratt ut av bilen sin, stakk en pistol opp mot Karen Sprinklers bryst og tvang henne inn i bilen sin før han kjørte henne hjem til garasjen. Her voldtok han 19-åringen, tvang henne til å posere foran kamera, iført undertøy Brudos hadde stjålet fra flere kvinner. Til slutt ble Karen Sprinkler hengt fra kroken

henne. Deretter gjorde han som han har gjort etter alle de andre drapene: Han tok på seg damesko med høye stiletthæler og masturberte. Da liket ble for råttent til å misbruke, endte levningene i samme innsjø i nabolaget der alle de andre ofrene var dumpet.

Tips leder til oppklaring

I løpet av våren 1969 fortalte flere studenter ved Oregon State University at de var blitt oppringt av en mann og invitert ut på stevnemøte. Mannen hadde sagt han var en ensom Vietnam-veteran med klarsynte evner.

En student gikk med på å møte Brudos. Hun fant ham ikke særlig attraktiv, men det var helt andre

AP PHOTO/THE STATESMAN JOURNAL

BISARR: Brudos bisarre fantasier startet med kvinnesko, men ble stadig mer aparte og voldelige. Det endte med drap og nekrofil.

ting som gjorde et nytt stevnemøte fullstendig uaktuelt for kvinnen. For under deres møte hadde mannen sagt ting som: «Hvordan visste du at jeg ville kjøre deg hjem igjen og ikke til elven for å kvele deg?».

Politiet overtalte studenten til likevel å gjøre en avtale med Brudos om å møte ham igjen. Men til stevnemøtet dro kvinnen ikke. I stedet møtte politiet opp og brakte Brudos inn til avhør. Etterforskerne fattet raskt mistanke til mannen, men hadde ikke nok til å holde på ham. Men da en kvinne kort tid senere identifiserte Brudos som mannen som forsøkte å bortføre henne, var Brudos' skjebne langt på vei beseglet.

I avhør gikk det ikke lang tid før «The Lust Killer» begynte på detaljerte tilståelser av drapene på Linda Slawson, Jan Whitney, Karen Sprinkler og Linda Salee. Han beskrev hvordan de døde og hvor han hadde gjemt levningene. Da politiet ransaket hjemmet hans, fant kriminalteknikerne bilder Brudos hadde tatt av ofrene iført andre kvinners undertøy og sko, og kroppsdeler han ikke har greid å skille seg av med.

Jerry Brudos ble stilt for retten og dømt til fengsel på livstid uten mulighet for benådning for de fire drapene. Mens han satt i fengsel, skrev Brudos til postordrefirmaer og bestilte kataloger over damesko og kvinneundertøy. Katalogene skulle være hans erstatning for sex.

Etter å ha sonet i 37 år, døde Jerry Brudos av naturlige årsaker i Oregon State Penitentiary 28. mars 2006, 67 år gammel. □

Kilder: Bok: «Lust Killer» og Wikipedia

Villhestenes retur

Etter nesten 200 år er hestene tilbake på Kasakhstans stepper, etter et ambisiøst prosjekt om å gjeninnføre dem.

Tekst: **Mats Schjølberg Ulshagen**

Foto: **NTB** Grafikk: **Graphic News**

Przewalskis hester ble de kalt, hestene som en gang beitet på de enorme steppegress-slettene i Sentral-Asia. Hestene er oppkalt etter den russiske oppdageren Nikolai Przewalski, kjent for sine ekspedisjoner til Sentral-Asia

LUKTEN AV FRIHET: En av de sju hestene før den fikk løpe ut i det fri.

LANG REISE: Etter mange timer i fly og på lasteplan, fikk denne hesten endelig løpe ut på slettene.

på 1800-tallet, hvor han utforsket og samlet inn vitenskapelige data om geografi, flora, fauna og folkeslag i regionen. Hans rolle i å kartlegge områdene i Mongolia og Kina var viktig, og han sto bak oppdagelsen av flere arter, inklu-

dert Przewalskis hest, som fikk hans navn.

Overleve vinteren

I juni ble syv av Przewalskis hester fraktet fra Praha Zoo til Sentral-Asia, i en 18 timer lang transport, via fly til Arkalyk i Kasakhstan, og deretter sju timer i lastebiler. I løpet av de neste fem årene er

det planlagt å transportere rundt 40 hester til.

Hestene skal nå akklimatiseres og lære å overleve før den kalde vinteren. Det er også introdusert planter og frø som skal sørge for det nødvendige biologiske mangfoldet for å gjenintrodusere villhester.

Gjeninnført i Kina og Mongolia

Przewalskis hester forsvant fra naturen på slutten av 1960-tallet, men ble beholdt i fangenskap.

De har allerede blitt gjeninnført i Kina og vestlige Mongolia, der populasjonen nå teller rundt 850 individer. □

Ville hester vender tilbake til steppene i Kasakhstan

Przewalski-hestene har vendt tilbake til steppene i Kasakhstan etter nesten 200 år, som en del av et ambisiøst prosjekt for å gjeninnføre dem til deres forfedres hjemland

PRZEWALSKI-HESTEN

- Den siste ville hestearten er oppkalt etter den russiske oppdageren **Nikolai Przewalski**, som først identifiserte den
- Først domestisert for 5500 år siden 2000 år før de første opptegnelsene om domestiserte hester i Europa
- Vandret en gang over de enorme steppegresslettene i Sentral-Asia, men ble nesten utryddet på 1960-tallet
- Allerede gjeninnført i Kina og Vest-Mongolia, hvor bestanden nå teller omkring 1000 individer

Arkalyk: Seks hopper og en hingst fløyet fra dyrehager i Praha og Berlin – deretter sluppet ut i Altyn Dala, det Kasakhstanske navnet for steppene

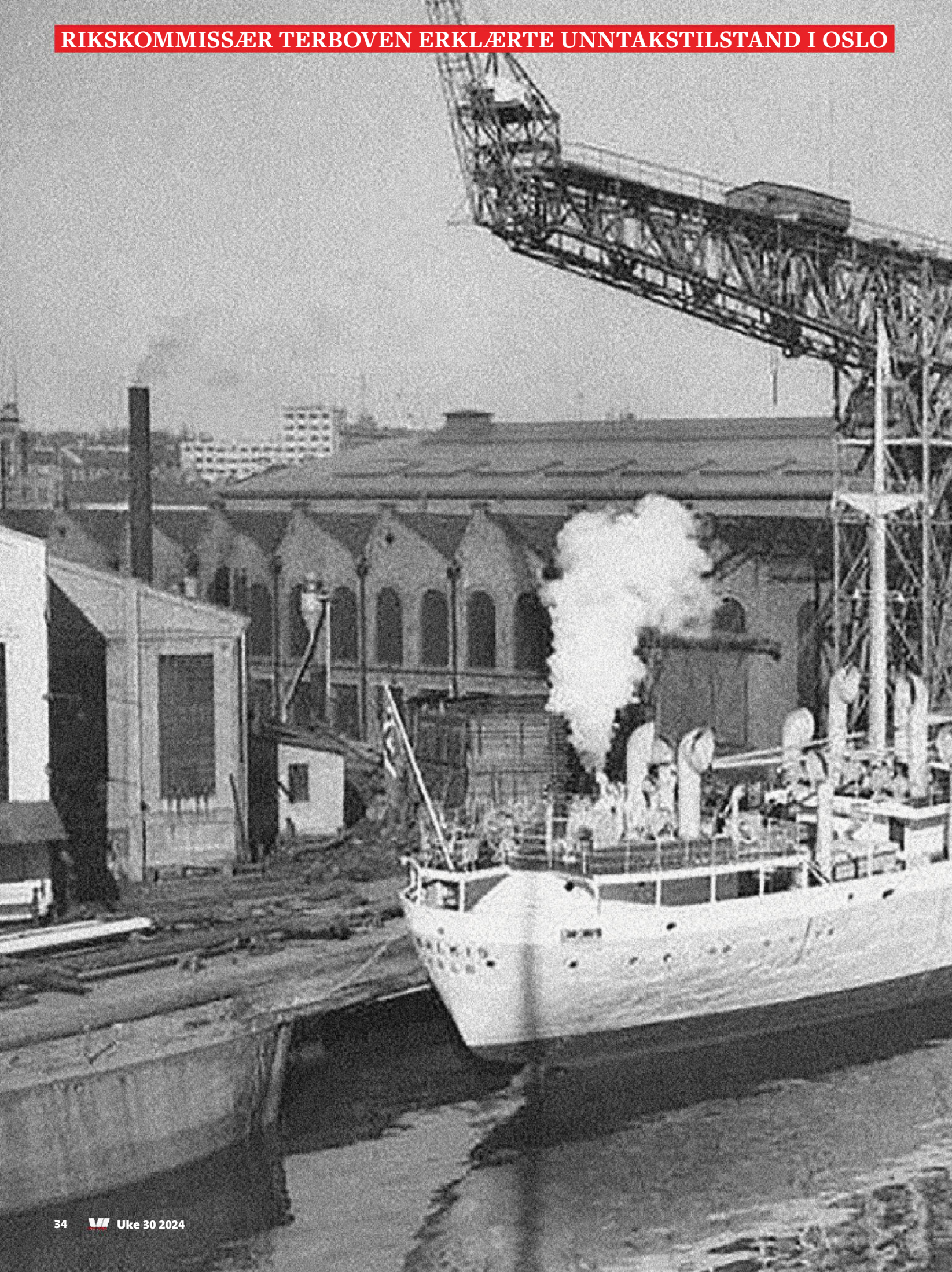

Kilder: Reuters, BBC, ADCI

Foto: Newscom

Grafikk: GRAPHIC NEWS ©

TILBAKE: Przewalskis hester skal tilbake på Kasakhstans stepper.

MANGEL PÅ MELK BLE BLODDBAD

En melkestreik i Oslo i september 1941 resulterte i unntakstilstand, massearrestasjoner og at to sentrale fagforeningsmenn ble henrettet. ►

HER STARTET STREIKEN: Da lærlinger ved Aker Mekaniske Verksted (bildet) gikk hjem i protest mot at melken uteble til lunsj utløste det en storstreik som igjen førte til unntakstilstand, henrettelser og lange fengselsstraffer.

ANDERS BEER WILSE/WIKIMEDIA COMMONS

Tekst: Inge Lundereng

I nnen september 1941 hadde tyskerne fått Norge i fast grep. Konsekvensene ble stadig mer merkbare blant folk flest. Matforsyningene ble gradvis dårligere. Og da arbeiderne ikke lenger fikk sin daglige rasjon med melk på arbeidsplassene i Oslo gikk de til spontanstreik.

Konsekvensene skulle bli voldsomme.

Streiken startet ved Akers Mekaniske Verksted mandag 8. september blant lærlingene som gikk hjem i protest. Streiken spredde seg deretter til Spikerverket.

Påfølgende dag rammet streiken rundt 50 bedrifter i Oslo og omegn. 20 000–25 000 arbeidere var på kort tid ute i streik. Spesielt ansatte i jernindustrien sluttet seg til streiken.

Tyskerne reagerte allerede om morgenen 9. september, én dag ut i streiken: Et femtitalls arbeidere fra Akers mek. ble arrestert. I løpet av samme dag ble ytterligere rundt 200 streikende arbeidere fra andre bedrifter pluss mellom 30 og 40 tillitsvalgte i Landsorganisasjonen (LO) arrestert.

De tyske okkupantene benyttet også anledningen til å spre frykt ved å pågripe personer som muntlig eller skriftlig uttrykte støtte for streiken. Blant dem var journalister og akademikere ved

Forføyning.

Etter at kommunistiske og marxistiske elementer i fagforeningene og særlig innenfor deres ledelse de siste dager på forbrytersk vis har forstyrrt arbeidsfreden ved å forberede streikehandlinger

erklærer jeg for Oslo og Aker politidistrikt (Oslo, Aker, Asker og Bærum) med virkning fra 10. september 1941 kl. 5 og inntil videre den sivile unntagelsestilstand.

Oslo, den 10. september 1941

sign.: Terboven

Der Reichskommissar für die besetzten norwegischen Gebiete

Kunngjørelse.

Etter at der Reichskommissar für die besetzten norwegischen Gebiete har erklært den sivile unntagelsestilstand for Oslo og Aker politidistrikt (Oslo, Aker, Asker og Bærum) bestemmer jeg for dette område følgende:

1. Det er forbudt å forstyrre arbeidsfreden på noensomhelst måte, samt oppføre til eller delta i streik.
2. Det er forbudt for den norske befolkning å ferdes ute mellom kl. 20 om kvelden og kl. 5 om morgen.
3. Alle trafikkmidler med unntagelse av jernbanen skal innstille befordringen kl. 19.30.
4. Alle offentlige lokaler og restauranter skal stenge kl. 19. Salg eller servering av alkoholholdige drikkevarer er forbudt.
5. Alle tilstelninger med dans er forbudt.
6. Kinoer og teatre skal holdes stengt.
7. Det er forbudt å holde møter i lokaler eller friluftsmøter og danne grupper eller klynger på offentlige gater eller plasser.
8. Anvisninger fra representanter for de myndigheter som er ansvarlige for ro og sikkerhet må ubetinget følges. Motstand blir brutt med våpenmakt.

Den som setter seg imot disse forordninger blir stillet for standrett.

Jeg oppfordrer befolkningen til å bevare ro og orden og gjøre sitt daglig vante arbeid. Enhver som ønsker ro og orden har tilsiagn om myndighetenes beskyttelse.

Oslo, den 10. september 1941.

Der Höhere SS- und Polizeiführer Nord

Sign.: Rediess

SS-Gruppenführer und Generalleutnant der Polizei

FAKSIMILE

UKJENT

MARTYR: Viggo Hansteen var høyesterettsadvokat og juridisk konsulent for LO. I 1940 ble han med regjeringen til London, men kom tilbake til Oslo i juni 1940. Han medvirket til å avverge Nasjonal Samlings forsøk på å vinne kontroll over LO.

nordmennene som under okkupasjonen ble henrettet av politiske grunner.

Likene ble deretter dumpet. Straffene som ble idømt fremsto meningsløst strenge i forhold til handlingene som var begått, og mange av de arresterte var helt tilfeldige arbeidere uten noen form for lederrolle i streiken eller i noen form for fagforening.

Henrettelsene av de to sentrale LO-profilene gjorde et voldsomt inntrykk, og fikk derfor stor sym-

Universitetet i Oslo. I tillegg ble radioer inndratt.

Standrett

Etter bare to dager med streik, onsdag 10. september, brukte tyskernes rikskommissær Josef Terboven (1898–1945) konflikten som et påskudd til å erklære unntakstilstand i Oslo, Aker, Bærum og Asker.

Han opprettet umiddelbart en såkalt standrett, en militær særdomstol som i krigstid kan gjennomføre rettssaker uten forutgående formelle prosesser.

Dermed gjorde Terboven alvor av trusselen han hadde kommet med måneden før om at slike streiker ville bli møtt med unntakstilstand og nådeløse straffetiltak.

Blant de arresterte var klubbformann ved Skabo fabrikker, 29 år gamle Rolf Wickstrøm og LOs advokat, 41-åringen Viggo Hansteen, begge fra Oslo.

Symbolske dommer

De to fagforeningstoppene ble stilt for standrett allerede om ettermiddagen 10. september.

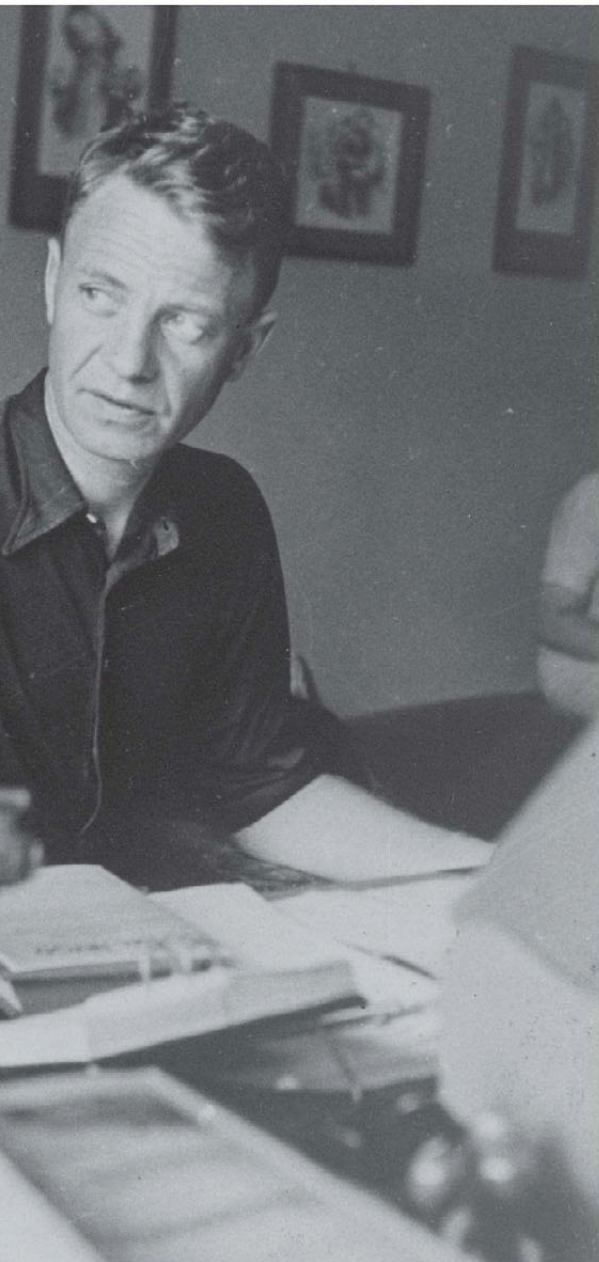
Viggo Hansteen ble valgt ut på grunn av sin stilling som en av Norges viktigste motstandsledere og faktisk leder av LO, mens Rolf Wickstrøm ble offer for Terbovens forsøk på å terrorisere nordmenn til underdanighet.

Etter en summarisk prosess ble de to dømt til døden, tatt med til Østre skytterlags bane på Årvoll i Oslo og skutt klokken 17.38. De to ble dermed de første

UNNTAKSTILSTAND

Unntakstilstand er en rettslig tilstand hvor normale lover og rettigheter er satt ut av funksjon på grunn av omstendigheter som truer samfunnets struktur eller eksistens. Unntakstilstand erklæres normalt av statens overhode, eller den som besitter nasjonens suverenitet, ettersom vedkommende er hevet over loven, og har juridisk makt til å oppheve den normale rettsorden. Unntakstilstand erklæres oftest som følge av naturkatastrofer, sivile uroligheter, krig eller lignende.

Kilde: Wikipedia.

« Skuddene i Oslo har vakt forbitrelse hos alle frie folk verden over.

Kong Haakon i tale til det norske folk fra London på BBC radio.

WIKIPEDIA/ANDERS BEER WILSE

FORSIDESTOFF: Faksimile av avisen Fritt Folk, hovedorganet til Nasjonal Samling, viser at unntakstilstanden i Oslo var forsidestoff.

MANNEN BAK UNNTAKSTILSTANDEN:

Rikskommisær Josef Terboven utnyttet streiken til å innføre unntakstilstand og bli kvitt plagsomme fagforeningsfolk.

bolsk betydning i opinionen.

Flere av de andre arresterte ble også dømt til døden, men dommene ble senere gjort om enten til lange fengselsstraffer eller tukthus på livstid. To av disse, Ludvik Buland og Harry Vestli døde mens de var tysernes fanger.

Tente motstandsgløden

Den tyske nazi-toppen Reinhard Heydrich var på besøk i Norge da melkestreiken brøt ut, og han fulgte Terbovens innføring av unntakstilstand og gjennomføring av ekspress-rettsakene på nært hold. Han rapporterte

MARTYR: Rolf Wickstrøm var klubbformann ved Skabo fabrikker. Han ble dømt til døden og skutt av tyskerne i unntakstilstanden under melkestreiken i Oslo 10. september 1941.

SCANPIX

senere hjem til SS-generalen og nazi-utenriksminister Joachim von Ribbentrop:

«De tiltak som er truffet innen rammen av unntakstilstanden, særlig standrettsdommene, har hatt en overordentlig edrueliggjørende virkning. Befolkningen er rammet og fatter nå først riktig alvor.»

Men rapporten var for en stor del ønsketenkning. For straffene fikk ikke den effekten tyskerne ønsket.

Selv om folk flest – med unntak av NS-lederen Vidkun Quisling som forsvarte den harde linjen mot det han betegnet «kommunister» – var lamslått over den harde reaksjonen, tok okkupantene feil da de trodde nordmenn ville bøye nakken i

NTBS KRIGSARKIV

frykt for tyranniet. Stikk i strid med nazistenes hensikter, inspirerte henrettelsene til mer motstandskamp, spesielt innen arbeiderbevegelsen, mot både tyskerne og NS.

Motstandsarbeidet skjøt fart. Flere og flere sluttet opp om såkalt illegal aktiv motstandskamp. Nordmenn som fremdeles hadde radioapparater og torde bruke dem, fikk høre stemmen til kong Haakon over BBC radio i

kjølvannet av melkestreiken, og de to hensynsløse henrettelsene.

«Skuddene i Oslo har vakt forbitrelse hos alle frie folk verden over. Sympatiuttalelser for Norge og for de norske martyrer strømmer inn fra alle kanter,» fortalte kongen.

Mislykket NS-kupp

Etter melkestreiken og det påfølgende rettsoppgjøret, ble ikke streik brukt som metode i den

KORS-DEMONSTRASJON:

Nazistene ønsket å knekke norsk motstandsvilje gjennom henrettelsene av Rolf Wickstrøm og Viggo Hansteen. På årsdagen for henrettelsene ble sorte kors malt rundt i Oslo. Tyskerne prøvde å fjerne korsene, men lyktes dårlig.

norske motstandskampen flere ganger. Streiken ga tyskerne derimot påskuddet de trengte til å knekke den fagbevegelsen, og tvinge den under sin kontroll.

Tyskerne overlot til Nasjonal Samling å ta kontrollen over fagbevegelsen. LO-ledelsens gikk under jorden, mens organisasjonen fikk nye NS-ledere, og all motstand ble illegal. Men tiltaket knekket ikke motstanden innen farsbevegelsen.

En viktig strategi blant de fagorganiserte ble å boikotte de nye NS-innsatte lederne deres. Hensikten var å gjøre nazi-innflytelsen deres minst mulig. Ikke minst var det viktig å hindre at et nazistyrte LO ble slått sammen i et «arbeidssamband» etter nazitysk forbilde. LO-folk fortsatte dermed å spre den illegale avisen Fri Fagbevegelse til krigens slutt og okkupantene ble sendt hjem. Erfaringene fra melkestreiken bidro til etableringen av B-org,

den delen av motstandsbevegelsen som skulle samkjøre norske arbeideres sabotasjevirksomhet. Oscar Hans, den tyske juristen

UKJENT

BØDDEL: SS-offiseren Oskar Hans (t.v.) ble tatt med til Trandumskogen for å påvise graver etter henrettede nordmenn, og måtte bli med på gjenåpningen av gravene etter krigen. Til høyre; politifullmektig og etterforskningsleder Harald Lindboe Nordtømme.

STANDRETT: Stedet der Rolf Wikstrøm og Viggo Hansteen ble skutt i dagene etter at krigen var over. Viggo Hansteen og Rolf Wickstrøm var de første nordmenn som under okkupasjonen ble dømt til døden og henrettet av politiske grunner. Etter krigen ble gravene åpnet og levningene flyttet til Æreslunden på Vår Frelsers Gravlund.

og SS-offiseren som ledet henrettelsene av blant andre Wickstrøm og Hansteen, ble etter krigen først dømt til døden men frikjent av Høyesterett.

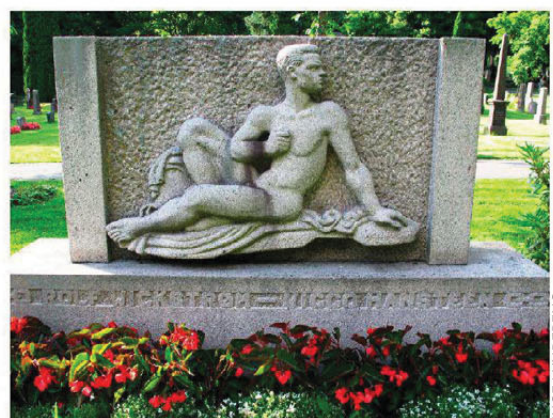
Levningene av Rolf Wickstrøm og Viggo Hansteen ble ikke gravd opp igjen før etter krigen. Da ble de brakt til Æreslunden på Vår Frelsers Gravlund i Oslo, hvor de begge ligger gravlagt. □

NTB

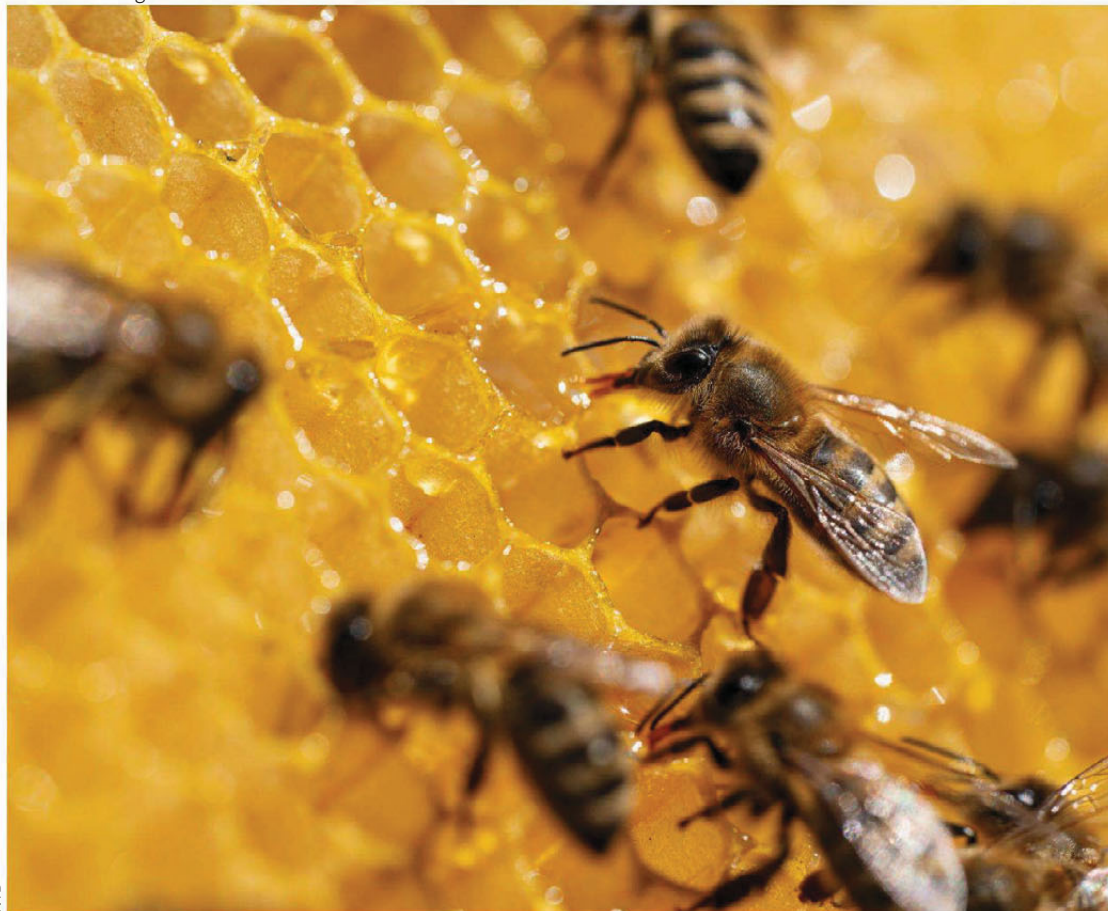
ARBEIDERBLADET

INGE LUNDERENG

I ÆRESLUNDEN: Levningene av de to dødsdømte, Viggo Hansteen og Rolf Wickstrøm ble først gravd opp etter krigen og flyttet til Æreslunden på Vår Frelses Gravlund i Oslo.

1945: Rolf Wickstrøm og Viggo Hansteen ble begravet på høytidelig vis etter at krigen var over. Sørgetoget gikk gjennom gatene i Oslo.

NTB

Shackletons siste reis

➤ Forskere i Canada har lokalisert skipet der den berømte polfareren Ernest Shackleton døde. Polarskuta «Quest» ble funnet på havbunnen utenfor Newfoundland. 5. januar 1922 fikk Shackleton et dødelig hjerteinfarkt om bord, i Grytviken på Sør-Georgia. Quest fortsatte i tjeneste helt til det sank i 1962, og har stor historisk betydning på grunn av tilknytningen til Shackleton. Han er kjent for sine bedrifter i Antarktis, på en tid da svært få hadde besøkt den frosne villmarken.

David Mearns, en anerkjent skipsvrakjeger, ledet søkeoperasjonen, og han beskriver Quest som et ikon blant polarskip. Han sier at Shackletons siste reis markerte slutten på den heroiske tidsalderen for polarutforskning i sør, etterfulgt av den vitenskapelige æraen. Shackleton er spesielt berømt for sitt heltemot under Endurance-ekspedisjonen.

Kilde: BBC Focus

Kan lukte kreft

FORSKERE VED MICHIGAN State University (MSU) har gjort en bemerkelsesverdig oppdagelse: Honningbier har evnen til å oppdage biomarkører knyttet til lungekreft i menneskelig pust. Denne oppdagelsen åpner nye muligheter for å utvikle tidlige diagnostiske tester for lungekreft.

Under ledelse av Debajit Saha, førsteamanuensis ved Instituttet for Kvantitativ Helsevitenskap ved MSU, viste teamet at honningbier kan skille mellom ulike typer lungekreftceller kun ved deres lukt.

Forskerne skapte syntetiske blandinger som etterlignet kjemisk sammensetning av pusten fra lungekreftpasienter og friske individer, og testet dem på bier. De observerte hvordan bier reagerte når de ble eksponert for disse blandingene, ved hjelp av elektroder som overvåket hjerneaktiviteten deres.

Saha forklarte: «Selv ved utrolig lave konsentrasjoner kunne biene oppdage små forskjeller i kjemisk sammensetning.»

Autumn McLane-Svoboda, en doktorgradsstudent på teamet, understreket betydningen:

«Bier oppdager ikke bare kreftceller, men kan også skille mellom ulike typer lungekreft. Dette kan revolusjonere kreftdiagnosen og gi spesifikke og raske resultater som er avgjørende for effektiv behandling.»

I fremtiden ser Saha for seg å utvikle en brukervennlig enhet der pasienter puster inn i en sensor som trådløst analyserer pusten for kreftbiomarkører. Dette gjennombruddet kan legge grunnlaget for avanserte teknologier for sykdomsdeteksjon.

Kilde: MSU Today

VISSTE DU AT...

- ... ett gram uran har 20 milliarder kalorier?
- ... rotter ler når de blir kilt?
- ... struts er raskere enn hester?
- ... dvergplaneten Pluto fikk navnet sitt fra en 11 år gammel jente?
- ... pandaer kan spise 12 timer i strekk?
- ... hvalrossen flyter mens den sover i vann?
- ... eplemos var det første som ble spist i verdensrommet?
- ... minst 12 steinblokker fra Mars har truffet Jorden?

Ofret gutter

➤ Ved den gamle mayiske plassen Chichén Itzá har forskere identifisert rituelle barneofringer som utelukkende bestod av unge gutter, inkludert mange som var nært beslektet, deriblant tvillinger. Funnet stammer fra en underjordisk kammergrav oppdaget i 1967, der over 100 individer ble begravd. Analyser av DNA fra 64 levninger viser at alle var gutter, i alderen 3 til 6. Disse ofringene, som dateres til mellom år 500 og 900, antas å ha vært knyttet til å sikre maisavlinger eller å besvære mayaenes regngud Chaac.

Kilde: Science News

Eldgammelt DNA

➤ I et forskningsprosjekt, ledet av Kurt Kjær fra Universitetet i København, rekonstruerte et team av genetikk-eksperter et økosystem hentet fra DNA funnet i permafrost. De samlet prøver fra Kap København-formasjonen på Nord-Grønland, hvor sedimenter fra et økosystem har ligget urørt i to millioner år. Dette DNA-et er eldre enn noe man tidli-

gere har funnet, og utvidet grensene for forskning. Med moderne genetisk teknologi kan forskere nå ekstrahere DNA fra organismer som levde for millioner av år siden, og rekonstruere hele økosystemer fra Pleistocen-perioden. Dette gir ny innsikt om utdødde organismer som skrekklulver, elefantfugler og mammuter.

Kilde: American Scientist

VISSTE DU AT...

... flamingoer spiser bare med hodet opp ned?
 ... omtrent halvparten av kroppen er bakterier?
 ... varmt vann fryser raskere enn kaldt?
 ... det finnes 250 millioner år gamle tempeltrær i Asia?
 ... et eple består av 25 prosent luft, og kan flyte?
 ... det tar 12 timer for kroppen å fordøye mat?
 ... venstre lunge er 10 prosent mindre enn den høyre?
 ... flere menn enn kvinner er fargeblinde?
 ... jordbær er den eneste maten som har frøene på utsiden?

Neandertal-autisme

Litt av neandertal-DNA-et er fortsatt til stede i dagens mennesker. Studier, inkludert en fra Simons Foundation Powering Autism Research (SPARK), viser at visse genvarianter fra neandertalere, spesielt sjeldne varianter, er mer vanlige hos personer med autisme og deres søsken enn hos andre personer med samme etnisitet.

For å forstå dette bedre, forsket teamet på data fra ulike genetiske databaser, og fant ut at disse genvariantene kan ha en svak, men betydelig innvirkning på sårbarhet for autisme.

Studien kaster lys over komplekse genetiske sammenhenger knyttet til autisme, og kan ha betydning for fremtidig forskning og behandling. I tillegg gir den innsikt i hvordan genetiske faktorer fra tidligere menneskearter kan påvirke moderne helse.

Kilde: Nature.com

NTB

Vitenskapelige fakta

Sjiraffen arver sine flekker

En ny undersøkelse fant ut hvilke pelsflekker en sjiraff har arvet fra moren sin, og metodene i undersøkelsene kan brukes til å finne ut hvordan andre dyr arver flekkene sine.

Anne Innis Dagg, den første som forsket på sjiraffer i det fri i Afrika, viste i 1968 at sjiraffflekker kan arves, men analysen hennes kom fra en liten dyrehagebestand.

Unge sjiraffers overlevelsessjanser er knyttet til flekkmønster, som kan kamuflere dem for rovdyr

Forskere analyserte masaisjiraffer og viste at flekkmønstre påvirker kalvers overlevelsessjans.

De fikk også bekreftet at flekkene kan kan gå i arv fra mor til barn.

Hvordan tyde flekker

Forskerne brukte digitale bilder og moderne bildeanalyseprogrammer.

Programmene studerte de geometriske særtrekene i sjiraffenes flekker.

To egenskaper ved morens flekker blir oftere overført enn andre:

1 – Rundhet

Hvor nær en flekk er en perfekt sirkel.

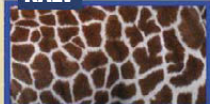
2 – Tydelighet

Hvor jevne og tette kantene på flekkene er.

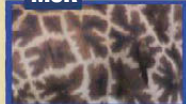
MOR

KALV

MOR

KALV

© TNS/Bulls KILDER: Derek E. Lee, D.R. Cavener og Monica Bond ved Pennsylvania State University, Wild Nature Institute, Peer J Journal

Hva et ormehull er

Vi har ingen bevis for at ormehull-tunneler i rom-tid eksisterer, men ny forskning viser hvordan vi kanskje kan oppdage dem.

Vanlige svarte hull og ormehull kan se like ut, men lys vil oppføre seg annerledes nær et ormehull på grunn av rom-tidens krumning. Forskere har funnet ut at polariseringen av lyset i ormehullet vil gi en lysende flekk i midten i stedet for et mørkt område, og materie som faller inn i ormehullet, vil skape en tornado av plasma i midten. Denne materien vil kunne skytes ut i den andre enden som en glødende kule av lys. Å falle inn i et ormehull kan være dødelig på grunn av ekstreme gravitasjonskrefter og hete.

Kilde: New Scientist

Undervannsgruvedrift

For å gå over til elektrisk kraft trenger vi store mengder metaller til batterier. Metallene mangan-noduler finnes i store mengder i Clarion-Clipperton-sonen utenfor vestkysten av USA, mellom 4000 og 5000 meter under havet, og nå er ønsket å ta opp dette gjennom dyphavsgruvedrift.

Det er ikke nok metaller i omløp til å dekke behovet for grønn energi. Nye kilder må finnes. Sammenlignet med gruvedrift på land, som krever store inngrep i økosystemer, har dyphavsgruvedrift mindre påvirkning på biomassen. På dyphavsbunnen er det lite liv sammenlignet med regnskogene, som er rike på biodiversitet og fungerer som karbonlagre.

Metoden bruker undervannskjøretøy som løsner og samler opp nodulene, og sender dem til overflaten via rør. Hovedbekymringen er hvordan sedimentene fra denne driften vil påvirke det marine livet. Det fryktes at sedimentene kan spre seg over store avstander og skade små organismer, men foreløpige tester viser at disse kun stiger 2-3 meter over oppsamleren.

Kilde: IfScience

En stor fordel

– Vet du hva som er fordelene med å være klok, kontra det å være dum?

- Jeg kan tenke meg en del grunner, men gi meg din versjon!
- Fordelen med å være klok er at man kan spille dum, mens det motsatte faktisk er kul umulig!

Overhodet ikke dominerende

Psykologen hadde fått inn et par til parterapi.

Etter å ha snakket litt om løst og fast, mente han å forstå hvor hunden lå begravet.

– Føler du kanskje, spurte psykologen mannen, – at din kone kan være en smule dominerende?

– Tull og tøys, sa kona, – det føler han slett ikke!

Rene toner

- Bestemor, kan jeg få spille på pianoet ditt?
- Ikke før du har vasket hendene, lille venn.
- Men hva om jeg bare bruker de svarte tangentene?

Avslørende tomgods

Mannen hadde i en årrekke vært litt for tørst.

I det siste hadde imidlertid kona fått ham til å love bot og bedring.

Dette gikk tilsynelatende bra, helt til hun en dag fant en haug tomflasker skjult bakerst i garasjeboden.

– Hvordan kan det ha seg, sa hun harmdirrende, – at jeg nettopp oppdaget sikkert 100 tomflasker i garasjen?!

– Ikke spør meg, sa mannen med uskyldsblått blikk, – jeg har aldri kjøpt en tomflaske i hele mitt liv!

OPPGULP

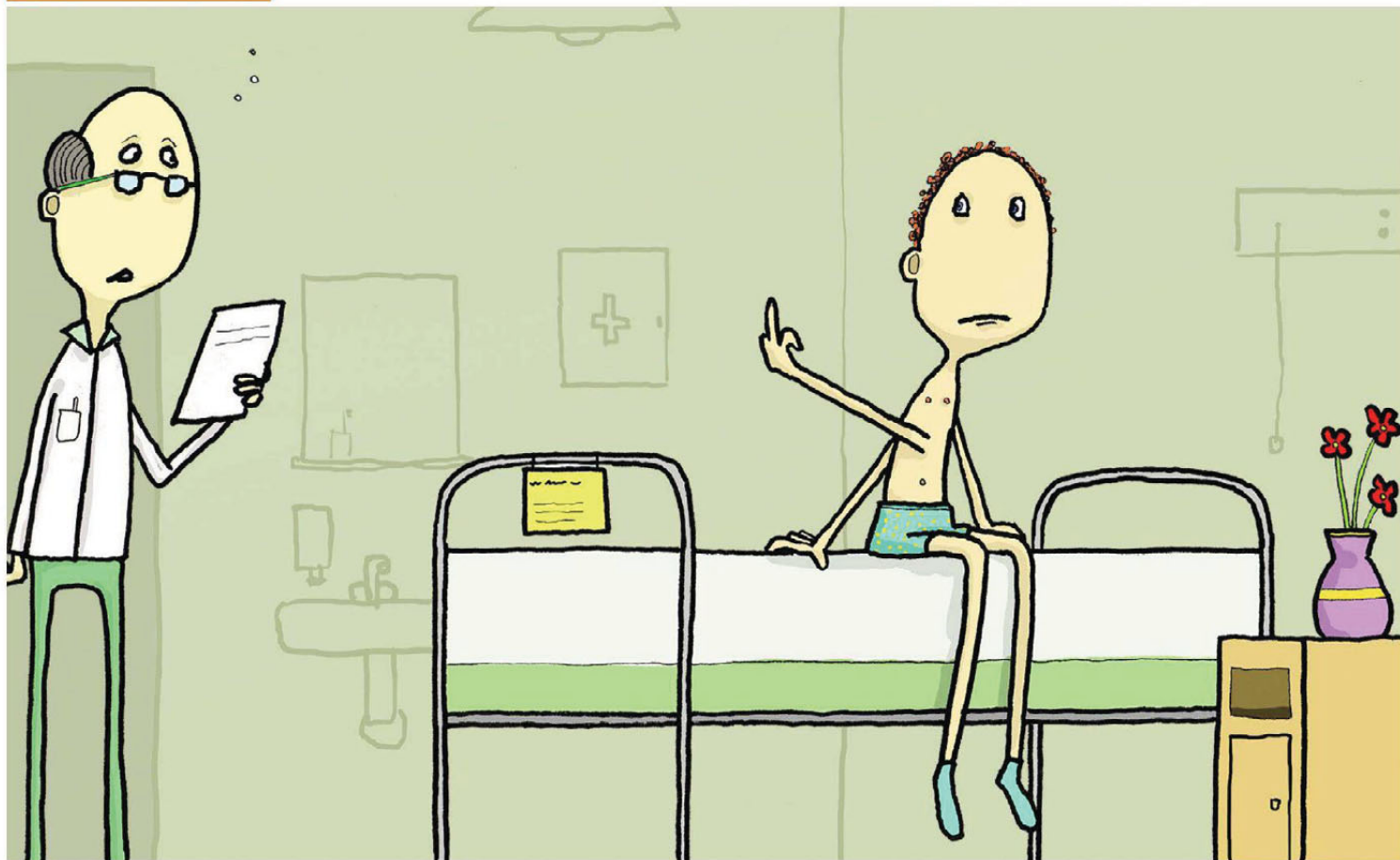

PANOLIS

PANOLIS

Utlagt arm var ikke godt for noe. Hissig var den også

Buksvogere

De to svirebrødrene var langt nede i vodkaflaska da den ene sa til den andre: – Du Anders, hvis jeg ligger med kona di, er det sånn at vi blir i slekt, da?

– Nei, sa Anders, – sånn er det vel ikke. Men vi blir skuls!

Allergi

De to småbrukerne i den avsidesliggende dalen sto og snakket sammen.

– Jeg gikk til legen i forrige uke, sa den ene bonden, – fordi jeg trodde jeg hadde fått en seksuelt overførbart sykdom.

– Stemte det, da? spurte den andre.
– Både ja og nei: Det viste seg at jeg bare er allergisk mot sauer ...

Avslørende utrop

– Jeg tror hun jeg lå med i går var ateist.

– Hva fikk deg til å tro det?
– Vel, da hun kom, så ropte hun: «Åh, Darwin!»

Som en greve

To karer som ble satt til å dele celle i fengselet, begynte å snakke sammen.

– Helt til i forrige måned levde jeg som en greve, sa den ene, – jeg kjørte en svindyr leiebil, gikk på Michelin-restauranter, bodde på byens beste hoteller, spanderte på vakre damer på de mest eksklusive nattklubbene ...

– Hva var det som satte en stopper for alt dette? spurte cellekameraten.

– Det som skjedde, var vel at greven anmeldte ranet av kredittkortene sine ...

For sikkerhets skyld

Atle havnet i en religiøs diskusjon med ei dame som ringte på for å prøve å frelse ham.

Det hele dreide seg om Guds eksistens.

– Men hvorfor, sa dama, – tar du deg ikke bryet med å be, i tilfelle det faktisk finnes en gud?

– Det er vel av samme grunn, sa Atle, – som du ikke henger hvitløk over døra di i tilfelle det faktisk finnes vampyrer!

FLISESPIKKER

© Øyvind Sagåsen

Unødvendig inngrep

– Var det ikke sånn at du skulle på sykehuset og sterilisere deg i 12-tiden i dag? Og nå møter jeg deg gående på gata bare en time senere?!

– Vel, det var en kvinnelig lege som skulle sterilisere meg, og hun bare kikket så vidt på meg før hun slo fast at inngrepet var totalt overflødig ...

Kledelig

Hva er svart og brunt og tar seg flott ut på en skilsmisseadvokat?

En dobermann!

Dårlig snekker

– Jeg har prøvd å reparere noen ting på det gamle huset mitt, men jeg er en elendig snekker.

– Så ille er det vel ikke?

– Tja, du kan komme hjem til meg og se selv, døra mi er alltid åpen!

Flott gave

Telefonen ringte hos politiet.

– Jeg ringer angående naboen min, Even Rangvoll i Elgveien 12, sa en stemme, – han skjuler pakker med narkotika inni noen trestammer han har liggende bak huset.

Politiet rykket straks ut til Elgveien 12. De hadde med seg motorsager og økser, og ga seg ikke før de hadde kappet opp alle stammene uten å finne noe.

De skulte stygt på hus-eieren før de pakket sammen og dro.

Da denne kom inn igjen i huset, ringte mobilen.

– Hei, Even, det er Leif, naboen din. Jeg ser politiet akkurat dro. Hugget de opp veden din?

– Ja, det gjorde de.

– Gratulerer med dagen, kompis!

RULETID

av Børge Lund © B. Lund/distr./strandcomics.no

Overbevisende resultater

Et legemiddelfirma jobbet intenst med å få laget Viagra for kvinner.

En dag kom direktøren ned på laboratoriet for å høre hvordan det gikk.

– Hva viser de kliniske testene? spurte han.

– De kliniske testene er svært lovende, sa sjefen for utprøvingen, – fire av fem kvinner som tar pillene, klarer å fake orgasme mye mer overbevisende enn før!

Livets mirakel

Mamma var av den moderne skolen, som ikke gikk av veien for å ha femåringen til stede på fødestua da han skulle bli storebror.

Femåringen så på med store øyne mens livets mirakel gikk sin gang. Babyen kom ut og fikk et klask bak av jordmora, så han begynte å skrike.

– Det der hadde han godt av, ropte femåringen, – hva i alle dager hadde han nå oppi der å gjøre?!

Vann-rasjonering

To blondiner strander på ei øde øy. De har bare én eneste flaske vann med seg, og blir enige om å rasjonere på det.

Den ene blondina tar leppestiften og setter et merke midt på vannflaska.

– Det er din halvpert av vannet, sier hun, – og det er min halvpert. Så legger de seg til å sove.

Men da hun som har satt merkene på flaska våkner dagen etter, ser hun at alt vannet er borte. Rasende forlanger hun en forklaring.

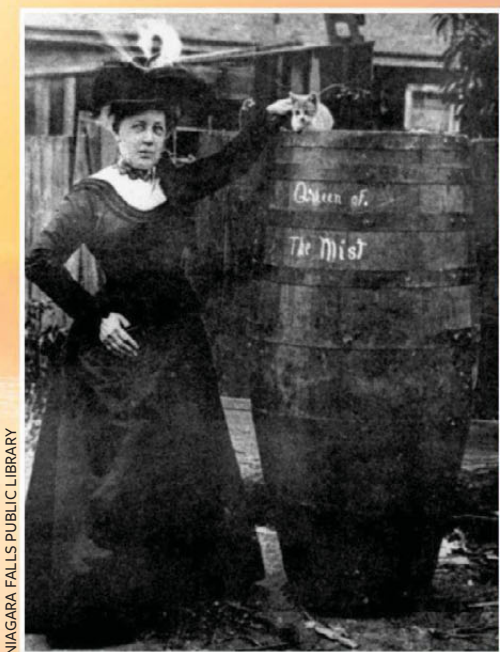
– Jeg mente ikke å gjøre noe galt, sier den andre blondina, – men jeg måtte drikke din del for å komme ned til min egen ...

Et par på si'

– Hvor mange barn har du?

– Det kommer an på hvordan du regner. Jeg har to med kjerringa – og så to til privat ...

NIAGARA FALLS PUBLIC LIBRARY

FARTØYET: Annie Edson Taylor poserer med tønne hun brukte.

ANNIES (63) VILLE TØNNEFERD

Etter stuntet for 123 år siden, har 16 mennesker frivillig vippet over kanten på Niagarafallene, gjerne i en tønne. Jesse Sharp tok turen i kajakk og forsvant. ►

VÅGHALSER: Hesteskofossen er den største og mest spektakulære av Niagarafallene. Tanken på å utfordre den med en tønne virker fullstendig vanvittig, i hvert fall for de fleste av oss.

NIAGARA FALLS TOURISM

LIBRARY OF CONGRESS

Tekst:
Jørgen Johannessen Kind

Dette vil jeg ikke anbefale noen, sa Annie Edson Taylor (63) da hun noe forstumlet krabbet ut av tønna sin i oktober 1901. Den litt forfengelige damen – som trolig løy ganske kraftig på alderen – hadde nettopp gjennomført historiens første frivillige tur ned Niagarafossen. Og overlevd.

Men, ikke alle har fulgt hennes råd. Trolig er det 16 mennesker som frivillig har tatt turen over kanten. I tønner. I gummiball. I kajakk. Og på jetski. Fem av dem mistet livet. Én er aldri funnet.

Her er historien om de dumdristige menn og kvinner i Niagarafallene.

– Det kilte litt

Det begynte altså med lærerinnen Annie. Eller egentlig begynte det før: På 1800-tallet tiltrakk Niagarafallene til seg flere av tidens store akrobater. De syklet på line over fossen. Eller gikk. Iblant med noen på ryggen. Eller med en innlagt salto eller to, som franskmannen Blondin i 1859. Lille, russiske Maria Spelterina danset seg over fossefallet på en vaier mange ganger i 1876, både med og uten bind for øynene.

Så fant Annie Edson Taylor på at hun ville sette utfor selve fossen. Det er uklart hvor hun fikk den ideen fra, men hun var i hvert

fall ærlig om formålet:

– Jeg trenger penger til å betale litt gjeld, sa Annie.

En oktoberdag i 1901 klatret Annie opp i en tønne av eiketre, holdt sammen med syv bånd av jern. Hun sto på en ambolt, som var festet i bunnen av tønna som ballast. Medhjelperne hennes stappet ned puter og madrasser som polstring. Så skrudde de på lokket og rodde tønna ut i Niagara et stykke ovenfor det veldige Hesteskofallet.

– Den første biten nedover var behagelig. Det kilte, skrev Annie senere.

Det ble en god del mer ubehagelig da tønna begynte å få røffere behandling mot steiner og klipper i strykene ned mot fossen.

– Det ble akkurat som jeg hadde tenkt det. En liten pause akkurat ved kanten og så fallet.

Litt over 50 meter ned i de buldrende og frådende vannmassene.

– Støtet var ikke så ille, men jeg gikk jo under. Under overflaten var alt helt stille. Så ble tønna kastet opp igjen. Den ble vispet frem og tilbake. Det gikk rundt og rundt i voldsom fart. Men plutselig skjøt vi ut av katarakten, skriver Annie Taylor.

Tønna seilte ut i roligere farvann, mot turistbåten «Maid of the Mist». Annie krabbet ut med noen kutt og noen blåmerker, men ellers uskadet.

PÅ VEI: Annie og hennes tønne ble rodd ut et stykke ovenfor det veldige Hesteskofossen.

OVERLEVDE: Annie Taylor hjelpes i land etter å ha overlevd den vanvittige nedfarten.

LIBRARY OF CONGRESS

« En oktoberdag i 1901 klatret Annie opp i en tønne av eiketre.

Bobby Leach, and his Barrel. — (Copyright, 1911, by Photo Specialty Co.)

LIBRARY OF CONGRESS

Død, død og død

De neste årene skulle vise hvor heldig Annie hadde vært. Av de neste fem utfor fossen døde nemlig tre. Men Bobby Leach klarte seg. I hvert fall gjennom fossen. Han dundret ned i en ståltønne i 1911 og tilbrakte seks måneder på sykehus etter brudd på kne-skåler og kjeve. Men virkelig livsfarlig ble det ikke før i 1925. Da tråkket han på et appelsinskall og brakk beinet. Resten av historien kan dessverre gjøres kort og bru-

tal. Amputasjon. Koldbrann. Død.

I 1920 ble Charles Stephens (58), 11-barnsfar og barberer fra Bristol i England, det første offeret for tønneføden i Niagara. Han insisterte på å få armene godt festet til innsiden av tønna og beina bundet til ambolten han skulle stå på. Men i fallet gikk ambolten tvers gjennom tønnebunnen. I vrakgodset fant man bare en fastlenket høyrearm.

Jean Lussier kom seg velberget ned, i en gummiball-konstruksjon

APPELSINSKALL: Bobby Leach dundret ned fossen i en ståltønne. Noen år senere døde han – etter å ha sklidd på et appelsinskall.

i 1928, men to år senere gikk det galt igjen. Tønna til greskfødte George Strathakis er den eneste som har blitt fanget bak veggen av vann ved foten av fallet. Han hadde tatt med seg luft nok til åtte timer, men tønna ble liggende i nesten et døgn før den slapp unna vannmassene. Da var

Strathakis død. Reisepartneren, kjæleskilpadden hans, var derimot fortsatt i live.

Livredderens død

Det lå en stygg skjebnens ironi bak dødsfallet til Red Hill jr. i 1951. Hans far, Red Hill sr., var nemlig kjent som livredderen i Niagara. Senior var en våghals som hadde svømt på rekordtid fra den ene fossen til den andre og flere ganger kjørt med tønne ned Whirlpool Rapids – den fryktede og lumske elvestrekningen etter Niagarafallene.

Storsvømmeren kjente elven bedre enn noen andre og reddet offisielt 28 menneskeliv. Men han hentet også inn 177 lik – etter ulykker og selvmord. Likevel kunne han ikke hindre sønnen i å følge hans karrierevalg. De jobbet ofte sammen under redningsaksjoner. Da senior døde brått av hjertesvikt i 1945, ble junior nærmest besatt av å leve opp til farens minne. Et par turer med tønne ned de farlige strykene holdt på å ende galt. Sommeren 1951 bestemte han seg for å ta ▶

GALSKAP: Jesse Sharp satte utfor Niagara Falls i kajakk uten redningsvest og hjelm. Han ble aldri sett igjen. Våghalsen er ikke den eneste som har mistet livet i møtet med den mektige fossen.

NIAGARA FALLS PUBLIC LIBRARY

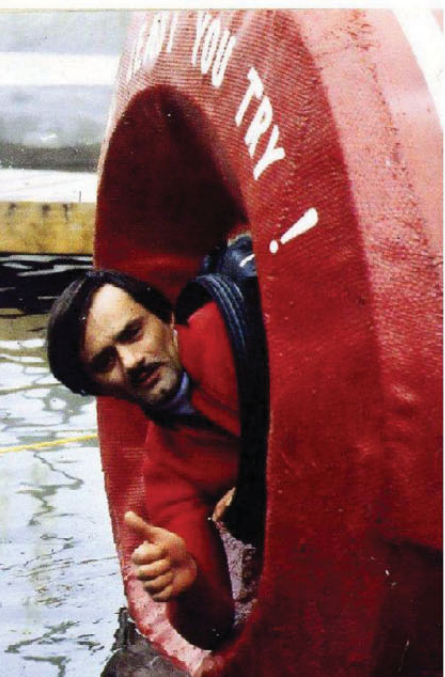

NIAGARA FALLS PUBLIC LIBRARY

FORSVANT: I over 10 år hadde 28 år gamle Jesse Sharp planlagt kajakkstuntet i Niagarafallene. Forsøket den 5. juni 1990 ble fatalt. Sharp forsvant og kroppen hans er aldri blitt funnet. Kajakken hans ble funnet med noen få skrammer nedenfor Horseshoe Falls på canadisk side.

NIAGARA FALLS PUBLIC LIBRARY

NIAGARA FALLS PUBLIC LIBRARY

OMKOM: Den profesjonelle stuntmannen Karel Soucek ble kjendis etter å ha vippet utfor den mektige fossen i en tønne. Han skulle senere gjøre det til sitt levebrød å gjenskape det halsbrekkende stuntet. Det fikk fatale følger.

tønna lenger opp i elva. Til oversiden av fallet. Men Hill junior slet med økonomien og tønna ble av det hjemmelagede slaget. Pen å se på, men dessverre ikke særlig

NIAGARA FALLS PUBLIC LIBRARY

ETTERPÅ: Karel Soucek blir trillet inn på akuttmottaket til Niagara General Hospital, 2. juli 1984, etter sitt første møte med Niagara-fallene.

solid. Tusenvis av tilskuere, deriblant hans kone, mor og datter, gispet da bare deler av tønna kom opp til overflaten etter fallet. Red Hill junior var borte i vannmassene. Og det var ingen Red Hill senior der til å svømme ut og redde ham.

Etter Hills dødsfall ble det for-

budt med alle slags stunt i fossen. Nathan Boya ble den første som fikk bot. Han tok turen over kanten inne i en 500 kilos gummiball i 1961.

– Jeg måtte bare gjøre det, forklarte Boya. I motsetning til de andre som har overlevd ferden, trakk han seg bare stille og rolig tilbake. Han betalte sin bot på 100 dollar, dro hjem til New York og snakket aldri mer om det.

Andre har vært mer opptatt av ære og berømmelse. Karel Soucek overlevde sin tønneferd i 1984 og en periode tjente han penger på å gjenskape stuntet. I 1985 gikk det galt, men ikke i Niagarafallene. I 1985 satt han i en tønne som skulle slippes 55 meter fra taket

av Houston Astrodome og ned i en vanntank. 35 000 mennesker kunne bevitne at tønningen fikk spinn og traff kanten på vanntanken. En alvorlig skadd Soucek måtte skjæres løs, men døde kort tid etter.

Stuntmann-kjendisen Evel Knievel skal ha forsøkt å overtale Soucek til å ikke gjennomføre stuntet, og kalte stuntet «... det farligste jeg noensinne har sett», ifølge La Times.

Yngstemann ned

Steve Trotter (22) var niende- og yngstemann utfor fossen. Han kom fra ferden i 1985 uten en eneste skramme. 10 år senere tok han med seg en ung venninne, Lori Martin, i tønna og gjennomførte en tur til. Det hadde skjedd mye på de 10 årene: Dave Munday hadde tatt turen to ganger, på høsten både i 1985 og 1993. Og to lokale karer, Peter DeBernardi og Geoffrey Petkovich, hadde stupt utfor Hesteskofallet i samme tønne i 1988, det var første gang noen hadde turpartner – hvis man ser bort fra skilpadda til Strathakis i 1930. Hensikten var god, duoen ville få oppmerksomhet rundt kampen mot narkotika. Alkohol var de nok ikke like nøye

« Antrekket hans kun besto av cowboystøvler og slips.

NIAGARA FALLS TOURISM

KJAPPE FAKTA

- Niagarafallene ligger i Niagara mellom Eriesjøen og Ontariosjøen, på grensen mellom USA og Canada, og består av Horseshoe Falls (på den canadiske siden), Bridal Veil Falls og American Falls. Hesteskofossen er den største og mest spektakulære: 800 meter bred og 53 meter høy.
- Når vannføringen er på sitt kraftigste, renner det over 2,6 millioner liter vann i sekundet over kanten med en fart på opptil 160 km/t.
- Fossen ble først oppdaget av europeere i 1677, men allerede på 1700-tallet begynte Niagara å tiltrekke seg turister.

GIGANTISK:

Niagarafallene består av tre fosser der Horseshoe Falls er det største.

NIAGARA FALLS PUBLIC LIBRARY

på. Det sies at Petkovich hadde drukket seg til mot og at antrekket hans kun besto av cowboy-støvler og slips.

I døden med kajakk og jetski

Men 1990-tallet bød også på langt mer tragiske innslag. Stuntmannen Jesse Sharp ville skaffe seg et navn i bransjen og bestemte seg for å sette utfor Niagarafossen i 1990. Sharp, som padlet i vei uten redningsvest og hjelm, dukket

aldri opp og er aldri funnet.

Robert Overacker droppet også den gamle, gode tønna til fordel for mer moderne fremkomstmidler for sitt vanvittige stunt i 1995: En vannscooter. På ryggen hadde han en slags fallskjermrakett som skulle utløses på kanten. Og jo da, fallskjermen løste seg ut. Men Overacker hadde glemt å feste den til kroppen. Han ble det femte og foreløpig siste dødsofferet.

DØDELIG TABBE: Robert Overacker hadde planer om å bli reddet av en fallskjerm. Men det var et stort problem: Han hadde glemt å feste den til kroppen.

En uvanlig svømmetur

Det hersker litt tvil om motivet til den siste av de 16, den arbeidsløse ungkaren Kirk Jones. Selvmordsforsøk? Jobbsøknad? Rapportene var motstridende etter hans tilsynelatende lite gjennomtenkte forsøk i oktober 2003.

Jones hoppet ut i elva bare noen få meter ovenfor Hesteskofallet. Uten tønne, uten gummiball, uten noe som helst. Kompisen Bob sto klar til å filme det hele. De hadde bare glemt én liten ting. – Øh, hvordan virker dette kameraet? spurte Bob.

Da var Kirk allerede borte. Sekunder senere dukket han opp nede i fossebassenget. Og svømte bort til en stor stein der han ble liggende og vente på redningen.

Kirk ble intervjuet ganske umiddelbart. Han snakket usammenhengende. Han sa han hadde drukket litt vodka og appelsin-saft. Som et ekko av Annie Edson Taylors ord 102 år tidligere utbrøt han:

– Folk burde aldri prøve et sånt forferdelig stunt.

Det virker imidlertid ikke som om denne livslærdommen festet seg særlig hos Jones. 14 år senere, nærmere bestemt 19. april, 2017, trosset han nemlig sitt eget råd.

Denne gangen satte han utfor inni en oppblåsbar ball. Da ballen kom til syne på overflaten igjen, var den tom. Liket av Jones ble funnet i Lake Ontario 2. juni samme år. □

Ved Mats Ulshagen og Jørgen Johannessen

Du finner artiklene på
www.vimennpluss.no,
i likhet med alt annet
vi har gitt ut siden
starten i 1951

Fremtidens avis?

■ IBM har nå vist sin oppfatning av hvordan fremtidens aviser kan komme til å se ut. Vi snakker selvfølgelig om en elektroniske avis, i dette tilfelle et såkalt designkonsept som undersøker en mulig fremtidig metode for overføring av nyheter og annen informasjon.

Designen har forsøkt å ta hensyn til det mennesker gjør med aviser – måten de leses på, bæres og foldes sammen. Den elektroniske avisen kan for eksempel brettes og bæres under armen, slik mange gjør med aviser.

Lesere kobler den elektroniske avisen til nettet for å få oppdatert den, laste ned artikler, bilder og grafikk i minnet for deretter å vise dette på 16 tosidige avissider som består av et spesielt fiberglassforsterket, fleksibelt papir. Dette spesielle papiret skal gi en naturlig følelse og lysrefleksjon, altså minne mest mulig om avispapir uten å være det i det hele tatt.

Det å kunne oppdatere tekst og bilder på dette spesielle papiret er flaskehalsen i teknologien – all øvrig teknologi i den elektroniske avisen er allerede utviklet. Det vil riktignok

Slik ser IBM for seg fremtidens elektroniske, papirløse og oppdaterbare avis. Foreløpig er mangel av "elektronisk blekk" den eneste flaskehalsen i teknologien.

Pjotter i bilen

Herr redaktør!

Jeg har et spørsmål. I ferien tenker jeg meg på et biltur, og i et nødstilfelle har jeg (vi) tenkt å overnatte i bilen. Men sett nå at jeg tar meg en pjotter i bilen mens den står i ro, og noen skulle observere dette. Kan jeg bli mistenkt for promillekjøring, selv om ingen har sett meg kjørende?

Bj.

Vi synes nå iallfall ikke at De bør drikke pjotter i bilen, med mindre De befinner Dem på et helt øde sted. Det tar seg ikke godt ut, og det vil meget lett kunne føre til mistanke om at De er – eller vil bli – promillekjører. For øvrig vil det vel komme inn under en lovparagraf som sier at det er forbudt å nyte alkohol på offentlig sted. Denne paragrafen kan visst til og med tøyes så langt som at det er forbudt å nyte alkohol på ens egen balkong, forutsatt at balkongen vender ut mot offentlig sted/gate.

Red.

VI MENN FOR 50 ÅR SIDEN

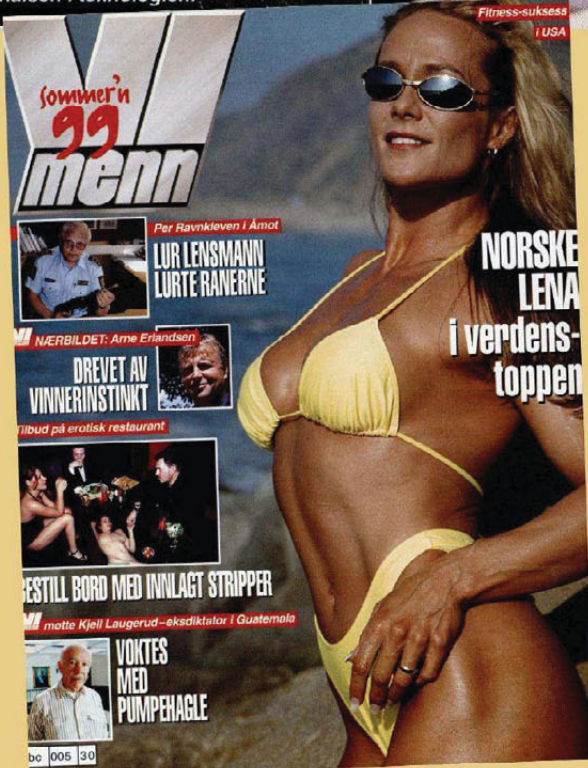
(Fra Vi Menn nr. 30 – 1974)

Ekklusivt

Det tapre fjellfolket i Kurdistan

VI MENNs reportere de første journalister i krigssonen

VI MENN FOR 25 ÅR SIDEN

(Fra Vi Menn nr. 30 – 1999)

Oppgjørets time

Når eksene dine har pratet sammen og bestemmer seg for å sette deg på plass.

Mang slags kjærleik ...

Det var ikke optimalt, men Ferdinand var i hvert fall en god kysser.

Sommerjobb

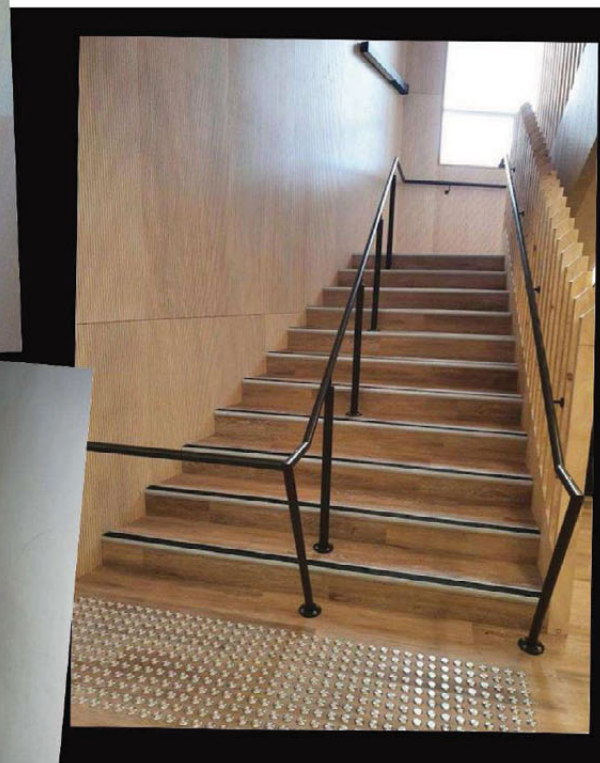
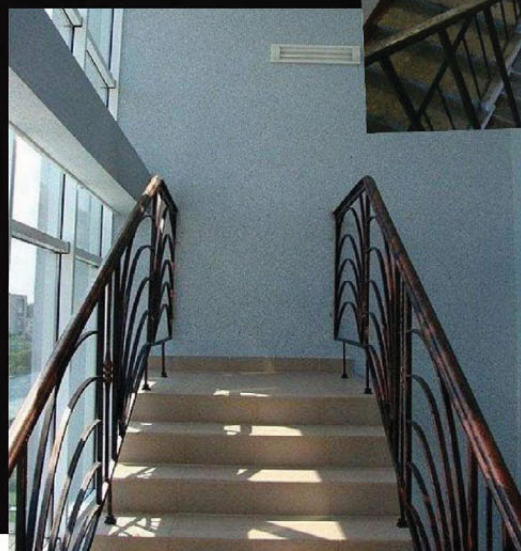
Heidi gledet seg til å vise seg fram som statue på Karl Johan.

SERIEN

It's a trap!

Når du skulket trappetimene på bygningsarbeider-skolen.

For deg med vett
under issen

Ved mesterquizing: Tormod Løking

1. Ved valget i hvilket land erklærte statsminister Narendra Modi seier den 4. juni?

2. Den østerrikske skredde-
ren Franz Reichelt hoppet ut
fra Eiffeltårnet i 1912 i en
hjemmelaget fallskjerm. Hvor-
dan gikk det? **A:** Han ble med
dette fallskjermens oppfinner,
B: Han ble ikke fallskjermens
oppfinner og døde, **C:** Fallskjer-
men satte seg fast i tårnet.

3. Er emaljen – som det
ytterste laget av en tann jo
heter – det hardeste kroppen
har å by på?

4. Hvilket trangt plagg var det som ga kvinner en
såkalt «vepsetalje»?

5. Hvilken folkekjær programleder og tidligere
proffsyklist gikk bort i juni, 64 år gammel?

6. Hva kalles personen som snurrer rulett-hjulet på et
kasino?

7. I 1991 ble Berlin igjen hovedstaden i et samlet
Tyskland. Men hva var hovedstaden i Vest-Tyskland fram
til dette året?

8. Det er utrolig nok hele ti
år siden fotball-VM i Brasil i
2014. Under dette mester-
skapet møttes to av verdens
antatt sterkeste nasjoner i
semifinalen, som sensasjonelt
nok endte med sifrene 1-7.
Hvilke nasjoner var dette?

9. Bilverksteder er gjerne
organisert i NBF. Hva skjuler
seg bak disse initialene?
A: Nådeløse Banditter & Flåere,
B: Norges Bilbransjeforbund,
C: Norsk Bilverkstedsforening

10. Den store nesen er et
sårt punkt for Obelix. Hvem
var perfekt i rollen som den
store galleren på film fra 1999
og fremover?

11. Hva heter gartneren
som bodde i Ulvik i Hardanger
og skrev nynorske page-
turnere som «Seint rodnar
skog i djuvet»?

12. Elton John har eid en
engelsk fotballklubb og er pre-
sident i den på livstid. Hvilken
klubb snakker jeg om (bildet)?

Svar: 1. India 2. B: Fallskjermen ble ikke funnet opp på noen år ennå – og Reichelt døde 3. Selv med en hel pakke
Viagra innabords, så er nok svaret ja 4. Korsett 5. Dag Erik Pedersen 6. Croupier 7. Bonn 8. Brasil ble brutalt
nedsablet av Tyskland 9. B: Norges Bilbransjeforbund 10. Gérard Depardieu 11. Olav H. Hauge 12. Watford

										MARE	DYR-KING	FETT-KNU-TENE	UFSEN	LYD-PINNEN	VØRER RENNE	VANN-SYK RØYS	GUR-PER
										→				→		→	
										FØDDE OPP FRA				I TIL-LEGG			
										↳		DAL-SIDE TAG-NER		AVTAR STING			FOS-FOR 3.14
										NOEN TIL	DRIK-KEN	→			HERJE GAULE		
										→					→	KNUTE I TRE EKRE	
DEPI-LATOR	↓	SUSE-TE ELVE-NE	↓	FUGLE-VIKKE	KLOKKE OR-DENS-TALL	↓	LİKKE REKKE			REIP SÅLE				↓	SOLO	VIRK-SOM-HET	
BØNN									GRATIE OGSÅ			PART HARSE-LERT					
↳			EVIG-HET SKYV-ERNE			SOM-RE MOT		VED RENSER STEM-MEN			DUF-TENE SKOD-DE						
ER-KJENT							PLAN-TE-DELEN	KOLLE CIRKA			ALBUM	→		↓	DREIS TOTT		
IBIZA ER EN				AN-LØPER BOKDEL (FORK.)						SKRIFT-GRAD					↓	AVTA-GENDE OG	
SKAP-TE	↓	ULÆRD EDEL-GASS (SYMB.)			PENTE OM-GANGS-NORM					RADIO-BØLGE UKJENT STØR-RELSE			IVRIGE PRYD				
BLOT-TET FOR	→					KARAK-TER (FØR) DANS		ETTER-GIVEN-DE SOL				RENSET SPEN-NE UT SKINN					
↳				↓	TAR-DIVT TRÅ					FJØS-STEL-LET ETT					↓	DATA-FAG KLAR-GJØRE	
TINE	↓	ESKEN ORGA-NET						RESUL-TERER					↓	BE-LEGG CIRKA			
MOR-SOM	→		TRÆL BANN				STJER-NE	TEPPET ÅP-NING					MINNE ENDE				
↳				BLÅ-SER STRØK					BOR KOR-TENE						↓	GUDE-NAV N STREV	
MYNT-ENHET				↪			→				↻	DRIV-STOFF-MERKE BARE		LOSS			
ENVIS ART.				EN OPEL OPP-SPILT		TRE-STYKKE SPAKE-NE				AR-BEIDE TIL SJØS	PASSE KNEKT			TV-TYPE TIL-SAGN			
↳		PRES-SES SPON					NED-FALL	FOR-NAV N LA					UKLART SVAR DET FØRSTE		AV-SLAG	SNE-VER	
MYLD-RER				BEND	PRIN-SESSE SIDE									↓			
FALT LA GÅ				HELT PLAGG-DELEN				ANTALL MUSER NAPPER			LETT	STUN-DE MAKE-LØS		↳	BEITE CELLE-ELE-MENT		
↳		FRØS	ASEN											↻	DRIFT OM		
FOR-GIFTE			↓		EN TENUIS VERK-TØY		JOD EKPLO-SIV	FOR-NAV N SVEL-LE						PARTI (FORK.) STIRRE		LADE MERKE	
MAN	↪			→						ART.			SMAD-RET LEKER				
KAUTE-RISERE VINKEL-FESTE	↪				AR-BEIDES					BILDE FØRER-KORT-KLASSE					VÅGER PREP.		
↳					FLUKT							STUN-DER					

SUDOKU

3						6		7
8							9	
2						8		5
		4			6		2	
						7		9
1	8			2	7			
7						9		8
				1			7	6
		5			3			1

LETT

	9	1		2	8			
					5		3	
				7				
		4					1	3
6	7			3		8		
	5						6	
2				9				
	3			4		1	9	
						4	5	7

9			8	1				
					4	3		
	1		2	6	3			
	2			8				4
1	7	4						
8							2	
	9				7	2	5	6
	4		9	3				

MIDDELS

7			2	3				
	9				5		6	
				9				4
		4						
		5		8	4			
2							1	3
		2				6		1
			5		3		8	
							2	

7		8						9
	6						5	
		9		8	1		7	
	1			5	9			
	7			2	4			
4					6			
				7		5		3
	9						6	8
3			2			1		

VANSKELIG

9			6		1			
2	5				3			
								7
							6	4
	1		5	6			8	9
7			3		8			
			8	1				3
8			7					6
		2			5	9		

LØSNINGER: SUDOKU

6	7	2	4	3	5	9	1	8
8	3	1	7	2	9	4	5	6
4	9	5	8	1	6	2	7	3
7	6	9	3	4	8	1	2	5
3	1	4	5	6	2	7	8	9
5	2	8	1	9	7	3	6	4
1	8	3	2	5	4	6	9	7
2	5	6	9	7	3	8	4	1
9	4	7	6	8	1	5	3	2

VANSKELIG

7	5	8	6	3	2	4	1	9
5	2	4	9	7	8	3	6	1
3	1	6	5	2	7	4	8	9
8	7	3	1	9	5	2	6	4
2	6	4	8	1	3	7	5	9
9	3	7	5	2	8	4	1	6
4	8	6	3	9	1	5	7	2
1	9	5	2	7	4	8	3	6
6	3	2	1	8	5	9	4	7

8	7	9	4	6	1	3	5	2
4	6	1	5	2	3	9	8	7
3	5	2	9	7	8	6	4	1
2	8	7	6	5	9	4	1	3
9	1	5	3	8	4	2	7	6
6	3	4	7	1	2	5	9	8
5	2	6	1	9	7	8	3	4
1	9	3	8	4	5	7	6	2
7	4	8	2	3	6	1	5	9

MIDDELS

7	6	1	5	2	8	9	4	3
5	4	2	9	3	6	1	8	7
3	9	8	1	4	7	2	5	6
8	5	3	4	7	9	6	2	1
1	7	4	6	5	2	8	3	9
6	2	9	3	8	1	5	7	4
4	1	5	2	6	3	7	9	8
2	8	6	7	9	4	3	1	5
9	3	7	8	1	5	4	6	2

3	9	1	6	2	8	5	7	4
7	6	2	4	1	5	9	3	8
4	8	5	3	7	9	6	2	1
8	2	4	9	5	6	7	1	3
6	7	9	1	3	2	8	4	5
1	5	3	7	8	4	2	6	9
2	4	7	5	9	1	3	8	6
5	3	6	8	4	7	1	9	2
9	1	8	2	6	3	4	5	7

1137

6	9	5	7	8	3	2	4	1
4	2	8	5	1	9	3	7	6
7	3	1	4	6	2	9	5	8
1	8	3	9	2	7	5	6	4
5	6	2	1	3	4	7	8	9
9	7	4	8	5	6	1	2	3
2	4	7	6	9	1	8	3	5
8	1	6	3	7	5	4	9	2
3	5	9	2	4	8	6	1	7

MILLIONX uke 24

[illegible]

Vinner

Odd-Erik Pedersen
Rotsund

Navn:

Adresse:

Løsningen sendes i en konvolutt til **Vi Menn, 0441 Oslo** (merkes uke 30) eller legg inn løsningsgatene på nettstedet **krssord.no/innleveringer**
Svarfrist: 9. august

SPØR ADVOKATEN

Ved Ali Afshar

Advokat Ali Afshar eier og driver advokatfirmaet Auxilium i Oslo. Han bistår Vi Menns lesere ved å svare på innsendte spørsmål. Lurer du på noe som kan være interessant for flere? Skriv en epost til redaktør alexander.oysta@egmont.com

Innsendere er anonymisert.
Vi venter på å høre fra deg!

Eks-konas advokat sier at jeg må godta bare å se ungene i helgene, for retten vil uansett gi henne omsorgen. Har jeg ikke rett på samvær annenhver uke?

Du spør, Ali svarer

Samværsrett etter brudd

Hei!

Foreldre som ikke bor sammen kan i utgangspunktet selv bestemme hvordan en avtale om foreldreansvar, fast bosted og samvær skal se ut.

At foreldrene ikke blir enige om samværsomfanget er dessverre ganske vanlig, og uenigheten ender for ofte med at domstolene må bestemme samværsomfanget for foreldrene.

Alle avtaler eller rettsavgjørelser som gjelder barn skal ivareta hensynet til barnets beste. Dette er blant annet nedfelt i Grunnlovens § 104. I denne sammenhengen betyr det at også samværsomfanget skal rette seg til det som er barnets beste uansett om dere blir enige eller om domstolene må bestemme for dere.

Barneloven gir både barn og foreldre en lovfestet rett til samvær med hverandre, og det klare utgangspunktet er at barn har rett til kontakt med begge foreldre selv om de ikke bor sammen. Hva som er barnets beste vil alltid bero på en konkret og sammensatt helhetsvurdering, der det blant annet legges vekt på barnets alder, reiseavstanden mellom foreldrene, best mulig samlet foreldrekontakt mv. I de tilfeller der samvær ikke er til det beste for barnet, skal det besluttes at det ikke skal være samvær.

Barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal få informasjon og mulighet til å si sin mening før det tas samvær. Fra og med barnet er syv år gammelt har det krav på å få informasjon og til å si sin mening om de beslutninger som tas. Barnas

OPOLIA/SHUTTERSTOCK/NTB

mening skal vektlegges etter barnas alder og modenhet. Når barn er fylt 12 år, skal det legges stor vekt på hva barnet mener.

Barnelovens § 43 definerer «vanlig samværsrett» som én ettermiddag i uka med overnatting, annenhver helg med overnatting, og til sammen tre uker i sommerferien, og annenhver høst-, jule-, vinter- og påskeferie.

Mitt råd er: Forsøk å presentere din side av saken til mor og hennes advokat. Samtidig må du ta deres synspunkter på alvor. Forsøk å finne en felles forståelse av hva som er barnets beste, og husk at det er barnas behov dette handler om, ikke foreldrenes.

MESTERVERKET UNDER TROLLTUNG

Trolltunga er en av de mest imponerende fjellformasjonene i Norge, og tiltrekker seg tusenvis av turister. Men 700 meter under Trolltunga befinner en annen spektakulær formasjon seg, formet av menneskehender. ►

KUNSTVERK: Dammen i Skjeggedal sto klar i 1918. Den er en halv kilometer bred og består av 100 000 håndhogd stein av granitt. Den var i første omgang en del av Tyssedal kraftverk som forsynte karbidfabrikken i Odda med strøm.

STATKRAFT

A

Tekst: Inge Lundereng

Fra Trolltunga ser man ut over Ringedalsvatnet, men ikke praktverket i enden av vannet. Men når man starter den 10–12 timer lange turen til Trolltunga fra Skjeggedal, kan man nesten ikke unngå å legge merke til den: Den opptil 33 meter høye og 521 meter lange Ringedalsdemningen. Nå er ikke oppdemmede vann noe ukjent fenomen i Norge, men den over 100 år gamle Ringedalsdemningen ble bygget i en tid da damanlegg og kraftstasjoner var rene kunstverk.

Demningen ble bygget i forbindelse med utbyggingen av Tyssedal kraftanlegg som ligger helt nede ved Sørfjorden. Da de to arkitektene Thorvald Astrup og Victor Nordan fikk i oppdrag å tegne Tyssedal kraftanlegg hentet de inspirasjon fra italienske kirker og katedraler. Vemork Kraftstasjon, som var verdens største da den åpnet i 1911, er et annet eksempel.

Fire meter høye

Da Ringedalsdemningen sto ferdig i 1918 var den en av Europas største gravitasjonsdammer med en magasinkapasitet på 222 millioner kubikkmeter. Et bortgjemt sted langt inne i fjordene på Vestlandet var blitt Norges fremste produsent av energi. Ikke bare var den flott å se til, hvordan den ble til er minst like imponerende. Den består av 100 000 steiner i håndmeislet granitt, og er dekorert med en damkrone utformet etter modell av en middelalderborg.

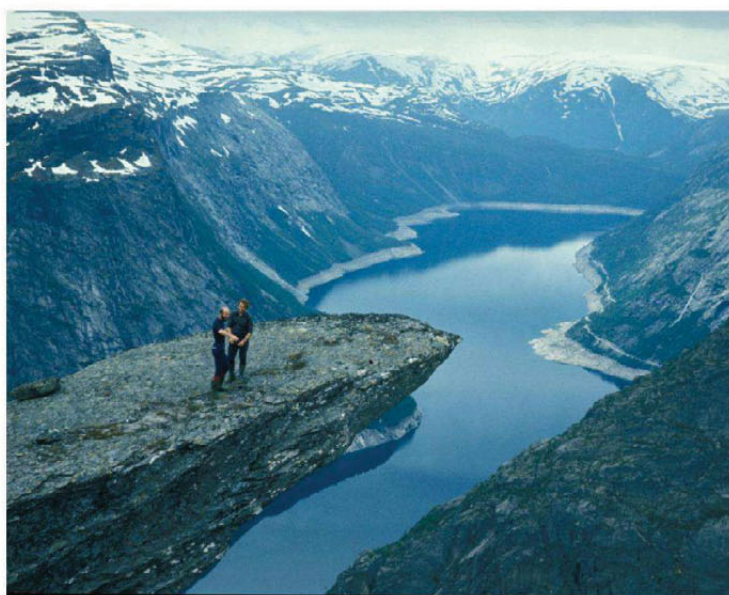
Dammen ble oppført under Ragnvald Blakstad (1866 – 1929) som var direktør for eierselskapet AS Tyssedaldene i perioden 1910 – 1923. Midt på demningen kan du i dag ikke unngå å se initialene «RB» etter direktøren og årstallene 1910–1918 for byggeperioden. Bokstavene og tallene er nemlig fire meter høye.

Flere byggetrinn

Vi må egentlig helt tilbake til 1903 – før eierselskapet AS Tyssedaldene i det hele tatt var stiftet – for å se konturene av en fremti-

STØRST: Ringedalsdammen var den største dammen i Norge da den sto ferdig i 1918.

KNUT SVENDHEIM/NVES FOTOARKIV

KJENT ATTRAKSJON: Cirka 700 meter over Ringedalsvatnet ligger Trolltunga. Bildet er tatt fra en befaring på Tyssedaldene kraftanlegg i 1975. Fra den karakteristiske fjellformasjonen er det ikke mulig å se selve Ringedalsdammen i enden av vannet.

dig dam i Skjeggedal. Da ble nemlig en 100 meter lang tappetunnel gravd ut for å regulere Ringedalsvatnet med 10 meter. Senere fulgte flere tappetunneler før man i 1909/10 startet arbeidet med den første dammen. Den sto ferdig i 1912, var 280 meter lang og 16 meter bred.

Men den ble målt og veid og ikke funnet stor nok. I 1913 ble neste byggetrinn besluttet. Ringedalsdammen skulle bli enda høyere, flere generatorer og turbiner, tre av hver, ble bestilt for å øke ►

LEVDE FARLIG: Bildet viser en flom under byggingen i 1914. Man skulle tro de som holdt til i brakkene på nedsiden av demningen levde farlig.

« Da Ringedalsdammen sto ferdig ble alle norske rekorder slått.

RINGEDALS-DAMMEN

Ligger i Skjeggedal, seks kilometer øst og 465 høydemeter over Tyssedal i Odda kommune i Hordaland. Da den sto ferdig i 1918 ble vannet i innsjøen Ringedalsvatnet stengt bak en solid mur og regulert. Den 521 meter lange og 33 meter høye demningen er fire meter bred i vannskorpen og 21,5 meter bred ved foten. Dammen ble bygget over flere trinn i perioden 1909–1918. Magasinkapasiteten er i dag 407 millioner kubikkmeter. Etter at Tyssedal kraftverk ble stengt og fredet har Ringedalsdammen forsynt Oksla vannkraftverk, som har en årlig produksjon på cirka 1107 GWh.

MITTET & CO. AS

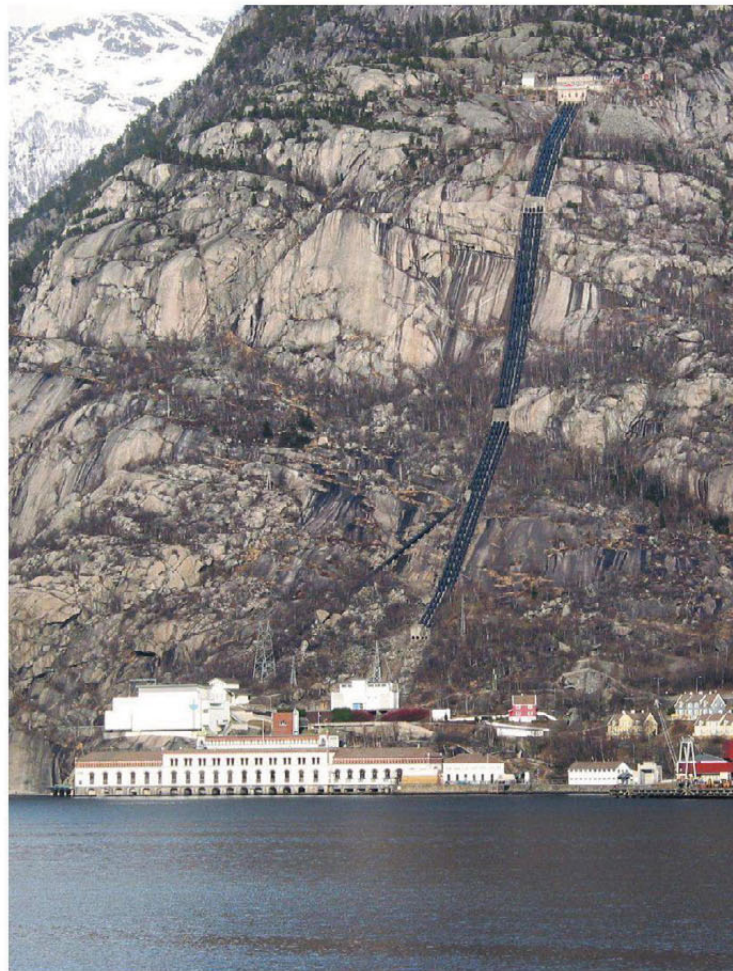
TIDLIGERE ATTRAKSJON: De imponerende Tyssestrengene besto av to løp, begge med et fall på over 300 meter, som førte dem inn på listen over Europas høyeste fossefall.

TYSSESTRENGENE

Guidede turer med båt på Ringedalsvatnet var tidligere en turistattraksjon. Hovedattraksjonen var Ringedalsfossen med et fritt fall på 160 meter, og de fantastiske Tyssestrengene som var de tredje største fossefallene i Europa med over 300 meter fritt fall. Fossene er i dag regulerte og i hovedsak tørrlagte. Men i perioder med store mengder nedbør og overløp i magasinene, renner det vann i fossene. Det skjer som oftest om høsten, og da kan man få en liten smakebit på attraksjonen som trakk turister fra hele Europa til Skjeggedal – lenge før Trolltunga-farsotten.

NVE
KRAFTMUSEET

FOREGANGSKRAFTVERK: Tyssø I var det første anlegget i Nord-Europa som ble bygd med magasin og en så stor fallhøyde som 400 meter. Rørgaten fra Lilletopp og fordelingsbassenget ble lagt i et svært vanskelig terreng.

METTE ELTVIK HENRIKSEN/NVE

PER EINAR FAUGLI/NVE

VED FJORDEN: Da de to arkitektene Thorvald Astrup og Victor Nordan fikk i oppdrag å tegne Tyssedal kraftanlegg hentet de inspirasjon fra italienske kirker og katedraler. Tyssedal kraftanlegg ble fredet av riksantikvaren i 2000 som det første komplette kraftverket i Norge. Bildet viser den staselige kraftstasjonen Tyssø I nede ved Sørfjorden.

kapasiteten ytterligere. To år senere, i 1914, startet derfor arbeidet med å demme opp dammen slik vi kjenner den dag. Den ble delvis bygget på baksiden og på toppen av de delene av den første dammen som ikke ble revet.

Dødsulykker

Den sto ferdig i 1918. Og med den ble alle norske rekorder blir

slått. Men helt knirkefritt gikk det ikke. Hull på en rørledning i 1916 gjorde for eksempel store skader, det var trøbbel med enkelte maskiner. Og dødsulykker skjedde, som nå over 100 år senere er å finne omtalt i nedlåste, støvete arkivskuffer.

Som for eksempel tre små linjer om en svensk anleggsarbeider som knuste hodet i et fall. Tallenes tale forteller at i årene mel-

lom 1906 og 1930 var arbeidsulykker den største dødsårsaken i Tyssedal. 29 mistet livet i det lille arbeidersamfunnet i Hardanger.

Lekkasjep problemer

Det tok heller ikke lang tid før den nye Ringedalsdammen fikk

lekkasjep problemer. En mulig grunn var at elveutløpet i enden av vannet ikke ble skikkelig tørrlagt før byggingen begynte, og at arbeiderne derfor jobbet i rennende vann med de utfordringer som det medførte. Forsøk på å stoppe lekkasjene ved å sprøyte

TETTING: Problemer med lekkasje gjorde at det ble støpt en armert betongplate på 10 000 kvadratmeter foran dammens vannside.

« 29 mistet livet i det lille arbeidersamfunnet i Hardanger.

INGE LUNDERENG

inn betong etter hvert som lekkasjene viste seg var fånyttles.

I 1929 ble derfor en jernbetongplate, som er 20 til 47 centimeter tykk, støpt og montert langs hele innsiden av demningen. Da arbeidet sto ferdig i 1931 ble det foretatt støpeprøver som

ble satt under trykk for å sjekke graden av vanngjennomtrenging før dammen kunne friskmeldes.

I rommet mellom den eksisterende dammen og platen ble det bygget gangveier slik at man lettere kunne inspisere platen. Ved demningen ble det i tillegg

opprettet et knuserianlegg for produksjon av sand og pukk, et betongblanderi, pluss et laboratorium til å kontrollere kvaliteten på sand, jern og betong. Betongplaten har stått i nær 90 år og holdt dammen tett.

Tyssedal kraftanlegg var i drift frem til 1989 og ble fredet av riksantikvaren i 2000 som det første komplette kraftverket i Norge. Siden 1980 har Ringedalsdammen fungert som magasin for vannkraftverket Oksla som tok over produksjonen etter Tyssedal kraftverk. Fra Ringedalsvatnet er det sprengt ut en tunnel ned til Sørfjorden (en sidefjord av Hardangerfjorden) med en fallhøyde på 465 meter. □

Kilder: Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum, Tyssefuldene, Norsk Teknisk Museum og Wikipedia.

KRAFTMUSEET

KRAFTMUSEET

STØTTET: Damplaten støttes av 1700 horisontale bjelker (trykkstaver).

MEKTIG SYN: Kongen av demninger demmet opp Ringedalsvatnet i forbindelse med den samtidige utbyggingen av kraftanlegget i Tyssedal. Skjeggedal pumpestasjon i den gule bygningen.

TUR TIL LILLETOPP

Det er mulig å gå opp til Lilletopp på toppen av rørgaten overfor Tyssø 1. Turen tar rundt 45 minutter fra parkeringsplassen ved Tyssøhallen. Det er en bratt, men tilrettelagt sti. På Lilletopp ligger ventilhuset, vokterbolig og smie samt endestasjonene for taubane og trallebane og fordelingsbassenget. Stien opp til Lilletopp går langs elveleiet for Toppelva der vannet rant da det ble for mye vann fordelingsbassenget eller når det ble tappet vann for å rense tunnelene. Fordelingsbassenget har stått tomt siden 1989.

VM-EXTRA

Fra Vest-Tyskland

Melvind var der!

Månedene juni og juli har vært en meget stor belastning for Flåklypa Tidendes budsjett. Vi legger ikke skjul på det. Ved siden av de faste, løpende utgifter, har vi også hatt sportsjournalist Melvind Snerken i Vest-Tyskland for å dekke de store begivenheter i forbindelse med verdensmesterskapet i fotball. I den anledning har vi også kostet på oss en fiks og ny sportsvignett.

Det var delte meninger i vår redaksjon om vi i det hele tatt skulle dekke disse begivenheter med personlig fremmøte, siden de norske farger ikke var representert i dette gigantiske sluttspill.

Vel, Snerkens argumenter var såpass vektige at sjefredaktøren til slutt ga grønt lys for dette foretagende. Ikke nok med det. For å skaffe sin sportsmedarbeider det beste fotografiske utstyr, gikk

redaktøren til innkjøp av et av markedets beste speilreflekskameraer, samt en 400 mm telelinse. Med dette fotoutstyr mente vår sportsmedarbeider å kunne gripe direkte inn i spennende taklinger, selv på de største avstander.

Vi har derfor lenge sett fram til en rekke spennende reportasjer, som fremdeles lar vente på seg. Når vi likevel bringer disse betraktninger under vår nye sportsvignett i dagens nummer, er det først og fremst fordi vi overfor våre lesere vil verifisere aksjonsledelsens gode vilje i denne sak.

Frimand Pløsen,
sjefredaktør.

OBS! Avisens gamle apparat, «Kodac Brown Junior», er fortsatt i drift når det gjelder gruppebilder i solskinn innenlands.

Siste:

Melvind ute av spill!

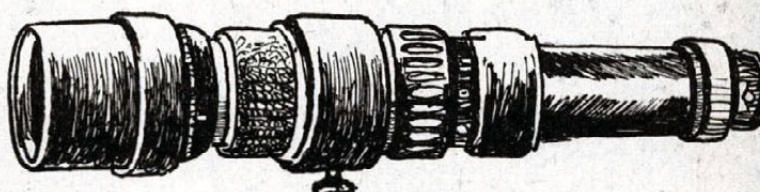
Vest-Berlin (FT) – Umiddelbart før avisen går i trykken, og etter at dagens leder er skrevet og satt – innløper en melding fra Vest-Tyskland som forteller at vår sportsjournalist Melvind Snerken definitivt ble satt ut av spill som foto-reporter ved verdensmesterskapet i fotball 1974 allerede under VM-lekenes første dag. Det skjedde på Olympiastadion, da Melvind med sin nye telelinse la seg ned bak Chiles mål, hvor han umiddelbart etter fikk Franz Beckenbauers susende markkryper rett i linsen.

Verdens Gangs utsendte fotograf, som arbeidet like i nærheten, opplyser på vår henvendelse at Melvinds 400 mm lange telelinse ble slått inn til 55 mm fleksibelt belgutstyr for nærbilder.

Snerken er fremdeles i Vest-Tyskland og arbeider trolig med vel underbygde kommentarer fra VM.

1. Sportsjournalist Melvind Snerkens 400 mm lelinse før Beckenbauers markkryper.

2. Samme linse, nå oñørt til et 55 mm fleksibelt beutstyr.

1

2

FOTO-BRAGD

Ukens Flåklypa har blodferske nyheter fra fotball-VM i Vest-Tyskland. Allerede i åpningskampen ble Melvind Snerkens telelinse truffet av en markkryper (Bec-kenbauer) og omgjort til en fleksibel 55 mm med belg.

Og mens man tygger på dette, kan man følge ukens yrkesveiledning og snuse på arkitekt-yrket. De trenger ikke mer enn skjegg, busserull, et tegnebrett og linjaler. Med dette i havn er De allerede kvalifisert til de store oppgaver, for eksempel en høyblokk på Lambertseter.

VÅR YRKES-VEILEDNING I DAG: Arkitekt

Er De blottet for *originalitet* og *fantasi*, ligger veien åpen for en storslagen karriere som arkitekt!

Kast derfor ikke bort tiden ved å gå Høyskolen i Trondheim. Dette faget kan De raskt lære Dem selv.

Før De begynner Deres praksis, bør De anlegge hår, skjegg og radikal livsinnstilling. Kjøp så et tegnebrett 165 x 175 cm, samt vinkel, hovedlinjal og busserull.

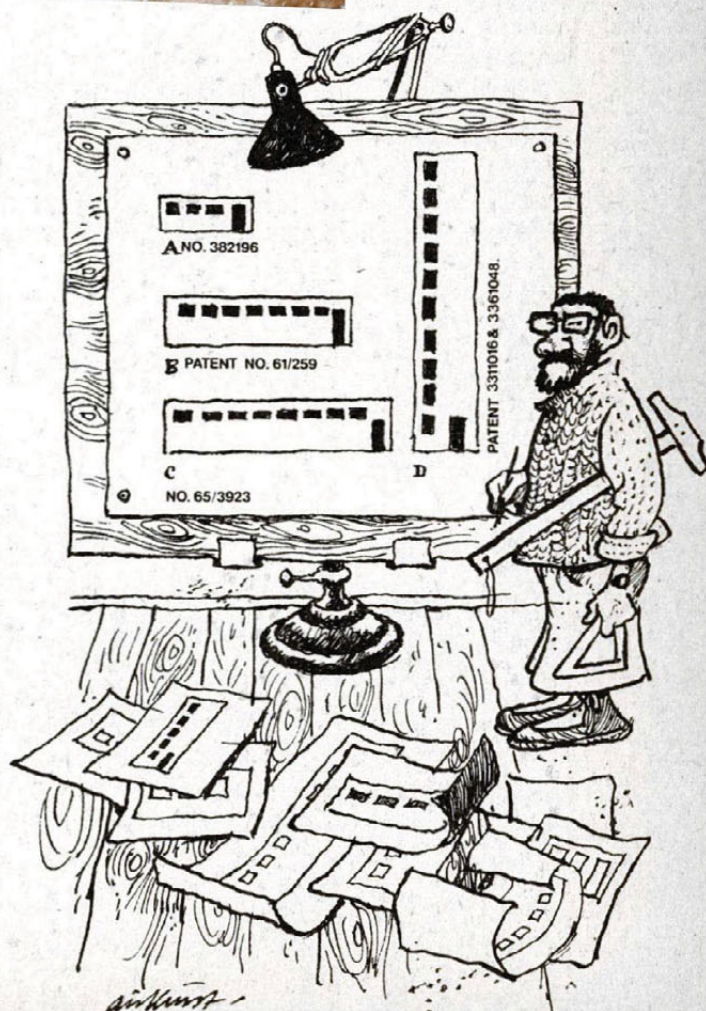
Nå slår De en blyantstrek *horisontalt* bortover tegnepapiret. Gjenta arbeidsoperasjonen ved å slå en ny, og like lang horisontal blyantstrek *parallel* med den første, men denne gangen *lenger* ned på tegnepapiret. Grip deretter vinkellinjal og trekk opp en loddrett strek i *hver ende* av de på forhånd horisontale linjer. De har nå utarbeidet et arkitektonisk *rektangulært* hus, som står fullt på høyde med de hustyper arkitekter utdannet med NTH leverer fra seg i dag.

Står De på god fot med de kommunale myndigheter, slik at De får tildelt et *byggfelt* som Lambertseter, Manglerud eller liknende i Oslo, har De for lange tider fremover satt spor etter Dem som *arkitekt* her i landet.

Lykke til!

Hustyper utarbeidet av norske arkitekter ved NTH:

A: Privatbolig B: Forretningsbygg C: Samfunnshus D: Høyblokk.

Fords viktigste bil er en Volkswagen

Den nye Ford Explorer går rett inn i den mest populære delen av markedet for elektriske SUV-modeller. Bør det bekymre Ford-kundene at det faktisk befinner seg en VW ID. 4 under karosseriet?

Tekst: **Terje Bjørnsen**

Foto: **Produsenten**

Ford Explorer går rett inn i det svært populære og lett overfylte markedet for elektriske familie-SUV-er i prisområdet rundt 500 000 kroner. Dermed er det en svært viktig bil for Ford, og enda en valgmulighet for norske bilkjøpere. Spørsmålet

jeg umiddelbart stiller meg er selvsagt om Explorer klarer å bringe noe nytt og bra inn i miksen, eller om det bare er en kopi av VW ID. 4 med Ford-merket i front. Nå er samarbeid på tvers av bilmerker, enten de er en del av samme konsern eller ikke, noe vi allerede har sett mye av, og sannsynligvis vil se mer av på nye elbiler i årene fremover. Det blir tro-

lig et viktig virkemiddel for de etablerte bilmerkene i kampen mot en flom av billige Kina-biler. Noen av de mest innbitte Ford-entusiastene vil kanskje kjenne seg skuffet over at dette ikke er 100 prosent Ford fra A til Å. Det tror vi likevel et blikk på prislappen raskt vil døyve. For et slikt industrisamarbeid er selvsagt kostnadseffektivt.

Bra pris og utstyrsnivå

De mest attraktive utgavene av Ford Explorer koster nemlig mellom 450 og 500 000 kroner. Så langt utgjør den firehjulsdrevne versjonen rundt 80 prosent av forhåndssalget, og den best utstyrte utgaven er mest populær. Kanskje det ikke står så dårlig til med den norske familieøkonomien likevel? Prisene på de to

**PRØVE-
KJØRT**

Ford Explorer

FRISKT PUST: Den nye Ford Explorer byr på en hyggelig, småsportslig kjørefølelse pakket inn i stram karosseridesign.

AWD Extended Range-versjonene med batteri på 79 kW er absolutt konkurransedyktige med henholdsvis 478 000 og 499 000 kroner.

Begge utgavene er velutstyrte, og behovet for ekstrastyrer ikke spesielt påtrengende. Varmepumpe for bedre effektivitet i kulde (10 500 kroner) og elektrisk inn/utfellbart hengerfeste

(10 000 kroner) er blant det mest nyttige. Noe av forklaringen på den høye andelen av 4WD i forhåndsbestillingene skyldes sannsynligvis liten prisforskjell til de bakhjulsdrevne Extended Range-utgavene med 77 kW batteri. De koster 449 000 og 470 000 kroner.

Oppgitt rekkevidde varierer fra 602 og 572 km for de bakhjuls-

drevne, og 566 til 532 for AWD-modellene. 20-tommers felg mot 19-tommer og høyere utstyrsgard står for rekkeviddereduksjonen i Premium-modellene.

Velkjent drivlinje

Drivlinjen overtar Explorer relativt uendret fra VW ID.4. Det betyr 286 hk og 545 Nm dreiemoment på utgaven med bakhjuls-

drift, der 0–100 km/t tar 6,4 sekunder. AWD-utgaven har 340 hk og 679 Nm dreiemoment å rutte med. Det reduserer tiden på 0–100 km/t-spurten til 5,3 sekunder.

Elmotorer har i stor grad utradert forskjellene mellom bilfabrikkens mer eller mindre gode motoralternativ, og karakter er erstattet av et umerkelig lyd- ▶

bilde og umiddelbar respons. Også i Ford Explorer er det mer enn nok krefter, der pedalfølelsen gjør det lett å kjøre mykt, mens lynrask akselerasjon bare er en liten fotbevegelse unna. Ford oppgir hurtigladeladefart på maksimalt 135 kW for den bakhjuls-drevne Explorer og 185 kW for AWD-modellen. Optimal ladetid fra 10–80 prosent skal ligge på henholdsvis 28 og 26 minutter, så i praksis betyr ikke den høyere toppfarten så mye.

Noen forskjeller er det

Når jeg spør Fords europeiske designsjef Amko Leenarts om hva som er særegenhetene for Ford Explorer, svarer han at utvendig design og kortere karosseri (4,47 mot 4,58 m i ID. 4) er viktige skillelinjer. I tillegg sier han at Ford også har kunnet avstemme understellet med eget oppsett for støtdempere, foringer, fjæring og stabilisatorstag.

Førsteintrykket av Explorer på kuperte og svingete veier i Slovenia er i hovedsak positivt: En lettkjørt familie-SUV med kjapp respons ved svingkjøring og en fastere, mer presis kjørefølelse enn mange av konkurrentene. Det mest gledelige er at bilen beholder en ganske smidig fjæringskomfort og sluker det meste underlaget byr på av uhumskheter.

Så vet jeg fra tidligere lanseringer at inntrykket kan endre seg på norske veier, men uansett tror jeg det livlige inntrykket vil holde seg når bilen ankommer Norge tidlig på høsten. Det synes jeg er bra, for både Focus, Kuga og Mondeo har vært folkebiler med det lille ekstra når det kommer til kjøreglede, noe som sikkert mange vil like at er videreført i Explorer. Indikasjonen fra lanseringen tyder dessverre på at Ford Explorer arver en av svakhetene fra ID. 4-plattformen – markert dekkstøy på grov asfalt.

Så snakker vi midtkonsoll

Også innvendig har Ford gjort en jobb for å gi Explorer eget preg. Jo da, de som går bilen nøyere etter i sømmene vil finne VW-likheter, men de er stort sett av det gode. Blant annet et velfundert betjeningsopplegg med instrumentpanel foran føreren og tradisjonelle hendler.

Tester og nyheter finner du på: www.klikk.no/motor

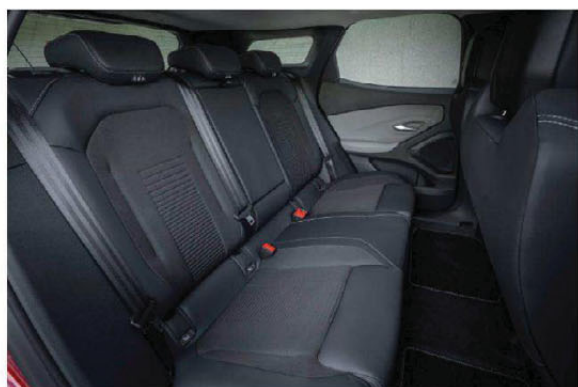
DELING: Gulvplaten kan tas ut, seteryggen deles 40/60 og i tillegg er det en relativt stor skiluke. Det gir god fleksibilitet.

SKJERM MED ROM: Ikke bare er skjermen stor og har fin størrelse på betjeningssymbolene. En glidemekanisme i bunn gjør at den åpner (som her) eller skjuler et rom som låses når du forlater bilen.

FIN BLANDING:
Tradisjonell betjening
kombineres med en
lettbetjent storskjerm.
Som de fleste andre
biler i denne klassen er
materialkvaliteten
innvendig bare sånn
passe.

Plass: Godt
med plass i
baksetet.
Seteryggen
har 60:40-
fordeling og
har skiluke.

SNAKKIS: Jo,
midtkonsollen i
Ford Explorer har
masse lagrings-
plass og kan
organiseres på
ulike måter. Men
det er likevel litt
trist at det er et av
hovedpunktene på
en ny bil i 2024.

Explorer skiller seg ut med et stort midtkonsoll med opptil 17 liter oppbevaringskapasitet og flere konfigurasjonsmuligheter. Dessuten har den en stor 14,6-tommers skjerm i høydeformat. Etter å ha utforsket skjermbetjeningen i 20 minutter, er inntrykket at den har god menylogikk, behagelig touchskjerm og såpass store symboler at de er enkle å treffe selv på urolig underlag.

Skjermen kan også skyves inn og ut i underkant for å åpne eller lukke et oppbevaringsrom som er låsbart når du forlater bilen. Man kan jo selvsagt stille seg spørsmålet om det er en god eller dårlig ting at utformingen av et midtkonsoll og skjermstørrelse blir et hovedpoeng ved lanseringen av en ny bilmodell, men slik er verden i 2024.

Ikke den med mest plass

Da er det nok viktigere for en norsk SUV-kunde at Ford Explorer kan by på gode, passe sportslike seter med solid reguleringsmonn enten du er stor eller liten. Benplassen i baksetet er rikelig, polstringen bra og selv midtputen virker brukbar for en tredje passasjer bak.

Kortere bil betyr nødvendigvis mindre bagasjerom. 460–470 liter avhengig av modell går likevel inn i kategorien akseptabelt. En løse plate i gulvet kan tas ut ved behov for maksimal lasteplass og fungerer til daglig som et skjul for min-

TEKNISKE DATA

Ford Explorer Extended Range AWD	
Motor:	2xELE
Effekt, hk/kW:	340/250
Dreiemoment, Nm:	679
Egenvekt, kg:	2092
Lengde/bredde/høyde, cm:	447/187/164
Akselavstand, cm:	277
Bakkeklaring, cm:	14,8
Bagasjerom, liter:	450–1422
Tilhengervekt, kg:	1200
Taklast, kg:	75
Standard dekkdimensjon:	F: 235/55-19 B: 255/50-19
Rekkevidde km, WLTP:	566
Netto batteri, kWh:	79
0–100 km/t, fabrikk, sek:	5,3
Toppfart, km/t:	180
Pris levert, kr:	478 000

dre gjenstander eller ladeutstyr. Bilen har 60/40-deling av bakseteryggen. Sammen med skiluke bør det gi tilstrekkelig fleksibilitet, selv om bagasjeplassen ikke er klasseledende.

Dermed er førsteinntrykket av Ford Explorer overveiende positivt. Aller viktigst i dagens verden er at den virker å gi kundene mye bil for pengene. Dessuten setter jeg pris på et stramt, litt muskuløst designinntrykk, samt at bilen er velutstyrt og praktisk. Vi tradisjonelle bilentusiaster må innse at elbiler med sine konforme drivlinjer, samt tunge batterier plassert i gulvet mellom akslene ikke lenger gir de store forskjellene i karakter. Men likevel føler jeg at Ford Explorer har en ekstragnist i måten den kjører på. Det er en detalj i alle fall jeg setter pris på.

Og til potensielle Ford-kunder: Ingen grunn til bekymring. ☐

KORTERE: Ford Explorer er 10 cm kortere enn opphavet fra VW. Det gir etter vår mening et mer snertent utseende. Karosserisidene er trukket høyt opp med lave vinduer, utformingen av baklysene og linjen mellom gir en følelse av bredde.

**PRØVE-
KJØRT**

Nissan Qashqai
e-Power

Overgangs- ordning

Nissan omtaler modellen som en slags overgangsbil for de som ikke er klare for å ta steget over i elbilens verden ennå. Løsningen innebærer en bensinmotor som ikke er koblet til hjulene.

Da konseptbilen Nissan Qashqai ble avduket på bilutstillingen i Genève i 2004 var det mange som rynket på nesen. Ikke bare på grunn av det kronglete navnet, hentet fra et nomadisk stammefolk opprinnelig fra Tyrkia, men på grunn av bilens utforming. Representerter virkelig en crossover det beste fra to verdener, kompaktbilen og SUV-en, eller ville den simpelthen falle mellom to stoler?

Produksjonsklare Qashqai hadde verdenspremiere i Paris 2006 og ble lansert tidlig i 2007. Biljournalistenes skepsis ble raskt gjort til skamme. Bilkjøperne ville ha crossover med høy sittestilling og praktisk karosseri. Mot slutten av 2007 hadde Nissan solgt nesten 100 000 Qashqai i Europa, og i 2017 erklærte Nissan modellen som den mest suksessfulle i bilprodusentens 80-årige historie.

Oppskrift på suksess

Et viktig bidrag til Qashqai-suksessen var et tidsriktig utvalg av drivlinjer. Først ut var 1,5-liters turbodiesel med 106 hester og forhjulsdrift, et fornuftig og rimelig valg den gangen. Superlativene fra Vi Menn kom da vi testet bilen med toliters bensinmotor, automatgir og 4WD. Noe slikt var ikke vanlig i en rimelig bilmodell i 2007. I 2008 forsterket Nissan stallen med Qashqai+2. Karosseriet vokste 21 cm og akselavstanden 13 cm, det ga plass til to ekstraseter for barn, alternativt et gedigent bagasjerom som femseter.

Qashqai ble en stor suksess også i Norge, men møtte som mange andre modeller veggen med avgiftsomleggingen som favoriserte elbilen. Toppåret ble 2014 med 2884 registrerte biler. I 2021 kom tredje generasjon Qashqai, men da var salget nede i litt over 200 registrerte biler per år. ►

BLANT FÅ ALTERNATIVER:

Nissan Qashqai er blant svært få folkelige nybil-alternativer med bensinmotor i Norge. I den særegne e-Power-varianten fungerer bensinmotoren som generator. Mildhybrid-varianten kommer med 158-hester bensinmotor og kan også fås med firehjulstrekk.

Tester og nyheter finner du på: www.klikk.no/motor

N-DESIGN: En ny tilføyelse til Qashqais modellprogram er utstyrsversjonen N-Design. Utvendig er de nederste delene av karosseriet og hjulbuene karosserifargede og modellen kommer med helt nye 20-tommers aluminiumfelger.

Nissan Norge har likevel beholdt Qashqai i sortimentet, men kun som mildhybrid og drivlinje-rariteten e-Power.

Uortodoks motorisering

Qashqai har nå fått et ansiktsløft og skal fortsatt selges i Norge til tross for en avgiftspolitik som gjør sitt ytterste for å kvele salget av nye biler med forbrenningsmotor. Qashqai blir dermed blant få nye alternativer til elbilen i Norge.

Mildhybrid-versjonen kan levers med firehjulstrekk, men vi skal fokusere på den oppgraderte og forhjulsdrevne e-Power-versjonen som vi nylig har prøvekjørt i Portugal. Nissan omtaler e-Power som en slags overgangsordning for nybilkunder som ikke er klare for å ta steget over til elbil ennå.

Motoriseringen i e-Power er høyst uortodoks. Under skallet sitter en tresylindret 1,5-liters

BRAKSUKESS: Produksjonen av første generasjon Qashqai startet i desember 2006. Den ble en braksuksess. Rundt 4,2 millioner solgte gjør den til Nissans aller mest solgte i selskapets 80-årige historie.

FØRSTE FAKTISKE TEGN: Dette konseptet ble vist frem i Genève 2004. Qashqai produseres nå i Sunderland.

bensinmotor som ikke driver drivhjulene direkte. Den jobben foretas av en elmotor på 140 kW/190 hester. Bensinmotoren fungerer utelukkende som en generator, som via en inverter leverer strøm direkte til elmotoren, eller lader det lille bufferbatteriet på 2,1 kWh. Ifølge Nissan har det noen fordeler mot de tradisjonelle hybridløsningene – blant annet at man slipper en komplisert girkasse siden elmotoren driver forhjulene direkte.

Google, skinn og Alcantara

Oppgraderingen av Qashqai omfatter blant annet av endringer i fronten, bedre støyisolering og en litt finere N-Design-versjon med egen styling og nye 20-tommers felger. Infotainmentsystemet med navigasjon er det nå Google som tar seg av, og Qashqai er dermed første Nissan-modell med Google innebygget. For delene med det Google-baserte systemet er flere, blant annet navigasjon som alltid er oppdatert, trafikkbilde i sanntid samt mer sømløs integrering med egen telefon. Du kan speile din egen telefon dersom du vil bruke Apple CarPlay eller Android Auto i stedet.

TEKNISKE DATA

Nissan Qashqai e-Power

Motor:	1497 cm³
Effekt, kW/hk:	140/190
Dreiemoment, Nm:	330
Egenvekt, kg:	1687
Lengde/bredde/høyde, cm:	443/184/163
Akselavstand, cm:	267
Bakkeklaring, cm:	17,5
Bagasjerom, liter:	504–1440
Tilhengervekt, kg:	750
Maks taklast, kg:	75
Standard dekkdimensjon:	235/55R18
Rekkevidde i 200 km test:	310 820
Forbruk, WLTP, l/mil:	0,53
0–100 km/t, fabrikk, sek:	7,9
Toppfart, km/t:	170
Pris fra, kr:	Ikke klar

Interiøret har også fått et løft og Qashqai kan nå leveres med meget bekvemme skinnseter med elementer av Alcantara. At også deler av interiøret kan fås med kunststoffet, samt muligheten til å velge blant 64 forskjellige bakgrunnsbelysninger, er med på å heve helhetsinntrykket.

Elbil-aktig

Det er ikke foretatt noen endringer på selve e-Power-drivlinjen, som ikke gir den distanserte kjørefølelsen som en kanskje skulle tro. Nissan mener e-Power gir samme kjøeropplevelse som en elbil med tilsvarende umiddelbare, lineære kraftutvikling. Helt slik oppleves det ikke. E-Power har ikke den samme resolute responsen som en elbil, men er kvikk i mellomakselrasjonen. I en tidligere Vi Menn Bil-test gikk 60 til 100-øvelsen unna på 3,9 sekunder.

Inne i kupeen hører vi lite til de 20-tommers hjulene. Selv under press er motorlyden beskjeden, og det mest prominente støyinnslaget er vindsus i høyere hastigheter. Understellet gir fin komfortfølelse på god asfalt, men på noe grovere underlag merket man at det er av relativt enkel karakter, noe som gir seg utslag i vibrasjon over små ujevnheter.

Røntgen-syn

Qashqai e-Power kommer som før med tre kjøreprogrammer, Eco, Normal og Sport. Alle san-

SKINN: Lett begripelig førermiljø. Seter i skinn og Alcantara. Også deler av dashbordet er kledd i kunststoffet Alcantara.

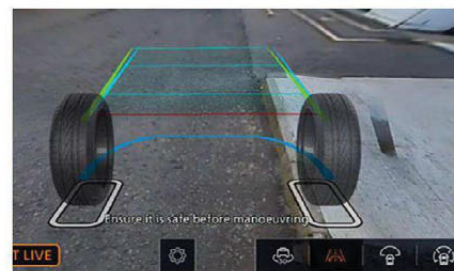
sene bør være i beredskapsstilling dersom man skal merke sport-sinnstillingens karakter sammenlignet med Normal. Det handler om litt bedre gassrespons.

Mer nytte er det ved de åtte utvendige kameraene som gir Around View Monitor med «røntgen»-funksjon, som en Toyota Land Cruiser. «Invisible hood»-funksjonen er ikke ment for terrengkjøring i Qashqais tilfelle, men som parkeringsstøtte. Systemet genererer et bilde som gjør at du kan se forhjulenes posisjon gjennom panseret. Det reduserer risikoen for å skrape opp felgene ved parkering på tralle i parkeringshus eller langs skarpe fortauskanter.

Oppgraderte Qashqai er ventet til Norge senest i juli. Prisene er ikke klare, men starter trolig rundt 600 000 kroner for e-Power-versjonen, rundt 500 000 kroner for mildhybrid med tohjultstrekk. Det betyr at den er dyrere enn både Long Range og Performance-versjonene av storselgeren Tesla Model Y.

Nå er det neppe mange nybilkunder som vurderer disse alternativene opp mot hverandre, men det sier sitt om hvor håpløs konkurransesituasjonen er blitt for selv en folkelig bil som Qashqai, som nok svært mange nordmenn egentlig kunne tenkt seg å eie. □

RØNTGEN: Praktisk å kunne se forhjulene, for eksempel ved parkering langs fortauskant.

GOD Plass: Formsydd bakseteløsning med god plass for to voksne.

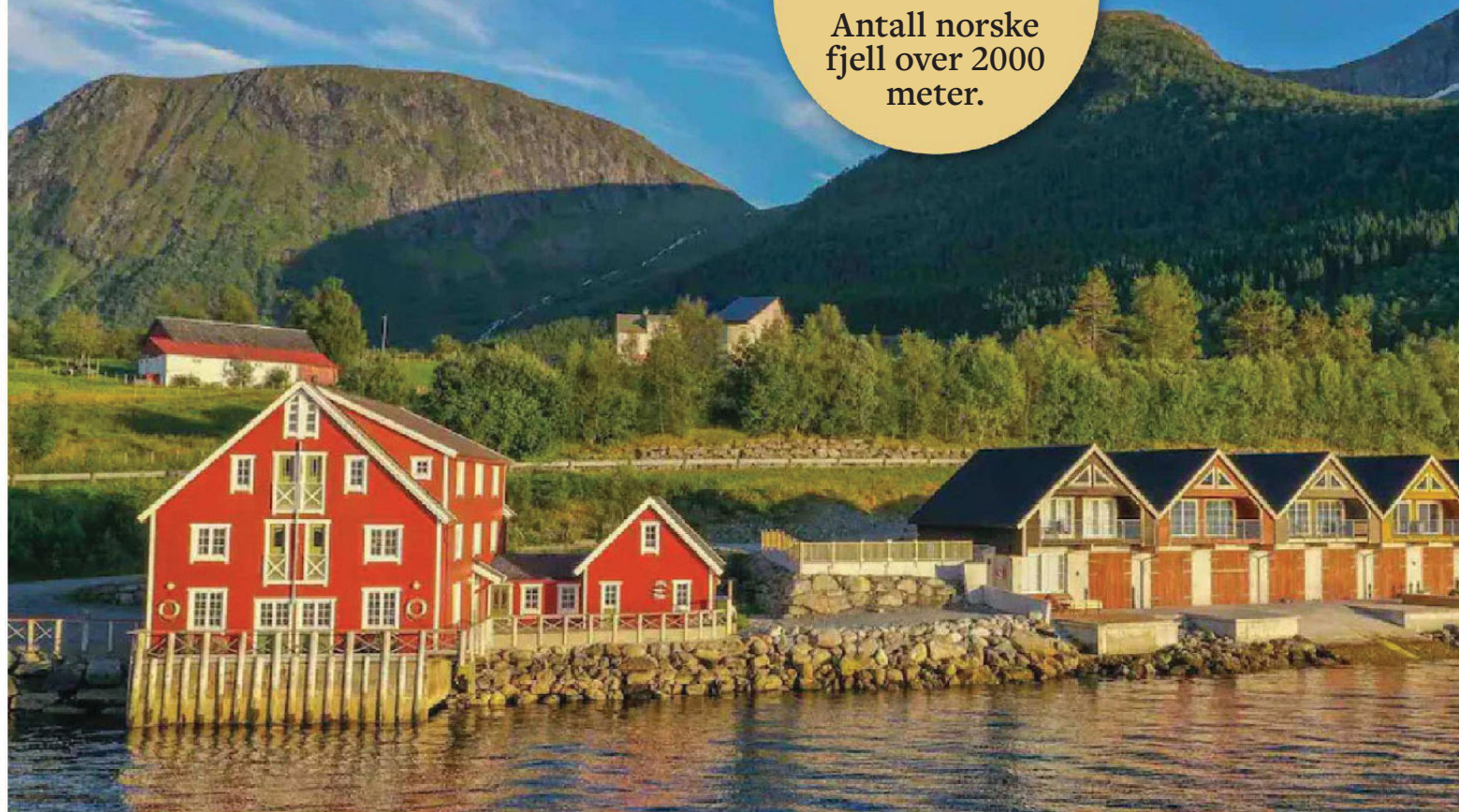

SKILLEVEGG: Bagasjeromsvolumet er oppgitt til 504 liter. Slettes ikke verst.

UTLEIE: Både Sjøbuda og en del av rorbuene på bildet er til leie.

377

Antall norske fjell over 2000 meter.

Perle i Sunnmørsalpene

I Vartdal, like nord for Ørsta, fant vi en fantastisk sjøbod, innredet med skip og en rekke fantastiske fotturer rett utenfor vinduet.

SUNNMØRSALPENE KALLES DET vakre fjellområdet mellom Stranda, Sykkylven, Volda og Ørsta. Dette er et kjent turområde, som blant andre dronning Sonja skal være svært glad i.

De høyeste fjellene finner man lengst øst, men de mest tilgjengelige toppene finnes omkring Volda og Ørsta.

SJØBUDA RAMOEN

En fin dagstur er 917 meter høye Levandehornet, ved Vartdal like nord for Ørsta, med utgangspunkt fra den ikoniske sjøboden Sjøbuda Ramoen.

Her har Ragnhild og Ivar pusset opp en klassisk sjøbod, med plass til opptil 12 gjester fordelt på seks rom, samt restaurant, bar og flere fellesrom. I øverste etasje har de til og med restaurert det gamle skippet Ramoen, som gikk på grunn i fjordarmen like utenfor. Vertskapet kan by på hjemmelaget mat, eget-tappet øl og spennende lokalhistorie.

Turen til Levandehornet er en fantastisk tur, med nydelig utsikt på toppen. Man kjører til parkeringsplassen på Busetsetra, og derfra er det halvannen til to timer stiging. Fjellet lever opp til navnet; du føler deg virkelig levende, og fra toppen har man utsikt til Rovdefjorden, Dalsfjorden og Vartdalsfjorden – pluss de andre fjellene i de majestetiske Sunnmørsalpene.

PRAKTFULL UTSIKT: Høye fjell og vakre fjorder preger Sunnmøre.

Flere turer i området

Svært krevende

Jakta 1588 moh.
Slogen 1564 moh.
Hornindalsrokken 1529 moh.
Kvitegga 1717 moh.

Krevende

Risenosa 1578 moh.
Kårdalstindane 1490 moh.
Bjørkehornet 1430 moh.
Storhornet (Bjørke) 1600 moh.
Dukhornet 1412 moh.

Middels

Skårasalen 1542 moh.
Høgenibba 1191 moh.
Oddekloven 972 moh.
Kjærringkjeftane 1028 moh.
Tyssedalen 656 moh.

SJØBUDA RAMØEN

Smak av Kanariøyene

Kanariøyene er først og fremst kjent for sine strender, sitt klima og sitt vulkanske landskap. Men for kaffeglade nordmenn finnes det både kaffeplantasjer og etableringer der man kan nyte øyenes helt unike kaffe.

Kanariøyenes kaffekultur strekker seg tilbake til 1800-tallet, da kaffebønnen Arabica Typica fant veien til øygruppen. Siden den gang har kaffe spilt en viktig rolle i Kanariøyenes historie og kultur. Kaffebøndene har forbedret sine avlingsmetoder gjennom generasjoner, og resultatet er en kaffe av høy kvalitet og unik smak.

Kanariøyenes kaffe beskrives ofte som lett i munnen, med noe syre og en karakteristisk bitter etter smak med hint av sjokolade, lakris og frukt. Den unike smaken er et resultat av det vulkanske jordsmonnet, det varme klimaet og de tradisjonelle behandlingsmetodene.

CANARY ISLANDS TOURISM

SEE MALLORCA

Klassisk togtur

Med sitt historiske sentrum og unike arkitektur regnes Sóller som en av Mallorcas hyggeligste byer. En av byens mest sjarmerende attraksjoner er det gamle Sóller-toget, som i dag brukes av reisende til å utforske stedet.

På begynnelsen av 1900-tallet hadde Sóller en blomstrende industri og et stort antall appelsinplantasjer, og i 1912 ble det omsider bygget en jernbanelinje som forbandt Sóller med Palma. Allerede året etter ble det etablert en trikk som gikk helt ned til vannet i Port de Sóller.

I dag er togstrekningen en populær utfukt. På den timelange turen går jernbanen gjennom det naturskjønne mallorkanske landskapet og blant annet innom den sjarmerende byen Bunyola, Tramuntana-fjellene og Alfàbia-fjellene.

Johnny Haglunds hjørne

Første miljøflyktninger

Fraflyttede hus i en veiløs bygd på Vestlandet er som en tidsmaskin. Men nundølingene var også sannsynligvis Norges første miljøflyktninger. Hovedårsaken var aluminiumsverket i Øvre Årdal, som startet opp i 1948. Den gang var det lite fokus på miljø, og produksjonen førte til ekstrem forurensning. Rapporter hevder at utslippene førte til at kjevene nærmest vokste ut av munnen på husdyrene i Nundalen. Mot slutten av 1950-tallet hadde alle husdyrene deres blitt slaktet som følge av giftskyene fra aluminiumsverket. Folk forlot gårdene sine, og bygda ble fraflyttet.

JOHNNY HAGLUND

I LUNDEFUGLENS

På noen av de vakreste øyene på Helgelandskysten kan du få nærkontakt med Nordens papegøye. Eller hva med å oppleve den eneste båten fra middelalderen som er bevart og stilt ut i Norge, eller ta et slag golf på verdens største etthulls golfbane? ►

RIKE

I LUNDENS OG HUBROENS
RIKE: Lovund og Solværøyene
er hjem til titusenvise av lunder
og en stor bestand av hubro.

HANS PETTER SØRENSEN

SNU I TIDE: Havtåken kommer fort her ute.

Tekst: **Anne Karen Holstad**

Foto: **Christer Rognerud**

Sola skinner fra knallblå himmel da vi sitter på fergekaia i Stokkvågen. Dette har vi gledet oss til lenge; en rundtur til noen av de vakreste øyene på Helgelandskysten for å besøke to av de mest fascinerende fugleartene våre. På Lovund håper vi å få oppleve lundefuglen og på Solværøyene sitter forhåpentligvis hubroen og venter på oss i de sene nattetimer.

Med fullpakket bil er vi klare for camping de neste dagene. Værmeldingen ser lovende ut, men da vi har kommet oss vel om bord på vei ut mot storhavet, blir vi møtt av en vegg. Havtåken har lagt seg tykk som grøt. Det majestetiske Lovundfjellet har forsvunnet i det grå tåkehavet. Skuffelsen brer seg i familien. På Lovund er det korte avstander, og vi forstår fort hvorfor de fleste tar hurtigbåt ut hit. Veiene er smale og folk tar livet med ro.

Det lille øysamfunnet på Lovund fremstår i dag som et levende og moderne kystsamfunn. Slik har det ikke alltid vært. Som så mange andre kystsamfunn var også Lovund truet av mangel på arbeidsplasser og fraflytting. I august 1972 ble det ifølge Kystmuseet i Sør-Trøndelag avholdt et seminar om lokalsamfunnets situasjon. Et av temaene var fiskeoppdrett som en mulig næringsvei. De to lærerne Steinar Olaisen og Hans Petter Meland var ildsjeler med pionerånd. Det ble en suksess. Et oppdrettsselskap ble etablert i 1972 og Nova Sea er i dag både hjørnesteinsbe-

drift og en av de største nordnorske produsentene av oppdrettslaks med oppdrettsanlegg langs hele Helgelandskysten.

En liten svipptur fra fergekaia finner vi en innbydende teltplass, ikke langt fra naturreservatet Lunddeura. Ura, som ligger på nordsiden av øya, huser en stor lundefuglkoloni som tar imot mange skuelystne, spesielt rundt Lundekommandagen den 14. april – dagen da lundefuglen vender tilbake til øya for å hekke hvert år.

De fargerike fuglene blir her fra april og fram til august, før de flytter ut på havet. Vi kikker oppover de bratte fjellsidene. Ingen fugler å se, bare tykk og fuktig tåke, men vi kan høre det yrende fuglelivet over oss.

Topptur

Optimistiske trekker vi opp glidelåsen på teltduken neste morgen, spente på hva som møter oss. Vi kikker opp mot det storslagne fjellet og ser at tåken er i ferd med å trekke seg oppover. Fjellet lokker og vi planlegger topptur når solen bryter gjennom, men først skal vi gjøre oss bedre kjent på øya.

På vestsiden er det ingen skjærgård som skjærer mot storhavet, og fjellet stuper rett ned. Dønnningene ruller som regel tungt inn mot land. På østsiden er landska-

pet mer gjestmildt. Her har folk bosatt seg, og til barnas store overraskelse har de både stupebrett og tilrettelagt sandstrand. Vi nyter nystekte kanelsnurrer på den moderne kafeen og tar oss en svipptur innom kystmuseet.

Ingen skam å snu

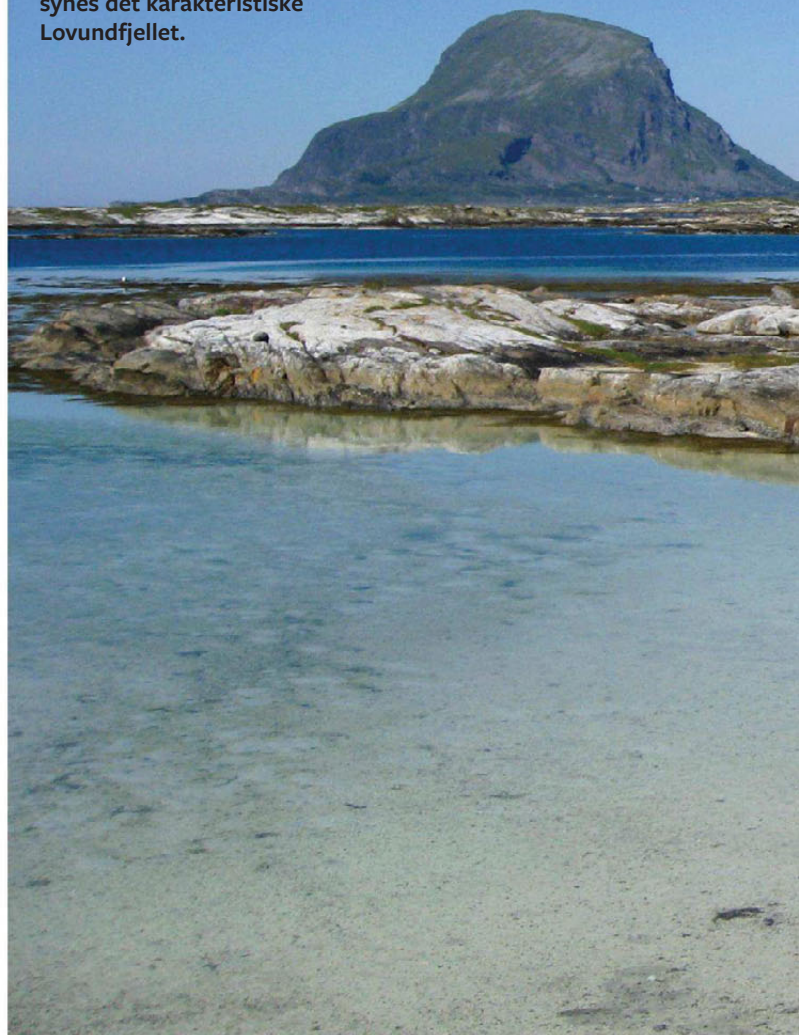
Tåken kryper sakte, men sikkert mot toppen. Jeg øyner håp om å ta med familien på en flott fjelltur til toppen av Lovundfjellet. Turen regnes som krevende. 3,5 kilometer én vei og med 625 høydemeter.

Christer er litt mer usikker, men lar seg overbevise da jeg har lest om den tilrettelagte stien. Lett på fot springer Isak først. Vi passerer den idylliske Vika og starter på den bratte steinura. Stien snirkler seg oppover og flere steiner løsner. Vi går rolig med barna mellom oss. Da vi klyver over den siste kneika og runder kanten mot gressletta, stiger uroen i oss begge. Her er det mange meter rett ned og ikke rom for å trå feil. Tåken har bitt seg fast rundt toppen og vi ser på hverandre.

– Det er ingen skam å snu, utbryter Christer, og vi trenger ikke utveksle flere ord.

Vi føler på en lettelse da den bratteste nedstigningen er tilbakelagt. Vi kikker bak oss og blir helt sikre på at vi tok riktig avgjørelse. Tåken har lagt seg som et teppe over toppen. Sikten er dårlig. Her ute på havet skifter været fort. Den lyse sommernatten er

ELDORADO: Solværøyene er et eldorado for kajakk når været viser seg fra sin beste side. I bakgrunnen synes det karakteristiske Lovundfjellet.

« **Som så mange andre kystsamfunn var også Lovund truet av fraflytting.**

KITT GRØNNINGSÆTER

HANS PETTER SØRENSEN

ennå ung, og på Lovund står klokken stille. Vi avslutter kvelden med en kveldstur til Lundeura og trekker inn sjøluften ved gapahuken i Vassvika.

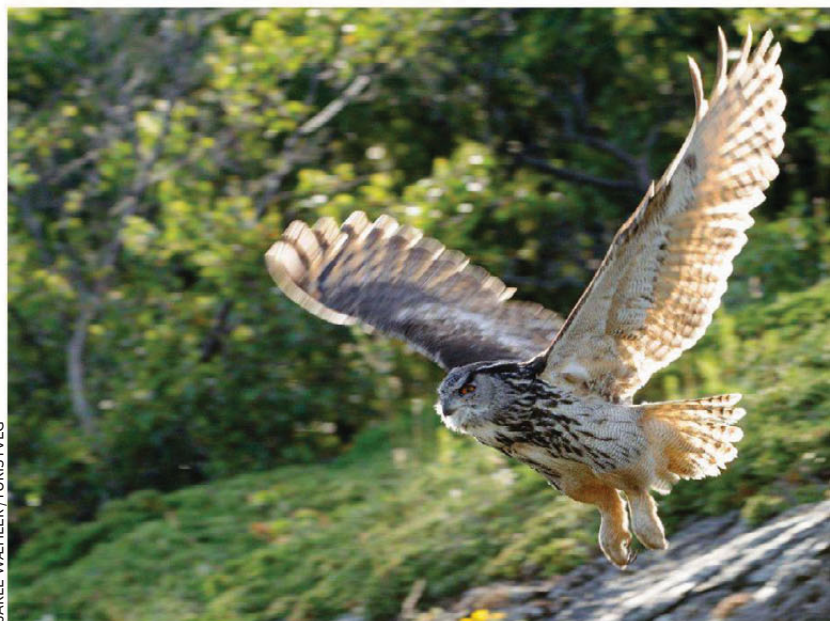
Majestetisk

Etter en knapp time på fergen fra Lovund, ankommer vi Sleneset på Solværøyene. Øyene, som har fått navnet sitt av det flate landska-

TURENS HØYDEPUNKT:

Lovund har Helgelands største koloni av lundefugl med 200 000–300 000 fugler. Fuglen med det karakteristiske nebbet kalles også sjøpapegøye. Den vender tilbake til øya rundt den 14. april hvert år og hekker her fram til august. Tar du turen hit kan du oppleve kolonien på nært hold, enten på vei mot havet eller stupende inn i steinura med livet som innsats.

JARLE WÆHLER / TURISTVEG

HUBRO: Solværøyene har Europas tettteste bestand av hubro, og etter endt hekkesesong kan det oppholde seg mellom 60–90 hubroer fordelt over øygruppa. Øygruppa har et rikt og variert dyre- og fugleliv. Her kan du oppleve havørn, ender, gås, oter og sel på nært hold.

HELGELAND MUSEUM

SJELDEN: Den rundt 12 meter lange Lovundbåten ble funnet på Hamnholmen i 2016. Nå har den fått eget museum.

CHRISTER ROGNERUD

KAFFE: På The Coast Coffee får du kjøpt Lovunds beste kaffe og kannelsnurrer, samtidig som du nyter utsikten mot havet.

pet som gjerne er opplyst av sol, viser seg fra sin beste side selv om det er overskyet. Havet ligger blikk stille, kun avbrutt av kajakkpadlere som bryter den speilblanke overflata med åretakene sine.

Det går mot kveld og vi blir med kjentmannen vår ut i båt. I det fjerne kan vi skimte Lovundfjellet, med den karakteristiske «lua» på. Det er grunt og kanalene er trange. Vi speider med kikker-

ten. Christer gjør klar kameraet. – Der! peker han.

Barna kikker opp. På toppen av en telefonstolpe sitter den majestetiske hubroen fredfullt.

Havgolf og Fesk & Kjipps

Man må ikke være en ivrig tur-gåer for å nyte noen dager på Lovund og Solværøyene. Lovund har flere flotte badestrender der du ikke er for kravstor til badetemperaturen. Vanntemperaturen kan visst komme opp i 20 grader om sommeren på Valplassen badestrand.

« Den eneste båten fra middelalderen som er bevart og stilt ut i Norge.

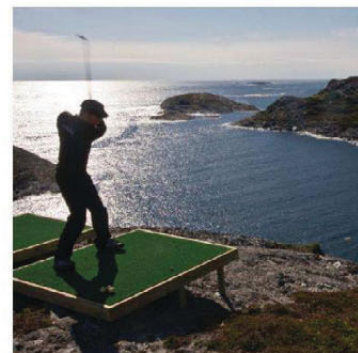
INNBLIKK: Kystkultursenteret er vel verdt et besøk.

Kystkultursenteret holder til i et gammelt fiskemottak på Bryggodden og har utstillinger som gir et interessant innblikk i historien og livet på ytre Helgeland. Nylig åpnet også Lovundbåten museum rett ved fergekaia. Sentralt i utstillingen står en arkeologisk båt fra rundt 1460 som ble funnet på Hamnholmen. Ifølge Helgeland Museum er dette den eneste båten fra middelalderen som er bevart og stilt ut i Norge.

Et av de mer eksotiske innslagene på Lovund er «verdens største etthulls golfbane». Hullet er havet og «golfbanen» er en liten driving range som ligger rundt 60 meter over havet med utsikt mot Dønnamannen, Syv søstre og Vega. Golfballene som benyttes er laget av fiskefôr og det gjelder å treffe merdringen som ligger i havet. Golfballer fås kjøpt i resepsjonen til Lovund Hotell som også leier ut golfkøller. Havgolfen ligger helt sør på Lovund, en 2,5

kilometers vandring fra hotellet.

Etter den fysiske fostringen kan du nyte et bedre måltid i Bistroen eller Pianostuen til hotellet eller oppsøke Emaus Pub & Spiseri. Der kan du blant annet velge mellom FlatMat (pizza), Lauvbiff eller Fesk & Kjipps, og puben har et rikholdig utvalg med øl. Morgenkaffen anbefales inntatt på kafeen The Coast Coffee som har eget kaffebrenneri. □

LOVUND HOTELL/SIVERT OLASEN

FISKEFØR: Golfballene løser seg opp når de treffer vannet.

KRISTOFFER MØLLEVIK

LOVUND OG SOLVÆRØYENE

Lovund er en øy og et tettsted i Lurøy kommune på Helgelandskysten. Tettstedet har et areal på 0,48 kvadratkilometer, men selve øya er på omtrent 4,9 kvadratkilometer. Lovund har rundt 500 fastboende. Lovund ligger langt ut mot storhavet og det karakteristiske Lovundfjellet (625 moh.) rager over det lille øysamfunnet. Solværøyene består av omkring 300 øyer og drøyt 1500 holmer og skjær. Disse øyene er relativt flate og det høyeste punktet er Sørsolværhågen (62 moh.). Solværøyene har Europas tettste bestand av hubro, og etter endt hekkesesong kan det oppholde seg mellom 60–90 hubroer fordelt over øygruppa, som har et rikt og variert dyre- og fugleliv. Her kan du oppleve havørn, ender, gås, oter og sel på nært hold.

REISE-INFORMASJON

Lovund ligger omtrent midt på Helgelandskysten, nord for Herøy og Dønna og sør for Træna. Det er få veier på øya og begrenset med parkeringsmuligheter, så vi anbefaler reisende med bil å sette den igjen på fastlandet. Solværøyene ligger mellom øyene Tomma, Lovund og Træna, vest for Mo i Rana. Du kommer dit ved å ta ferge eller hurtigbåt til øya og tettstedet Sleneset. Ta gjerne med din egen kajakk. Ferge: Du kan ta med bilen på ferge til fra Stokkvågen til Sleneset og Lovund. Hurtigbåt: Du kan ta hurtigbåten fra Stokkvågen til Sleneset og Lovund. Ta gjerne med deg sykkel, og benytt muligheten til å besøke flere øyer på reisen.

EMAS PUB & SPISERI/FACEBOOK

SNADDER: Fesk & Kjipps på Emaus Pub & Spiseri.

NORGESKARTNO

CHRISTER ROGNERUD

HURTIGBÅT: Du kan ta hurtigbåten fra Stokkvågen til Sleneset og Lovund. Ta gjerne med deg sykkel, og benytt muligheten til å besøke flere øyer på reisen.

Flystyrten som endret landet

Flybåten «Kvitbjørn», også kjent som Den flyvende hurtigruten, ble knust mot en fjellvegg ved Lødingen. Kun en serie av tilfeldigheter gjorde at den senere landsfaderen, Einar Gerhardsen, ikke var om bord akkurat den dagen i 1947. 35 mennesker mistet livet i tragedien som preget Norge på mange ulike vis.

Rikets vakreste Røst

Røst er kjent som den aller ytterste Lofoten-kommunen og lundefuglenes paradis. Bestanden er dessverre i betydelig tilbakegang, men Røst er like fullt et eventyrrike der du kan få nærkontakt med både spekkhoggere og sjeldne fugler.

Da naboene våre kriget

Kulehullene er fremdeles godt synlige i mursteinsbygningene i Tammerfors, over 100 år etter at byen var åsted for det avgjørende slaget i Den finske borgerkrigen. Den kostet 40 000 livet og skapte sår i det finske samfunnet i generasjoner.

FASTE SIDER

Sløseriombudsmannen
TimeOut
Blinkskudd
Kule sider
Ny viten
Bilmix
Flåklypa
Grafikk
Kryssord
Sudoku
Vi Menn quiz
Reisemix

NYHET! SEAL U

BYD

UEFA
EURO2024
GERMANY

UEFA EURO 2024™ Official Partner

Verdens største
elbil produsent

Stor SUV med henger- og takvekt

Nå lanseres BYD Seal U! En romslig, praktisk og effektiv familie-SUV med mye utstyr og god rekkevidde.

500km WLTP rekkevidde • 1300kg hengervekt

75kg takvekt • Høyt utstyrsnivå

82,5 kW batterikapasitet

4.883,-

pr. mnd. 0,- kroner i forskudd

* Egenkapital kr 0,-. Etableringsgebyr 5.225,-
Rente 7,4%. Effektiv rente 8,36% o/10
år. Totalt kr. 565.960,-. Frakt, klargjøring,
metallic lakk og vinterhjul kommer i tillegg.

Lanserings-
kampanje kun

399.900,-

LANSERINGSPAKKE

VERDI 69.000,- BETAL KR 0,-

Inneholder blant annet følgende: Head-up Display • To stk trådløs mobillading 15,6" Infotainmentskjerm • Flerfarget atmosfærelys • Elektrisk bakluke Apple Carplay og Android Auto • Sotede bakruter • Panorama soltak 19" felger • Fjernlysassistent • Stemmestyring • "Følg meg hjem" funksjon Infinity by Harman Kardon lydsystem med 10 høyttalere • PM 2.5 luftrensesystem 360 grader parkeringskamera • Sportsseter med oppvarming og ventilering V2L-funksjon m/adapter • 3* Isofix. Les mer på byd.no

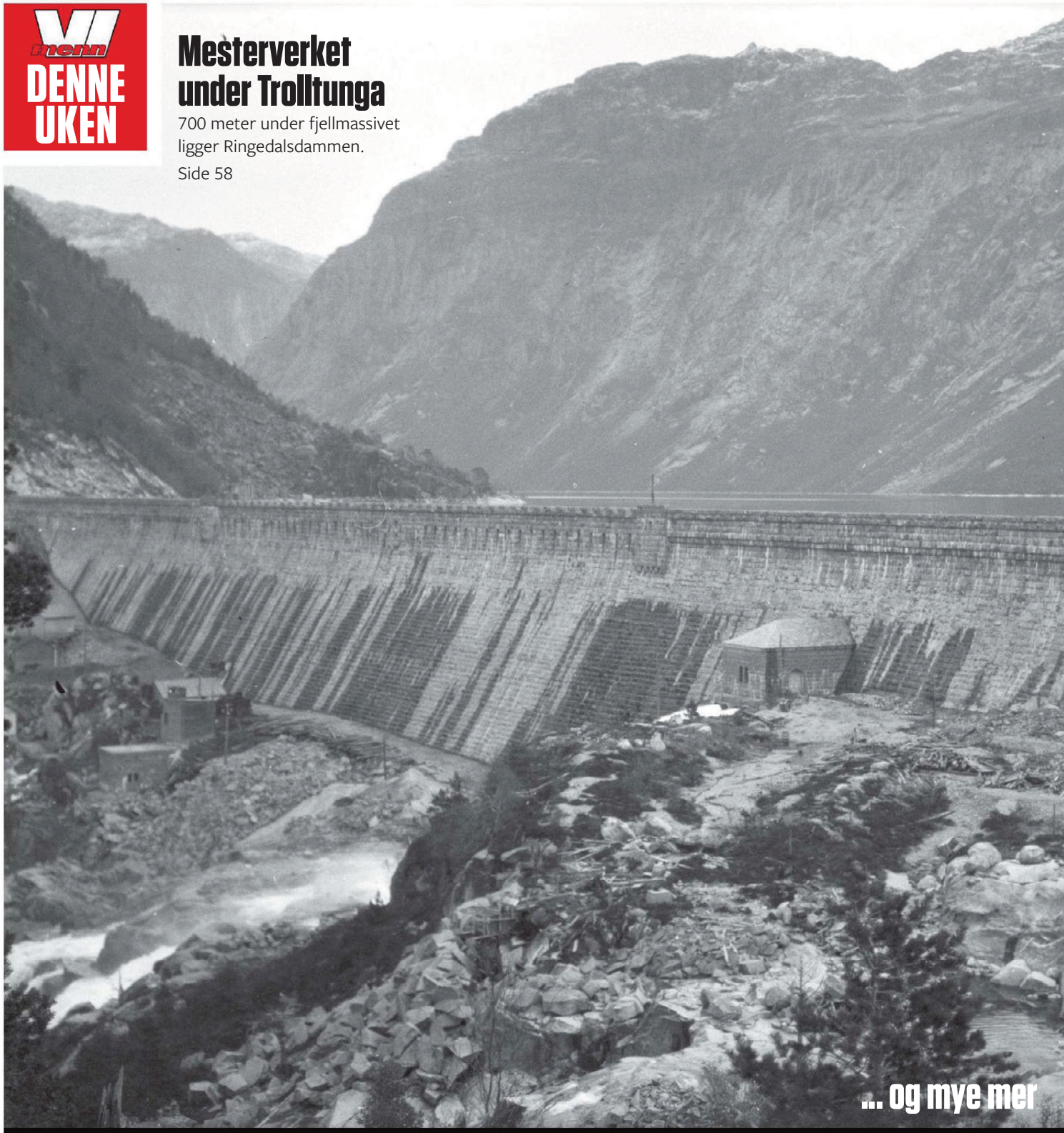
Returadresse:
ART AS
Postboks 209
2021 Skedsmokorset

Mesterverket under Trolltunga

700 meter under fjellmassivet
ligger Ringedalsdammen.

Side 58

... og mye mer